A háztartási szektor pénzügyi megtakarításai mikro- és makrostatisztikai adatok alapján

2017

A háztartási szektor pénzügyi megtakarításai mikro- és makrostatisztikai adatok alapján

2017

Készült a Magyar Nemzeti Bank Statisztikai igazgatóságán, Gerendás János igazgató vezetésével

A kiadvány összeállításában részt vett: Baranyai-Csirmaz Regina, Huszár Gábor, Huszti Edit, Kozmits Ildikó, Németné Marosi Katalin, Simon Béla, Valentiny Ádám.

A kiadvány a 2016 végéig rendelkezésre álló adatok alapján készült.

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Hergár Eszter

1054 Budapest, Szabadság tér 9.

www.mnb.hu

A gazdasági szereplők általában nyilvántartják bevételeiket, kiadásaikat, illetve vagyonukat; és jövedelmi, vagyoni helyzetükről rendszeresen beszámolnak más, érintett gazdasági szereplőknek, hatóságoknak. A gazdálkodó szervezetek (vállalatok, költségvetési szervek, nonprofit szervezetek) a számviteli előírásoknak megfelelően bevételeikről, kiadásaikról és vagyonukról egyaránt készítenek kimutatásokat, amelyek a statisztikai számbavétel, a nemzetgazdasági elszámolások alapjául is szolgálnak. A magánszemélyek és a háztartások körébe tartozó önálló vállalkozók azonban csak bevételeik egy részéről, a jövedelmeikről kötelesek számot adni, bevételeik további részéről, kiadásaikról, illetve különösen vagyonukról többnyire nem tesznek közzé vagy szolgáltatnak adminisztratív adatokat. Ezért a makrostatisztikák is döntően az ügyletekben részt vevő partner szektorok, illetve közvetítők adataiból építik fel a háztartási szektor termelési, jövedelemelosztási, megtakarítási és felhalmozási folyamatait, illetve becslik meg pénzügyi és nem pénzügyi eszközeit, kötelezettségeit. Miközben tehát a pénzügyi vagy a nem pénzügyi vállalatok, az államháztartás vagy a háztartásokat segítő nonprofit intézmények szektorszintű makrostatisztikai mutatói többnyire alábonthatók, részletezhetők az azokat alátámasztó intézményi szintű, adminisztratív adatok segítségével, a háztartások esetében külön felmérések szükségesek ehhez.

A jövedelmek, illetve a fogyasztás rendszeres, háztartási szintű felmérése évtizedek óta megvalósul a fejlett országokban, így a jövedelmi különbségek vizsgálata a háztartási szektoron belül hosszabb múltra tekint vissza. Ezzel szemben a különféle eszközök és kötelezettségek (a vagyon) eloszlása a háztartások között a legutóbbi időkig – megfelelő adatok hiányában – nem képezte vizsgálat tárgyát. További különbség a vagyon felmérése területén a vállalati szektorokhoz képest, hogy a háztartási felvételek – a jelentős népességszám miatt – csak mintavételesek lehetnek és saját nyilvántartások vezetése, adatszolgáltatási gyakorlat hiányában minőségük elmarad a vállalati, költségvetési vagy nonprofit szervezetek körében végzett felmérések minőségétől, amire tekintettel kell lenni az adatok felhasználása során. Az újonnan megjelenő háztartási vagyonfelmérések ezzel együtt hiánypótló szerepet töltenek be, megnyitják a lehetőséget az állományi adatok háztartási szintű vizsgálata előtt. Magyarországon 2014-ben készült először átfogó statisztikai adatfelvétel a háztartások pénzügyi és nem pénzügyi eszközeiről, kötelezettségeiről, egyéb pénzügyi jellemzőikkel együtt. A jelen kiadvány a háztartási szektor nemzeti számlákból ismert makroszintű adatai mellett e felmérés eredményeire támaszkodva bemutatja a jövedelmek és a vagyon háztartások közötti megoszlását.

Tartalom

1. A háztartási szektor pénzügyi és nem pénzügyi eszközei, kötelezettségei és nettó vagyona nemzetközi összehasonlításban 7

2. A háztartási szektor reálgazdasági és finanszírozási folyamatai, pénzügyi és nem pénzügyi eszközei, kötelezettségei és nettó vagyona a hazai makrostatisztikák szerint 17

2.1. A háztartási szektor integrált számlái 17

2.2. A háztartások pénzügyi megtakarításait befolyásoló tényezők 23

2.3. A háztartási szektor bruttó és nettó vagyona 26

2.4. Az önálló vállalkozások vagyonának elkülönítése a háztartási szektoron belül 33

3. A háztartási szektor pénzügyi és nem pénzügyi eszközei, kötelezettségei és nettó vagyona az első hazai vagyonfelmérés adatai alapján 38

3.1. A felmérés fő eredményeinek bemutatása 39

3.2. A felmérés eredményeinek illesztése a nemzeti számlák mutatóihoz 50

3.3. A háztartások eszközeinek és kötelezettségeinek eloszlása a szektoron belül 60

4. A háztartási jövedelmek és a vagyon megoszlása a szektoron belül nemzetközi összehasonlításban 76

5. Módszertani megjegyzések 80

5.1. A kiadványban használt főbb statisztikai fogalmak magyarázata 80

5.2. Módszertani megjegyzések a nemzetközi adatokhoz 83

5.3. Módszertani megjegyzések a hazai makrostatisztikai adatokhoz 85

5.4. Módszertani megjegyzések a háztartási felvételből származó adatokhoz 86

5.5. Felhasznált és ajánlott irodalom 88

5.6. Rövidítések magyarázata 88

6. Táblázatok 89

1. A háztartási szektor pénzügyi és nem pénzügyi eszközei, kötelezettségei és nettó vagyona nemzetközi összehasonlításban

A nemzeti számlák adatai alapján az Európai Unióban a háztartási szektor összesen több mint 61 ezer milliárd euró vagyonnal (a GDP 438 százaléka) rendelkezett 2014 végén, ebből a reáleszközök állománya közel 30 ezer, a pénzügyi eszközöké bő 31 ezer milliárd eurót tett ki. A háztartások összes tartozása megközelítette a 10 ezer milliárd eurót, így a szektor nettó vagyona 51,4 ezer milliárd euró (a GDP 368 százaléka) volt 2014 végén (1.1. ábra).[1]

1.1. ábra
A háztartási szektor bruttó és nettó vagyona az Európai Unióban, illetve egyes tagországokban 2014 végén, a GDP százalékában

Forrás: Saját becslés Eurostat adatok alapján.

A kelet-európai országokban rendszerint a háztartási szektor birtokában lévő pénzügyi és nem pénzügyi eszközök nagysága egyaránt az éves GDP értékének közelében van, így a pénzügyi és a nem pénzügyi eszközök együttes állománya, azaz a szektor bruttó vagyona a GDP 200 százaléka körül szóródik[2]. A közép-európai térségben ezzel szemben a GDP 400 százaléka körüli háztartási vagyonállományokat mérhetünk, amit a pénzügyi

[1] Az Európai Unió egészére vonatkozóan nem áll rendelkezésre hivatalos adat a háztartási szektor vagyonáról, mert több országban hiányos a vagyon statisztikai számbavétele. A közölt adatok a jelen kiadványhoz készített becslések, felhasználva az Eurostat adatbázisát (lásd a módszertant).

[2] Csehországban 240%, Magyarországon, Bulgáriában, Horvátországban, Lettországban ennél valamivel magasabb; Lengyelországban, Szlovákiában, Romániában, Litvániában pedig a GDP 200%-a alatt volt a háztartások eszközállománya 2014 végén. A becslést számbavételi és értékelési bizonytalanságok nehezítik, az országok egy része a reáleszközök állományát nem közli.

eszközök magasabb értéke és a reáleszközök pénzügyi eszközökét is meghaladó állománya eredményez. Egyes nyugat-európai országokban pedig az EU átlagértékeit (a GDP 438 százaléka) bőven túllépő szektorális vagyonértékekkel találkozunk, ahol a jelentős reáleszköz állományok mellé kiemelkedő értékű pénzügyi megtakarítások társulnak. Az Egyesült Királyságban a GDP 509 százalékát, Hollandiában 520 százalékát, Belgiumban 505 százalékát, Olaszországban 526 százalékát tették ki a háztartási szektor összesített eszközei 2014 végén. A vagyon nagyságában és összetételében mutatkozó különbségeket – a számbavételi és értékelési sajátosságokon túlmenően – alapvetően befolyásolják az ingatlanok tulajdoni viszonyaiban, a nyugdíjrendszer felépítésében, illetve az eszközárakban tapasztalható eltérések.[3]

Az Európai Unión kívüli fejlett országokat is bevonva a háztartási szektor vagyoni viszonyainak áttekintésébe megállapítható, hogy az átlagos uniós háztartások GDP-arányos eszközállománya messze elmarad a svájci, amerikai, japán vagy ausztrál háztartásokétól, a tagországok közül egyiké sem éri el ezek átlagos szintjét. Ausztráliában főként a nem pénzügyi eszközök magas állománya (beleértve a jelentős földtulajdont is), az Amerikai Egyesült Államokban pedig a pénzügyi eszközök kiemelkedő értéke járul hozzá a háztartási szektor vagyonának kimagasló GDP-arányos összegéhez (1.2. ábra).

1.2. ábra
A háztartási szektor bruttó és nettó vagyona, pénzügyi és nem pénzügyi eszközei az EU-ban, illetve egyes EU-n kívüli országokban 2014 végén, a GDP százalékában

Forrás: Saját becslés Eurostat és OECD adatok alapján.

A bruttó vagyon, azaz a teljes eszközállomány mellett fontos mutató a nettó vagyon nagysága is, ami a kötelezettségekkel csökkentett eszközállományt jelenti. A vagyon összegének ez az a része, amellyel a háztartások szabadon rendelkezhetnek. A háztartások esetében a kötelezettségek döntő része hiteltartozás, emellett kereskedelmi hitelek (szolgáltatókkal szembeni tartozások) és adójellegű tartozások is előfordulhatnak a mérlegükben.

[3] Tágabb értelemben hatással van a háztartások vagyoni helyzetére a többi szektor vagyona is, ennek figyelembevételére azonban csak korlátozott lehetőséget ad a nemzetiszámla-statisztika. Ezek közül az államháztartás szerepe a legnagyobb a háztartások vagyonának meghatározásában.

1.3. ábra
A háztartások kötelezettségei az EU egyes országaiban 2014 végén, a GDP, illetve az eszközeik százalékában

Forrás: Saját becslés Eurostat adatok alapján.

A háztartási szektor tartozásai terén is hasonló különbségek mutathatók ki az Európai Unió tagországai között, mint az eszközállományban. Általában a nagyobb bruttó háztartási eszközállománnyal rendelkező országokban mérhetők a magasabb háztartási kötelezettségek is. Ciprus, Dánia és Hollandia kiemelkedő, 100 százalék feletti GDP-arányos háztartási tartozásállománnyal rendelkezik, ami hozzájárul ahhoz, hogy jelentős bruttó eszközállományuk ellenére a nettó vagyonuk csak közepes értékeket ér el (1.3. ábra). Olaszországban, Belgiumban vagy Franciaországban ezzel szemben mind a bruttó, mind a nettó eszközállomány magas a háztartások viszonylag alacsony eladósodottságának köszönhetően. Magyarország minden szempontból a legalacsonyabb háztartási eladósodottságú országok közé tartozik. A háztartások eszközarányos tartozásai Bulgáriához és Lettországhoz hasonlóan nálunk a legkisebbek az Európai Unióban (11%).

1.4. ábra
A háztartások kötelezettségei az EU egyes országaiban 2014 végén, jövedelmeik és reáleszközeik százalékában

Forrás: Saját becslés Eurostat adatok alapján.

A GDP-arányos mutatókhoz hasonló képet mutat és hasonló országok közötti sorrendet eredményez a tartozások bruttó rendelkezésre álló jövedelem arányában kifejezett értéke az Európai Unióban (1.4. ábra). Magyarországon – Szlovéniához, Lettországhoz, Litvániához, Romániához vagy Bulgáriához hasonlóan – egy átlagos háztartás kötelezettségei nem érik el a rendelkezésre álló jövedelmei 50 százalékát sem. Eközben az EU egészét tekintve, illetve az USÁ-ban 110 százalék körül van, Svájcban pedig megközelíti a 200 százalékot a háztartási szektor tartozásállományának jövedelemarányos értéke. A szektorszinten leginkább eladósodott háztartási szektorral rendelkező európai országban, Dániában a háztartások átlagosan a reáleszközeik értékével megegyező nagyságú kötelezettségeket halmoztak fel. (Az uniós átlagérték itt 33 százalék, Svájcban 43 százalék, az USÁ-ban 59 százalék a nemzeti számlák 2014. évi adatai alapján.) Magyarország e mutató tekintetében is a legalacsonyabb háztartási eladósodottsági rátájú országok közé tartozik (24%).

A háztartások esetében a GDP-arányos, illetve jövedelem-arányos mutatók mellett használatosak az egy főre vetített, azaz népességszám-arányos jelzőszámok is a szektor jellemzőinek térbeli vagy időbeli összehasonlítására. Az egy főre vetített mutatók könnyebben értelmezhetőek (egy személy átlagosan ekkora pénzösszeggel rendelkezik), azonban nagyobb térbeli vagy időbeli különbségeket tükröznek, mivel az általános gazdasági fejlettségbeli eltérések nem kerülnek kiszűrésre (amit például a jövedelem-arányosítás megvalósít).

Tájékoztatásul bemutatjuk a háztartások egy főre jutó éves bruttó rendelkezésre álló jövedelmét a nemzetiszámla-statisztikák 2014. évi adatai alapján, a vizsgált uniós országokra és néhány más fejlett gazdaságra vonatkozóan (1.5. ábra). Magyarországon a szektor rendelkezésre álló jövedelme sok más kelet-európai országhoz hasonlóan 2 millió forint/fő körül van (Bulgáriában és Romániában sokkal alacsonyabb), miközben a legtöbb nyugat-európai országban 6-7 millió forint/fő. A jövedelmi különbségek nyilvánvalóan hozzájárulnak a vagyoni különbségek felépüléséhez, azonban más okok is közrejátszhatnak, hiszen a vagyoni különbségek lényegesen nagyobbak.

1.5. ábra
A háztartások egy főre jutó bruttó rendelkezésre álló jövedelme 2014-ben, millió forintban

Forrás: Eurostat, OECD.

Ezt figyelembe véve tekintjük át a háztartási szektor nemzeti számlákból származó, egy személyre vonatkoztatott vagyoni adatait az Európai Unió országaiban (1.6. ábra).

1.6. ábra
Háztartások egy főre jutó reáleszközei, pénzügyi eszközei, tartozásai és nettó vagyona az Európai Unióban, illetve egyes tagországokban 2014 végén, millió forintban

Forrás: Saját becslés Eurostat adatok alapján.

Az Európai Unió minden polgárának átlagosan 38 millió forint eszköze volt 2014 végén, ami 19 millió forint pénzügyi eszköz és ugyancsak 19 millió forint tárgyi eszköz együtteséből állt össze. Emellett mindenkire 6 millió forint tartozás jutott, így egy átlagos személy 32 millió forintnyi nettó vagyonnal rendelkezett. Ugyanekkor Japánban 42, az USÁ-ban 64, Ausztráliában 73, Svájcban pedig 114 millió forint bruttó vagyon esett átlagosan minden emberre. Európában csak egyes déli országok (Spanyolország 29, Portugália 24, Görögország 19 millió forinttal) jelentenek átmenetet az átlag feletti nyugati és az átlagérték töredékével rendelkező kelet-európai országok között. Csehországon és Szlovénián kívül nem találunk olyan kelet-európai országot, ahol az egy főre jutó bruttó háztartási vagyon meghaladná a 10 millió forintot. A nemzeti számlák – földértékkel kiegészített – adatai szerint 2014 végén Magyarországon minden emberre bruttó 9, nettó 8 millió forint vagyon esett. A pénzügyi és a nem pénzügyi eszközök átlagos értéke közel azonos volt. Minden magyar polgár átlagosan 1 millió forint adóssággal rendelkezett, ilyen alacsony érték az Unión belül csak Lengyelországban, Lettországban, Litvániában, Horvátországban, Romániában és Bulgáriában mutatható ki.

A makrostatisztikákból származó szektorális összesen adatok, illetve átlagos mutatók térbeli vagy időbeli összehasonlítása jelezheti a szektor állapotával kapcsolatos általános tendenciákat, azonban a vizsgált jellemzők szektoron belüli eloszlásáról csak mikroadatok segítségével kaphatunk képet. Magyarország esetében a 8 millió forint egy főre jutó átlagos nettó vagyon nyilvánvalóan szerényebb lehetőségeket kínál, mint az uniós átlag, vagy az 50 millió forint átlagos nettó vagyon a Benelux államokban. Fontos kérdés, hogy a háztartási szektor vagyona összességében hogyan bővül, hiszen ezáltal bővülnek az egyének lehetőségei is. Ezzel együtt vizsgálandó azonban, hogy milyen a vagyon szerkezete, háztartások közötti megoszlása, az eszközök és a kötelezettségek együttjárása. Az átlagértékek bemutatása szélsőséges esetekben figyelemfelhívó lehet (ilyen például a reáleszközök értékét meghaladó kötelezettségek, vagy a nyilvánvaló nincstelenség esete), azonban sokszor inkább félrevezető. Örvendetes tény, hogy a háztartások átlagos eladósodottsága Magyarországon nemzetközi viszonylatban alacsonynak mondható, mind a jövedelmekhez, mind az eszközállományhoz viszonyítva. Azonban a fejenként 1 millió forint átlagos tartozásról csak a mikroadatok alapján mondható meg, hogy ténylegesen milyen jövedelmi vagy vagyoni fedezettel rendelkező háztartásoknál összpontosul.

A háztartási szektor vagyonának nemzetközi szintű összehasonlítása kapcsán érdemes megvizsgálni azt is, hogy milyen összetételű pénzügyi vagy nem pénzügyi eszközökkel rendelkeznek a háztartások az egyes országok-

ban. A pénzügyi eszközök eszközfajta szerinti összetétele országonként igen nagy eltérést mutat (1.7. ábra). Az azonban egyértelműen megállapítható, hogy azokban az országokban, ahol nagy a háztartások GDP-arányos pénzügyi vagyona, ott annak jelentős hányadát a biztosítási díjtartalékok, főként a nyugdíjmegtakarítások teszik ki. Ennek alternatívája lehet néhány fejlett országban – Belgiumban, Svédországban, Olaszországban – a befektetési jegyek, a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, vagy a tulajdonosi részesedések kiterjedtebb használata. Érdekes, hogy az európai uniós országok többségében a háztartások közvetlenül kevés értékpapírt tartanak, illetve, hogy vannak még olyan országok, ahol a háztartási pénzügyi megtakarítások nagyobb része pénzeszközökben, azaz készpénzben és bankbetétekben van. A pénzügyi eszközök szintjét alapvetően meghatározza, hogy a tulajdonosi részesedések (részvények, üzletrészek) állományának számbavétele és értékelése hogyan történik az egyes országokban. Az alacsony értékek több helyen (például Szlovákiában, Németországban, vagy Hollandiában) arra utalhatnak, hogy nincsenek teljes körűen megfigyelve a háztartások vállalati tőkebefektetései a statisztikában. Magyarországon a háztartások bruttó pénzügyi megtakarításainak összetétele kifejezetten kiegyensúlyozottnak mondható. A betétek európai átlagnál alacsonyabb arányához jelentős értékpapír, befektetési jegy és tulajdonosi részesedés állományok társulnak.

1.7. ábra
A háztartási szektor bruttó pénzügyi vagyonának összetevői egyes uniós országokban 2014 végén, a GDP százalékában

Forrás: Saját becslés Eurostat adatok alapján.

Egyedülálló viszont az Európai Unióban a készpénztartás magas aránya a pénzeszközökön (a készpénz és a bankbetétek együttesén) belül a hazai háztartásoknál (1.8. ábra). A kelet-európai, illetve dél-európai országokban magasabb a háztartások készpénz-aránya, mint a nyugat-európai vagy észak-európai államokban, azonban a magyar adat még a környező országokéhoz képest is kiugró. A pénzügyi eszközök állományának egészéhez viszonyítva azonban nem számít kiemelkedőnek a hazai háztartási készpénz állomány (8%). Hasonló arányban tartanak készpénzt a lengyel, szlovák, cseh vagy szlovén háztartások is. A magyar GDP-arányos, illetve egy főre jutó készpénz mennyiség is inkább átlagosnak mondható az Európai Unióban, semmint kiemelkedőnek.

1.8. ábra
A pénzeszközök aránya a bruttó pénzügyi eszközökön belül, illetve a készpénz aránya a pénzeszközökön belül egyes uniós országokban 2014 végén, százalékban

Forrás: Saját becslés Eurostat adatok alapján.

A nemzeti számlák adatforrásai általában csak 20 évre (1995-ig) visszamenően adnak lehetőséget a pénzügyi és nem pénzügyi vagyon állományi és forgalmi adatainak átfogó vizsgálatára az Európai Unió tagországaira vonatkozóan. Az alábbiakban ezért a háztartási szektorban a pénzügyi és a nem pénzügyi vagyon változásának mértékét és okait az 1995 és 2014 közötti időszakban mutatjuk be az Európai Unióban és egyes tagországokban. Arra a kérdésre keressük a választ, hogy a háztartások 2014 végi vagyoni helyzetét milyen mértékben befolyásolhatták a megelőző két évtized folyamatai az egyes országokban. Mivel időbeli és térbeli összehasonlítást végzünk, GDP-arányos mutatókat használunk. Azonban ezzel együtt is csak igen korlátozott és általános kijelentéseket tehetünk, hiszen az eltérő devizák használata, illetve a GDP alakulása is komolyan befolyásolja az eredményeket.

1.9. ábra
A háztartások nettó pénzügyi vagyona 1995 és 2014 végén, a GDP százalékában

Forrás: Saját becslés Eurostat adatok alapján.

A háztartási szektor GDP-arányos nettó pénzügyi vagyona Görögországot kivéve valamennyi uniós tagországban emelkedett az elmúlt 20 évben. A dán, a svéd, illetve a ciprusi háztartások kiemelkedő vagyonnövekedést értek el ebben az időszakban, de jelentősebb volt a pénzügyi vagyon növekedése az angol, a német, a francia vagy a magyar háztartások körében is (1.9. ábra). A nominális értékeket tekintve a legnagyobb változás a vizsgált országok közül Romániában mérhető, ahol a nettó pénzügyi vagyon tízszeresére nőtt 1995 és 2014 között, ugyanakkor Svédországban is több mint hatszorosára, Magyarországon pedig több mint ötszörösére nőtt a háztartások nettó pénzügyi vagyona. Az EU egészében 2,6-szoros volt a vagyonnövekedés, ami lényegében megfelel a francia, a német, a holland vagy a spanyol háztartások vagyonnövekedésének.

Belgiumban, Ausztriában, Németországban, Magyarországon vagy Romániában a háztartások magas pénzügyi megtakarítása (azaz nettó finanszírozási képessége) járult hozzá elsősorban a nettó pénzügyi vagyon emelkedéséhez (1.10. ábra). Ezzel szemben Svédországban, Dániában, Finnországban, illetve különösen Cipruson, Hollandiában vagy az Egyesült Királyságban elsősorban a jelentős pozitív átértékelődés okozta a vagyon növekedését és nem a háztartások pénzügyi megtakarításai. Olyan országokban is mérhető tehát komoly vagyonnövekedés, ahol a háztartások pénzügyi megtakarításai tartósan nulla közelében, vagy negatív tartományban voltak. Az Európai Unióban összességében a pénzügyi vagyon felértékelődése és a tranzakciókból (felhalmozásból, befektetésből, pénzügyi megtakarításból) fakadó nettó vagyonnövekedés azonos súllyal játszott szerepet a háztartások átlagos vagyonnövekedésében az elmúlt 20 évet tekintve. Igazán jelentős vagyongyarapodásra azonban azokban a gazdaságokban került sor, ahol az átértékelődés segítette a vagyon értékének emelkedését.

1.10. ábra
A háztartások nettó finanszírozási képessége egyes országokban 1995 és 2014 között, a GDP százalékában

Forrás: Saját becslés Eurostat adatok alapján. (GDP-arányos éves nettó finanszírozási képességek átlaga.)

A háztartások tulajdonában lévő nem pénzügyi eszközök GDP-arányos értékét tekintve elmondható, hogy az Európai Unió nagyobb, fejlettebb részében növekedett a tárgyi eszközök állománya, de ez a növekedés – néhány kiugró esettől eltekintve – kisebb mértékű és egységesebb volt, mint a pénzügyi eszközök esetében. A kelet-európai államokban a tárgyi eszközök, ingatlanok átlagos értéke a GDP-hez viszonyítva inkább csökkent az elmúlt 20 évben (1.11. ábra).

1.11. ábra
A háztartások nem pénzügyi eszközei 1995 és 2014 végén, a GDP százalékában

Forrás: Saját becslés Eurostat adatok alapján.

A legnagyobb áremelkedéssel Franciaországban és Cipruson találkozunk, itt ez határozta meg a tárgyi eszközök jelentős állománynövekedését, emellett Cipruson a kiemelkedő mértékű nettó beruházás (amortizációval csökkentett beruházási összeg) is hozzájárult a háztartások reáleszköz állományának határozott emelkedéséhez (1.12. ábra).

1.12. ábra
A háztartások nettó beruházásai egyes uniós országokban 1995 és 2014 között, a GDP százalékában

Forrás: Saját becslés Eurostat adatok alapján. (GDP-arányos éves nettó /amortizációval csökkentett/ beruházások átlaga.)

Az 1995 és 2014 közötti időszakot tekintve Svédországban, Cipruson, Finnországban, Spanyolországban vagy Hollandiában a háztartások igen alacsony átlagos pénzügyi megtakarítási szintjével találkozunk. Svédország kivételével ezen országokban a háztartási reáleszköz befektetések mondhatók jelentősebbnek. Belgiumban, Olaszországban, Franciaországban, Ausztriában, Németországban, Magyarországon vagy Romániában a szignifikáns háztartási pénzügyi megtakarítások mellett átlagos vagy jelentős beruházások is megfigyelhetők az elmúlt 20 évben. Miközben az átlagos európai háztartás a GDP 3 százalékát fektette pénzügyi eszközökbe, a reáleszközökbe történt nettó beruházás a GDP 2 százalékát tette ki a vizsgált időszakban. A magyar háztartások pénzügyi megtakarítása az uniós átlagnál jóval magasabb volt (a GDP 5,2 százaléka), a szektor reáleszközökbe történő beruházása pedig megfelelt az uniós átlagnak.

2. A háztartási szektor reálgazdasági és finanszírozási folyamatai, pénzügyi és nem pénzügyi eszközei, kötelezettségei és nettó vagyona a hazai makrostatisztikák szerint

Bevezetés

A nemzeti számlák rendszere valamely gazdaság, vagy annak valamely szektora jövedelmi és vagyoni helyzetének térben és időben konzisztens leírására szolgáló makrostatisztikai eszköz. A számlák a termelési folyamatoktól, a jövedelmek keletkezésétől elindulva, a jövedelmek elosztásán és felhasználásán át elvezetnek a vagyon felhalmozásáig, illetve bemutatják a vagyonváltozás egyéb okait. A számlákhoz kapcsolódó mérlegek pedig a vagyon (pénzügyi és nem pénzügyi eszközök, kötelezettségek) időszak végi állományáról tájékoztatnak. A részletes számlákból ezen felül kiolvashatók a szektorok közötti pénzügyi kapcsolatok is. Mivel a teljes számlarendszer nagyon összetett, a nemzeti számlákat általában részekben állítják össze és használják fel. Így többnyire külön életet élnek a reálgazdasági folyamatokat leíró nem pénzügyi számlák és a pénzügyi folyamatokat megragadó pénzügyi számlák. Az ezek összekapcsolásával előálló integrált számlákat vagy más néven szektorszámlákat jellemzően egy-egy szektorra vonatkoztatják, teljes áttekintést adva annak jövedelmi, megtakarítási és finanszírozási viszonyairól. Hagyományosan ilyen integrált prezentáció a nemzetgazdaság külfölddel kapcsolatos reálgazdasági és pénzügyi folyamatairól a fizetésimérleg-statisztika, az államháztartás bevételeiről, kiadásairól és finanszírozásáról pedig az államháztartási pénzügyi statisztika (GFS). A makrostatisztikai ismertető keretében most a háztartási szektor integrált számláit és mérlegeit mutatjuk be. Ennek keretében részletezzük a háztartások finanszírozási folyamatait, vagyonát, illetve elkülönítjük a lakosságot és az egyéni vállalkozókat a szektoron belül.

2.1. A HÁZTARTÁSI SZEKTOR INTEGRÁLT SZÁMLÁI

A nemzeti számlák rendszere a gazdaság egészének működését és állapotát írja le, és általában bemutatja a belföldi gazdasági szektorok mindegyikének működését, a közöttük, valamint a belföldiek és a külföldiek között fennálló gazdasági kapcsolatokat. A nemzeti számlák zárt rendszert alkotnak, a források és a felhasználások, a pénzügyi eszközök és kötelezettségek a gazdaság egészét tekintve megegyeznek egymással. A teljes számlarendszer olyan összetett, hogy többnyire részekben állítják össze és mutatják be. A statisztikai adatok felhasználóját sokszor nem a teljes gazdaság, hanem csak a gazdaság egy szektorának a működése érdekli. Például az államháztartás működését írja le az államháztartási pénzügyi statisztika (GFS), bemutatva a szektor gazdasági folyamatait, a fizetésimérleg-statisztika pedig a rezidens és nem rezidens gazdasági szereplők közötti kapcsolatokra terjed ki. Az egy-egy szektort leíró számlák önmagukban természetesen nem zártak, a források és felhasználások, valamint a pénzügyi eszközök és kötelezettségek nem feltétlenül egyeznek meg egymással.

A háztartások szektorának számlái a nemzeti számlák egy vertikális szeletét alkotják, a háztartási szektor gazdasági tevékenységét és állapotát írják le. A háztartási szektor számláinak felépítése alapvetően megegyezik a nemzeti számlák vagy a fizetési mérleg felépítésével: folyó számlákból, felhalmozási számlákból és mérlegekből állnak. Az integrált számlák bemutatják a rezidens háztartásoknak a termelés, a jövedelemelosztás, a fogyasz-

tás, a beruházás és a pénzügyi megtakarítások folyamataiban játszott szerepét, valamint a reáleszközökben, pénzügyi eszközökben és kötelezettségekben megtestesülő vagyonukat (2.1.1. ábra)

2.1.1. ábra
A háztartások integrált számláinak felépítése

Az integrált számlák felső része mutatja be a reálfolyamatokat, valamint a reáleszközök állományát és annak változását. Ezt a részt gyakran nevezik nem pénzügyi számláknak is, míg a számlák alsó részét, amely a pénzügyi instrumentumok állományát és állományváltozásait mutatja be, pénzügyi számláknak. Magyarországon a kialakult munkamegosztás alapján a Központi Statisztikai Hivatal állítja össze a szektorok (többek között a háztartások) nem pénzügyi számláit, míg a pénzügyi számlákat a Magyar Nemzeti Bank. A nemzeti számlák e két részének elkülönítését az indokolja, hogy egészen különböző tartalmú és eltérő módon megfigyelhető instrumentumok vannak bennük. A reálgazdasági tranzakciókat általában közvetlenül figyeli meg a statisztika, ezzel szemben a pénzügyi tranzakciókat, amelyek a reálgazdasági műveletek finanszírozását szolgálják, rendszerint állományi adatokból számítják, az állományok megfigyelése pedig nem a háztartások felől, hanem a könnyebben elérhető és jobb információt szolgáltató partner szektor vagy a pénzügyi közvetítő információi alapján történik. Az integrált számlarendszer ezeknek a különböző adatforrásokból és különböző módon összeállított számlarészeknek az egyesítését jelenti.

Állományok, állományváltozások és tranzakciók

A háztartások nemzeti számláiban, a nemzeti számlák rendszerében a mérlegek a reál- és pénzügyi eszközök, valamint a kötelezettségek állományát mutatják be egy adott *időpontban*. A számlák egy adott *időszak* alatt lezajló gazdasági folyamatokat írnak le. A gazdasági folyamatoknak 3 fajtája létezik: a tranzakciók, az egyéb volumenváltozások és az átértékelődések. A tranzakciók olyan folyamatok, amelyek a gazdasági szereplők kölcsönös egyetértésével zajlanak (adásvétel, csere vagy ajándékozás jellegű műveletek). Az egyéb volumenváltozások technikai vagy különleges, rendkívüli, nem a normál gazdasági tevékenységhez kapcsolódó okból bekövetkező állományváltozások (átsorolások, hitelleírások). Az átértékelődések pedig a mérlegtételek, eszközök és kötelezettségek árváltozásából (devizaárfolyam-változásból és piaci árváltozásból) eredő állományváltozásokat írják le. A folyó számlák csak tranzakciókat tartalmaznak, tehát a termelés, jövedelemelosztás és jövedelemfelhasználás

folyamataiban nem játszanak szerepet az átértékelődések és az egyéb volumenváltozások. A felhalmozási számlák a tranzakciók mellett tartalmaznak átértékelődéseket és egyéb volumenváltozásokat is. Ugyanakkor a tranzakciókat bemutató számláknak kiemelt szerepe van a nemzetgazdasági elszámolások rendszerében. A felhalmozás pénzügyi és nem pénzügyi eszközök előállítását, beszerzését, illetve kötelezettségek vállalását jelenti. A nem pénzügyi eszközök felhalmozását beruházásnak, a pénzügyi eszközökét befektetésnek nevezzük, a kötelezettségek felmerülésekor finanszírozásról beszélünk.

A háztartások tranzakciókat bemutató számlái a háztartások reálgazdasági és pénzügyi tranzakcióit írják le, vagyis azt, hogy hogyan vesznek részt a háztartások a termelés, a jövedelemelosztás, a fogyasztás, a beruházás és a finanszírozás folyamataiban. A folyó számlák jobb oldala a háztartások forrásait mutatja, vagyis azokat a „kapott" tranzakciókat (bevételeket), amelyek növelik a háztartások vagyonát. A folyó számlák bal oldala a háztartások felhasználásait írja le, ezek az „adott" tranzakciók (kiadások) csökkentik a háztartások vagyonát. A számlák egyenlegei, a források és felhasználások különbségei alkotják a számlarendszer legfontosabb mutatóit, mint például a hozzáadott érték, a rendelkezésre álló jövedelem, a megtakarítások vagy a nettó finanszírozási képesség.

A számlák összekapcsolódnak egymással, valamely számla záró egyenlege a következő számla nyitó tétele is egyben. A nem pénzügyi és a pénzügyi számlákat a tőkeszámla oldaláról, a „felülről" számolt nettó hitelnyújtás és a pénzügyi számla oldaláról, az „alulról" számolt nettó finanszírozási képesség mutatója kapcsolja össze. Elméletileg ezeknek a mutatóknak az értékei megegyeznek, mivel ugyanazt a közgazdasági jelenséget mérik különböző oldalról (a szektornak a fogyasztás és a beruházás után mennyi pénze marad, amiből pénzügyi eszközökbe fektetve más szektorok túlzott fogyasztását vagy beruházását tudja finanszírozni). A gyakorlatban azonban ezeknek a mutatóknak az értékei eltérnek egymástól, mivel a statisztika összeállítása során sem az adatgyűjtések, sem az alkalmazott becslések nem eredményeznek tökéletes információt. A mutatók eltérése, a statisztikai hiba, az adatok megbízhatóságának az egyik jelzőszáma. A háztartások tranzakciós számláinak idősorát mutatja a 2.1.1. táblázat.

Mivel a háztartások többféle minőségben vesznek részt a gazdasági folyamatokban (termelőként, eszközök tulajdonosaként, munkavállalóként, társadalmi juttatások kedvezményezetteként, adófizetőként, fogyasztóként, beruházóként, stb.) a nem pénzügyi számlák felépítése igen összetett és teljes részletezettségében áttekinthetetlen. A számlarendszer ilyen fajta számlasoros prezentációja elsősorban az egyenlegező tételek levezetését szolgálja. A háztartások esetében – csakúgy, mint az államháztartásnál – érdemes azonban a nem pénzügyi számlák tranzakcióit bevételek és kiadások formájában is bemutatni. Bevételeknek nevezzük az olyan tranzakciókat, amelyek növelik a háztartások pénzügyi vagyonát, és kiadásoknak, amelyek csökkentik azt. Az összes bevétel és kiadás egyenlege megegyezik a tőkeszámla egyenlegével, a nettó hitelnyújtással (bevételi többlet esetén) vagy nettó hitelfelvétellel (kiadási többlet esetén). (Lásd 2.1.2. táblázat)

2.1.1. táblázat
A háztartások tranzakcióit bemutató integrált számlák (éves tranzakciók), milliárd forintban

Tétel		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Kibocsátás	Kapott	5 901	5 942	6 146	5 842	5 777	5 999	5 928	6 118	6 406	6 601	Termelési számla
Folyó termelőfelhasználás	Adott	2 046	2 014	2 011	1 923	1 864	1 896	1 837	1 880	1 935	2 076	
Hozzáadott érték, bruttó		**3 856**	**3 928**	**4 135**	**3 919**	**3 913**	**4 104**	**4 091**	**4 238**	**4 470**	**4 525**	
Munkavállalói jövedelem	Adott	491	473	463	435	432	461	484	567	604	630	Jövedelemelosztási számlák
Egyéb termelési adók	Adott	14	15	18	22	23	21	22	46	52	60	
Egyéb termelési támogatások	Kapott	97	114	134	151	153	195	200	233	257	271	
Működési eredmény és vegyes jövedelem, bruttó		**3 447**	**3 554**	**3 789**	**3 612**	**3 611**	**3 816**	**3 784**	**3 857**	**4 071**	**4 107**	
Munkavállalói jövedelem	Kapott	10 923	11 555	12 169	11 650	11 711	12 238	12 708	13 366	14 245	14 936	
Tulajdonosi jövedelem	Kapott	1 201	1 420	1 438	1 535	1 242	1 298	1 513	1 373	1 291	1 283	
Tulajdonosi jövedelem	Adott	264	428	553	534	428	451	424	315	205	141	
Elsődleges jövedelmek egyenlege, bruttó		**15 307**	**16 101**	**16 843**	**16 263**	**16 136**	**16 901**	**17 580**	**18 281**	**19 403**	**20 186**	
Folyó jövedelem- és vagyonadók	Adott	1 707	1 926	2 146	1 994	1 840	1 478	1 657	1 673	1 775	1 894	
Nettó társadalombiztosítási hozzájárulások	Adott	3 694	4 182	4 528	4 176	3 997	4 152	4 186	4 393	4 709	5 030	
Pénzbeni társadalmi juttatások	Kapott	3 696	4 047	4 433	4 446	4 437	4 544	4 571	4 628	4 667	4 662	
Egyéb folyó jövedelemátutalások	Kapott	480	524	359	359	385	387	385	428	485	546	
Egyéb folyó jövedelemátutalások	Adott	468	500	415	401	424	405	461	457	504	538	
Rendelkezésre álló jövedelem, bruttó		**13 614**	**14 064**	**14 546**	**14 497**	**14 697**	**15 796**	**16 232**	**16 815**	**17 567**	**17 932**	
Természetbeni társadalmi juttatások	Kapott	3 253	3 207	3 429	3 426	3 411	3 435	3 415	3 469	3 728	4 012	
Korrigált rendelkezésre álló jövedelem, bruttó		**16 867**	**17 270**	**17 975**	**17 923**	**18 108**	**19 231**	**19 647**	**20 284**	**21 295**	**21 944**	
Végső fogyasztási kiadások	Adott	12 497	13 466	14 076	13 651	13 761	14 374	14 922	15 207	15 730	16 205	Jövedelem felhasználási számla
Természetbeni társadalmi juttatások fogyasztása	Adott	3 253	3 207	3 429	3 426	3 411	3 435	3 415	3 469	3 728	4 012	
Nyugdíjjogosultságok változása miatti korrekció	Kapott	464	472	570	530	498	148	67	84	91	84	
Megtakarítások, bruttó		**1 581**	**1 069**	**1 041**	**1 376**	**1 433**	**1 571**	**1 377**	**1 692**	**1 928**	**1 811**	
Bruttó felhalmozás	Adott	1 095	1 256	1 357	1 299	1 060	832	787	828	868	856	Tőkeszámla
Kapott tőketranszfer	Kapott	131	132	125	109	82	255	301	89	206	807	
Adott tőketranszfer	Adott	31	27	38	35	35	22	22	17	20	22	
Nem termelt eszközök nettó beszerzése	Adott	27	–7	4	–2	0	0	–5	–11	–21	–8	
Nettó hitelnyújtás (+) / Nettó hitelfelvét (–)		**558**	**–75**	**–234**	**152**	**421**	**971**	**874**	**947**	**1 267**	**1 748**	
Statisztikai hiba, háztartási szektor		–210	–481	–515	–754	–763	–501	–573	–510	–497	–875	Pénzügyi számla
Nettó finanszírozási képesség / Nettó finanszírozási igény		**768**	**407**	**281**	**906**	**1 183**	**1 472**	**1 448**	**1 457**	**1 764**	**2 623**	
Pénzügyi eszközök tranzakciója		2 078	1 915	1 678	881	861	525	566	1 027	1 489	1 495	
Kötelezettségek tranzakciója		1 310	1 508	1 397	–25	–322	–947	–882	–430	–275	–1 128	

Forrás: KSH (nem pénzügyi nemzeti számlák), MNB (pénzügyi számlák).

2.1.2. táblázat
A háztartások nem pénzügyi számlái bevételek és kiadások szerint csoportosítva, milliárd forintban

Tétel	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bevételek										
Kibocsátás	5 901	5 942	6 146	5 842	5 777	5 999	5 928	6 118	6 406	6 601
Egyéb termelési támogatások	97	114	134	151	153	195	200	233	257	271
Munkavállalói jövedelem	10 923	11 555	12 169	11 650	11 711	12 238	12 708	13 366	14 245	14 936
Tulajdonosi jövedelem	1 201	1 420	1 438	1 535	1 242	1 298	1 513	1 373	1 291	1 283
Pénzbeni társadalmi juttatások	3 696	4 047	4 433	4 446	4 437	4 544	4 571	4 628	4 667	4 662
Egyéb folyó jövedelemátutalások	480	524	359	359	385	387	385	428	485	546
Természetbeni társadalmi juttatások	3 253	3 207	3 429	3 426	3 411	3 435	3 415	3 469	3 728	4 012
Nyugdíjjogosultságok változása miatti korrekció	464	472	570	530	498	148	67	84	91	84
Kapott tőketranszfer	131	132	125	109	82	255	301	89	206	807
Összes bevétel	**26 146**	**27 413**	**28 804**	**28 048**	**27 696**	**28 498**	**29 087**	**29 788**	**31 376**	**33 201**
Kiadások										
Folyó termelőfelhasználás	2 046	2 014	2 011	1 923	1 864	1 896	1 837	1 880	1 935	2 076
Munkavállalói jövedelem	491	473	463	435	432	461	484	567	604	630
Egyéb termelési adók	14	15	18	22	23	21	22	46	52	60
Tulajdonosi jövedelem	264	428	553	534	428	451	424	315	205	141
Folyó jövedelem- és vagyonadók	1 707	1 926	2 146	1 994	1 840	1 478	1 657	1 673	1 775	1 894
Nettó társadalombiztosítási hozzájárulások	3 694	4 182	4 528	4 176	3 997	4 152	4 186	4 393	4 709	5 030
Egyéb folyó jövedelemátutalások	468	500	415	401	424	405	461	457	504	538
Végső fogyasztási kiadások	12 497	13 466	14 076	13 651	13 761	14 374	14 922	15 207	15 730	16 205
Természetbeni társadalmi juttatások fogyasztása	3 253	3 207	3 429	3 426	3 411	3 435	3 415	3 469	3 728	4 012
Bruttó felhalmozás	1 095	1 256	1 357	1 299	1 060	832	787	828	868	856
Adott tőketranszfer	31	27	38	35	35	22	22	17	20	22
Nem termelt eszközök nettó beszerzése	27	–7	4	–2	0	0	–5	–11	–21	–8
Összes kiadás	**25 588**	**27 487**	**29 039**	**27 895**	**27 275**	**27 527**	**28 213**	**28 842**	**30 109**	**31 454**
Bevételek és kiadások egyenlege (Nettó hitelnyújtás/hitelfelvét)	**558**	**–75**	**–234**	**152**	**421**	**971**	**874**	**947**	**1 267**	**1 748**

Forrás: KSH (nem pénzügyi nemzeti számlák).

A pénzügyi számlákon bemutatott tranzakciók nincsenek a bevételek és a kiadások között, mert
- ha egy tranzakció a pénzügyi számla mellett egy nem pénzügyi számlát is érint, akkor a nem pénzügyi rész már szerepel a bevételek vagy a kiadások között, illetve
- ha egy tranzakció csak a pénzügyi számlát érinti, akkor nincs hatással a nettó pénzügyi vagyonra.

A tranzakciókat bemutató számlák egyszerűsített változata

A 2.1.1. táblázat, amely részletesen bemutatja a háztartások tranzakciós számláit, nehezen áttekinthető, mivel sok tételt tartalmaz, külön mutatja a kapott és az adott tranzakciókat az egyes tételeknél, illetve tartalmazza a statisztikai hibát, a felülről és alulról számolt pénzügyi megtakarítás különbségét. A 2.1.2. táblázatból kiszűrésre kerültek az egyenlegező tételek, azonban a bevételek és a kiadások részletes, bruttó megjelenítése így kevésbé biztosítja a vagyonra hatást gyakorló fő mutatók azonosítását. Annak érdekében ugyanis, hogy a különféle partner szektorokkal kapcsolatos fizetések elkülöníthetők legyenek, illetve az országonként eltérő szervezeti struktúra, tulajdonosi szerkezet vagy nyugdíjrendszer ellenére a termelés, a jövedelemelosztás és a felhalmozás mérőszámai összehasonlíthatók legyenek, számos imputált és bruttósított tétel gazdagítja a számlákat. A 2.1.3. táblázat egy olyan egyszerűsített tranzakciós számlákat tartalmazó idősort mutat be, ahol az egyes tételek kapott és adott tranzakciói összevonásra kerültek, a tőketranszferek együtt szerepelnek a folyó transzferekkel, a nyugdíjjogosultságok változása miatti korrekció pedig a fizetendő társadalombiztosítási hozzájárulásokat csökkenti. A statisztikai hiba, amely a nem pénzügyi és a pénzügyi számlák összeállítása során keletkezett, beépítésre került a tulajdonosi jövedelmekbe. Az így kapott táblázat áttekinthető módon, a főbb közgazdasági kategóriákat használva mutatja be a háztartások tranzakcióinak idősorát[4].

2.1.3. táblázat
A tranzakciókat bemutató egyszerűsített integrált háztartási számlák, milliárd forintban

Tétel		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hozzáadott érték, bruttó		**3 856**	**3 928**	**4 135**	**3 919**	**3 913**	**4 104**	**4 091**	**4 238**	**4 470**	**4 525**
Munkavállalói jövedelem, egyenleg	(+)	10 432	11 082	11 707	11 215	11 279	11 777	12 223	12 799	13 640	14 306
Társadalmi juttatások, összesen	(+)	6 949	7 253	7 862	7 872	7 848	7 978	7 986	8 097	8 395	8 674
Tulajdonosi jövedelem + egyéb transzfer	(+)	1 258	1 603	1 431	1 786	1 585	1 562	1 865	1 612	1 751	2 810
Adók, TB egyenlege + nyugdíj jog. vált.	(–)	4 855	5 537	5 987	5 511	5 210	5 309	5 599	5 795	6 188	6 627
Teljes rendelkezésre álló jövedelem, bruttó		**17 641**	**18 329**	**19 147**	**19 281**	**19 416**	**20 113**	**20 567**	**20 950**	**22 069**	**23 687**
Fogyasztás	(–)	15 750	16 673	17 505	17 077	17 172	17 808	18 337	18 676	19 458	20 217
Megtakarítások, bruttó		**1 891**	**1 656**	**1 642**	**2 203**	**2 244**	**2 304**	**2 230**	**2 274**	**2 611**	**3 470**
Beruházás	(–)	1 123	1 249	1 361	1 297	1 060	832	782	817	847	848
Pénzügyi megtakarítás		**768**	**407**	**281**	**906**	**1 183**	**1 472**	**1 448**	**1 457**	**1 764**	**2 623**
Pénzügyi eszközök tranzakciója	(+)	2 078	1 915	1 678	881	861	525	566	1 027	1 489	1 495
Kötelezettségek tranzakciója	(–)	1 310	1 508	1 397	–25	–322	–947	–882	–430	–275	–1 128

Forrás: Saját számítás KSH és MNB adatok alapján. A piros színnel jelzett adatok maradékként kerültek meghatározásra.

A háztartások alapvetően vállalkozási tevékenységből, alkalmazotti munkavégzésből, eszközök rendelkezésre bocsátásából, illetve társadalmi juttatásokból szerezhetnek jövedelmet. A vállalkozási tevékenység a hozzáadott értéken keresztül, illetve munkavállalói vagy tulajdonosi jövedelem formájában egyaránt növelheti a háztartások elkölthető jövedelmét, ezek a jövedelem-kategóriák nem is különíthetők el minden esetben egymástól (mivel a vállalkozás a háztartás része). A munkavállalói jövedelmek tartalmazzák a munkavégzés ellenértékeként pénzben vagy természetben kapott juttatást, a munkaadók és a munkavállalók által fizetett jövedelemadókkal és társadalombiztosítási járulékokkal együtt. (Az adók és járulékok később levonásra kerülnek, így a rendelkezésre

[4] A táblázatban szereplő teljes rendelkezésre álló jövedelem a tőketranszferekkel, a nyugdíjjogosultságok változásával és a statisztikai hibával tér el a nemzeti számlákban szereplő korrigált rendelkezésre álló jövedelemtől. Ugyanez a különbség fennáll a megtakarítások esetében is. A beruházás a reáleszközök nettó beszerzésével egyezik meg.

álló jövedelmet csak a nettó bér és egyéb kereset összege befolyásolja. Nem hat a rendelkezésre álló jövedelemre a magánszemélyek egymásnak fizetett munkavállalói jövedelme sem, amit például az önálló vállalkozók fizetnek az alkalmazottaiknak.) A társadalmi juttatások közül a legjelentősebbek a nyugdíjak és nyugdíjszerű ellátások, de idetartoznak a munkanélküli vagy szociális ellátások, támogatások is.

Felhalmozási számlák és mérlegek

Az integrált számláknak szélesebb értelemben részét képezik a vagyonmérlegek is, hiszen itt jelennek meg a felhalmozási (beruházási, befektetési, finanszírozási) folyamatok eredményeképpen beszerzett különféle eszközök. A háztartások mérlegei és felhalmozási számlái a reál- és pénzügyi eszközök és a kötelezettségek állományát, valamint az állományok változásának összetevőit mutatják be.

Bármely eszköz vagy kötelezettség állományi és forgalmi adataira teljesül a következő összefüggés:

Nyitó állomány + tranzakcióból eredő állományváltozás + egyéb volumenváltozás + átértékelődés = záró állomány.

A tőkeszámla és a pénzügyi számla kapcsolja össze a tranzakciókat bemutató számlákat az állományváltozásokat bemutató számlákkal. A tőkeszámla a reáleszközök, a pénzügyi számla pedig a pénzügyi eszközök és a kötelezettségek tranzakcióból eredő változását mutatja be. A tőkeszámlán a reáleszközök értékének növeléseként számoljuk el a reáleszközök megvásárlását, létrehozását, csökkenéseként pedig a reáleszközök eladását és elhasználódását. A pénzügyi számlán állományváltozásként számoljuk el a pénzügyi eszközök nettó beszerzését és a kötelezettségek nettó változását. A kamathalmozódásból, a jövedelmek újrabefektetéséből eredő állománynövekedést is tranzakcióként kell elszámolni a pénzügyi számlán. Az egyéb volumenváltozás számlán olyan állományváltozások szerepelnek, amelyek különleges vagy technikai okból következnek be, mint például a természeti katasztrófák hatásai vagy a szektorok, instrumentumok közötti átsorolások, követelés-leírások. Az átértékelődés számlán az eszközök és kötelezettségek árának változásából eredő állományváltozások kerülnek kimutatásra. Ezek az egyéb állományváltozások a statisztikai módszertan szerint nincsenek közvetlen hatással a háztartások kibocsátására, jövedelmére, fogyasztására, beruházására és megtakarítására.

A mérlegek és a felhalmozási számlák közötti számszerű kapcsolatot a 2.3. fejezetpont mutatja be.

2.2. A HÁZTARTÁSOK PÉNZÜGYI MEGTAKARÍTÁSAIT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

A bemutatott egyszerűsített számlák alapján a háztartások megtakarítása attól függ, hogy a teljes rendelkezésre álló jövedelmükből mennyit fordítanak fogyasztásra.

Teljes rendelkezésre álló jövedelem – fogyasztás = megtakarítás

Az el nem fogyasztott jövedelem felhalmozásra kerül nem pénzügyi vagy pénzügyi eszközök formájában. A nem pénzügyi eszközök felhalmozását a beruházás jelöli, a pénzügyi eszközök nettó felhalmozását pedig a pénzügyi megtakarítás. (Bruttó értelemben a pénzügyi eszközök felhalmozását befektetésnek, a kötelezettségekét finanszírozásnak is nevezik.) A pénzügyi megtakarítás, vagy más néven a nettó finanszírozási képesség tehát a megtakarítás és a beruházás különbsége.

Megtakarítás – beruházás = pénzügyi megtakarítás (nettó hitelnyújtás, nettó finanszírozási képesség)

A teljes rendelkezésre álló jövedelem a termelésből származó jövedelmekből (vagyis a hozzáadott értékből) a munkavállalói jövedelmekből, a társadalmi juttatásokból és a tulajdonosi jövedelmekből áll, illetve ezek összegéből le kell vonni a háztartások által fizetett jövedelemadókat és társadalombiztosítási járulékokat (lásd a 2.1.3. táblázatot).

2.2.1. ábra
A háztartások teljes rendelkezésre álló jövedelme és annak keletkezése, a GDP százalékában

Forrás: Saját számítás a KSH (nemzeti számlák) adatai alapján.

A háztartások teljes rendelkezésre álló jövedelme a GDP 68 százalékát érte el 2015-ben. Ugyanebben az évben a teljes rendelkezésre álló jövedelemnek a közvetlenül a termelésből származó része (ez a háztartások hozzáadott értéke) a GDP 13 százalékát, a munkavállalói jövedelemből származó része a GDP 42 százalékát, a társadalmi juttatásokból származó része a GDP 33 százalékát és a tulajdonosi jövedelmekből származó része a GDP 7 százalékát érte el. Ugyanakkor a háztartások rendelkezésre álló jövedelmét csökkentette, hogy 2015-ben a GDP 19 százalékának megfelelő jövedelemadót és társadalombiztosítási járulékot fizettek (2.2.1. ábra).

A háztartások szektorában a vizsgált időszakban (2006-2015) a hozzáadott érték a GDP százalékában kifejezve 16 százalékról 13 százalékra süllyedt, a munkavállalói jövedelmek a GDP 42 és 43 százaléka között mozogtak, a társadalmi juttatások a GDP 29 százalékáról a 26 százalékára csökkentek, míg a tulajdonosi jövedelmek és egyéb transzferek a GDP 5 és 8 százaléka között ingadoztak. Ugyanebben az időszakban a háztartások által fizetett jövedelemadók és társadalombiztosítási járulékok a GDP 19 és 22 százaléka közötti értékeket érték el (2.2.2. ábra). A munkavállalói jövedelmek tartalmazzák a háztartások által (vagy a háztartások után) fizetett jövedelemadókat és járulékokat, így az adók és a járulékok mértékének változása a munkavállalói jövedelemre is hat. A tulajdonosi jövedelem jelentős része a nettó kamatbevételekből áll, a nominális kamatbevételekre pedig jelentős hatással van az infláció mértéke, illetve annak változása. Az egyéb transzferek itt tartalmazzák a tőketranszfereket is, a tőketranszferek jelentős értékeket értek el a vizsgált időszak néhány évében (2011-ben, 2012-ben, 2014-ben és különösen 2015-ben, a devizahitelekkel kapcsolatos tranzakciók, illetve a betétbiztosítási alap és a befektetővédelmi alap térítései miatt.)

2.2.2. ábra
A háztartások teljes rendelkezésre álló jövedelme összetevőinek változása, a GDP százalékában

Forrás: Saját számítás a KSH (nemzeti számlák) adatai alapján.

2.2.3. ábra
A háztartások teljes rendelkezésre álló jövedelmének felhasználása, a GDP százalékában

Forrás: Saját számítás a KSH (nemzeti számlák) adatai alapján.

A jövedelmek felhasználását illetően elmondható, hogy a háztartások a rendelkezésükre álló teljes jövedelem döntő részét elfogyasztják, egy kisebb részét beruházzák, a maradék pedig a pénzügyi megtakarításukat adja ki. A háztartások szektorában 2015-ben a fogyasztás 59, a beruházás 2, és a pénzügyi megtakarítás 8 százalékát érte el a GDP-nek. A 2015. évi magas nettó finanszírozási képességhez a pénzügyi vállalati szektortól kapott tőketranszferek (kártérítések) kivételesen jelentős, a GDP 2 százalékát meghaladó mértékben járultak hozzá. 2016-ban a szektor pénzügyi megtakarítása már ismét a GDP 5 százaléka körül alakult.

2.2.4. ábra
A háztartások teljes rendelkezésre álló jövedelme felhasználásának változása összetevők szerint, a GDP százalékában

Forrás: Saját számítás a KSH (nemzeti számlák) adatai alapján.

A háztartások szektorában a vizsgált időszakban (2006-2015) a fogyasztás a GDP százalékában kifejezve 65 százalékról 59 százalékra, míg a beruházás 5 százalékról 2 százalékra csökkent. Mindez az eredményezte, hogy 2006 és 2015 között a háztartások pénzügyi megtakarítása a GDP 3 százalékáról a GDP 8 százalékára nőtt. Természetesen ezek az adatok szektorális összesen értékeket mutatnak, amelyek mögött pozitív és negatív pénzügyi megtakarítással (nettó finanszírozási képességgel, nettó finanszírozási igénnyel) rendelkező háztartások egyaránt vannak. Ezek a szektoron belüli különbségek a háztartási mikroadatok segítségével tárhatók fel.

2.3. A HÁZTARTÁSI SZEKTOR BRUTTÓ ÉS NETTÓ VAGYONA

A makrostatisztikai adatok alapján megállapítható, hogy a háztartásoknak mekkora részesedése van a vagyon különböző formáiból. Alapvetően két kategóriát különböztetünk meg, a nem pénzügyi vagyon és a pénzügyi vagyon állományát, azaz a bruttó vagyont[5], illetve a kötelezettségek levonásával a nettó vagyon értéke határozható meg.

A nemzeti számlákban a háztartások vagyonmérlegében szerepel a lakások és egyéb épületek (garázs, műhely, tároló, nyaraló, egyéb ingatlan) állománya, a háztartások termelő tevékenységéhez szükséges eszközök (gépek, berendezések) és a mezőgazdasági tevékenységgel összefüggő tárgyi eszközök (haszonállatok, ültetvények) értéke. A termelt nem pénzügyi eszközök (állóeszközök, készletek) állományát fedi le jelenleg a hazai hivatalos statisztika, a nem termelt eszközök (földterület, természeti kincsek) állományát nem. Nem jelenik meg tehát egyelőre a vagyonmérlegben a háztartások földtulajdona, illetve az ingatlanhoz tartozó földterület, telek értéke, ezért a jelen kiadvány céljaira ennek becsült értékével kiegészítésre kerültek a makrostatisztikai adatok. A statisztikai módszertani előírások szerint a háztartások vagyonának nem része a termeléstől függetlenül használt tárgyi eszközök (ingóságok) állománya, így ezeknek a tartós javaknak (pl. gépjárművek, bútorok, tartós fogyasztási cikkek) a beszerzése nem felhalmozásként, hanem fogyasztásként kerül kimutatásra a nemzeti számlákban. Ugyanígy nem kerülhetnek be a vagyonba a fogyasztási célú készletek (pl. élelmiszer, ruházat, szerszámok) sem.

[5] A jelen kiadványban a (bruttó) vagyon az eszközök összessége piaci értéken mérve. A bruttó vagyonban a nem pénzügyi eszközök piaci értékét a nettó statisztikai értékkel, azaz az értékcsökkentett eszközértékkel közelítjük. A pénzügyi eszközök esetében nincs ilyen megkülönböztetés az eszközértékben. A bruttó vagyon tehát nem azt jelenti, hogy valamelyik vagyonelem bruttó értéken kerül számbavételre, hanem azt, hogy nincs csökkentve, nincs nettósítva a kötelezettségek értékével. Lásd a módszertani megjegyzéseket is.

A pénzügyi eszközök felhalmozására vonatkozóan a pénzügyi számlákból szerezhető információ, a főbb kategóriák, melyet a statisztika tartalmaz: készpénz, betétek, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, nyújtott hitelek, kölcsönök, vállalkozásokban lévő részvények és egyéb részesedések, befektetési jegyek, biztosítástechnikai tartalékok. A kötelezettségek közül a legjelentősebb tételt a hitelek jelentik, de ide tartoznak a ki nem fizetett számlák, illetve a fizetendő adók, járulékok miatti egyéb tartozások is.

2.3.1. táblázat
A háztartási szektor vagyonmérlege, állományok és állományváltozás összetevők, milliárd forintban

Állomány	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Háztartások reáleszköz állománya	32 495	35 162	37 719	40 502	42 059	42 749	43 646	45 249	46 159	47 264	48 794
Állóeszköz nettó állomány	25 826	28 011	30 148	32 312	33 494	34 104	34 733	35 381	35 875	36 393	37 028
Készletállomány	160	158	153	148	142	141	143	143	141	146	146
Földterület értéke	6 509	6 993	7 418	8 042	8 423	8 504	8 770	9 725	10 143	10 725	11 620
Háztartások pénzügyi eszközei	20 528	23 308	25 656	26 539	28 615	30 332	31 614	32 818	34 787	37 991	41 219
Készpénz és betétek	7 253	7 854	8 537	9 683	10 139	10 017	10 730	10 716	10 201	10 653	11 429
Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok	1 203	1 313	1 174	1 442	1 380	1 591	1 726	2 134	2 752	3 052	3 756
Részvények és részesedések	7 109	8 280	9 338	9 106	9 700	10 615	11 095	11 694	13 338	15 237	16 729
Biztosítástechnikai tartalékok	3 182	3 919	4 624	4 348	5 381	6 002	3 035	3 088	3 194	3 455	3 569
Egyéb követelések (hitel, derivatíva, egyéb)	1 781	1 942	1 984	1 961	2 015	2 107	5 028	5 184	5 302	5 593	5 736
Háztartások bruttó vagyona	**53 023**	**58 470**	**63 375**	**67 041**	**70 674**	**73 080**	**75 260**	**78 066**	**80 946**	**85 254**	**90 013**
Háztartások kötelezettsége	6 269	7 435	8 832	11 080	11 143	11 934	11 792	10 364	9 770	9 672	8 703
Háztartások nettó vagyona	**46 754**	**51 036**	**54 543**	**55 961**	**59 531**	**61 146**	**63 468**	**67 702**	**71 176**	**75 582**	**81 310**
Tranzakció											
Reáleszköz	1 218	1 323	1 249	1 361	1 297	1 060	832	782	817	847	848
Pénzügyi eszköz	1 953	2 078	1 915	1 678	881	861	525	566	1 027	1 489	1 495
Kötelezettségek	1 104	1 310	1 508	1 397	–25	–322	–947	–882	–430	–275	–1 128
Nettó vagyonváltozásból tranzakció	**2 066**	**2 091**	**1 656**	**1 642**	**2 203**	**2 244**	**2 304**	**2 230**	**2 274**	**2 611**	**3 470**
Átértékelődés											
Reáleszköz	495	1 345	1 308	1 422	260	–371	65	821	93	258	683
Pénzügyi eszköz	870	702	433	–792	1 195	877	749	675	943	1 681	1 809
Kötelezettségek	42	–135	–81	894	161	1 226	917	–394	8	339	359
Nettó vagyonváltozásból átértékelődés	**1 323**	**2 181**	**1 821**	**–265**	**1 294**	**–719**	**–103**	**1 890**	**1 028**	**1 600**	**2 133**

Forrás: KSH (nemzeti számlák), MNB (pénzügyi számlák). A földterület, illetve 2015-re minden reáleszköz állománya saját becslést tartalmaz.

A nemzeti számlák kiegészített adatai alapján a háztartások bruttó vagyona 2014 végén 85 ezer milliárd forint volt, melyből a nagyobb részt, 47 ezer milliárd forintot a reáleszközök állománya tette ki, ennél valamivel kisebb, 38 ezer milliárd forint volt a pénzügyi eszközökben tartott vagyon. A háztartások tartozásai megközelítették a 10 ezer milliárd forintot, így a szektor nettó vagyona 76 ezer milliárd forint, a GDP 233%-a volt 2014 végén.

2.3.1. ábra
A háztartások bruttó és nettó vagyona, a GDP százalékában

**A kötelezettségek GDP arányos értékei negatív előjellel szerepelnek az ábrán, a nettó vagyonra gyakorolt hatás szemléltetéséhez.*
Forrás: KSH (nemzeti számlák), MNB (pénzügyi számlák). A reáleszközök adatai saját becslést tartalmaznak.

A háztartások bruttó vagyonában a reáleszközök állománya mindvégig meghaladta a pénzügyi eszközökét. Az elmúlt 20 éves időszakban azonban a pénzügyi vagyon alakulásában figyelhető meg az állományok nagyobb növekedése, mely a GDP 64 százalékáról közel duplájára, a GDP 117 százalékára emelkedett. A reálvagyon GDP-arányos értéke mindeközben kisebb sávban mozgott, és az időszak alatt 162 százalékról a GDP 146 százalékára csökkent. 2014 végén már közel került egymáshoz ez a két vagyonelem értéke, és ekkor mind a reáleszközök mind a pénzügyi eszközök nagysága meghaladta az éves GDP értékét. A háztartási hitelezés 2000-es években történő felfutása a háztartások GDP-arányos nettó vagyonának csökkenését, míg a tartozások utóbbi éveket jellemző csökkenése a nettó vagyon növekedését eredményezte. A háztartások nettó vagyona a vizsgált időszakban a GDP 210-230 százaléka körül alakult.

A pénzügyi eszközök állományának GDP-hez viszonyított aránya – 2008-tól eltekintve, amikor a pénzügyi válság miatt visszaesett a háztartások megtakarítása – folyamatos emelkedést mutat. Ezen belül viszonylag stabil, 33 százalék körüli szinten mozognak a pénzeszközök (készpénz és betétek) GDP arányos mutatói. A pénzügyi vagyon növekedését alapvetően nem ezeknek a hagyományos befektetési formának számító instrumentumoknak a tartása, hanem az újabb befektetési formák megjelenése okozta. A pénzügyi közvetítőrendszer fejlődésével, illetve a központi kormányzat szerepének növekedésével ugyanis folyamatosan bővültek a befektetési lehetőségek, előtérbe kerültek a kötvények, a befektetési jegyek, illetve az életbiztosítási és nyugdíjpénztári megtakarítások. Ezen befektetések együttes értéke a GDP 7 százalékáról 33 százalékra emelkedtek a vizsgált időszakban. A háztartások növekvő pénzügyi vagyonában jelenleg legnagyobb súllyal a részvény és üzletrész vagyon szerepel, mely 2014 végén már meghaladta a háztartások által felhalmozott pénzeszközök állományát.

2.3.2. ábra
A háztartások reálvagyonának összetétele, százalékban

Forrás: KSH (nemzeti számlák). A föld, illetve 2015-re valamennyi reáleszköz értéke saját becslést tartalmaz.

A háztartások vagyonának eszközfajták szerinti megoszlása

A háztartások magas reáleszköz állománya a lakástulajdon magas arányából adódik. A magyar háztartások döntő hányada ugyanis tulajdonosként él a lakóingatlanában, így hagyományosan fő szempont a háztartások körében az ingatlanvagyon megszerzése. A háztartások reálvagyonának összetételében az elmúlt időszakban nem történt lényeges elmozdulás, a reálvagyon mintegy 70 százalékát a lakásállomány teszi ki és 30 százalék a háztartások termelő tevékenységéhez kapcsolódó egyéb tárgyi eszközök, illetve a háztartások tulajdonában lévő termőföld és a lakáshoz tartozó föld aránya.

A háztartások pénzügyi vagyonán belül az elmúlt időszakban többször is megfigyelhető volt az egyes megtakarítási formák közötti portfólió átrendeződés. A befektetési jegyek (melyek részaránya látványosan emelkedett 1995 óta) esetében jelentősebb állománycsökkenés 2003-ban, 2008-ban és 2011-ben figyelhető meg. Ezekben az években a piaci hozamszint növekedése miatt az árfolyamok csökkentek, így egyrészt az állományon jelentős átértékelődési vesztesége keletkezett a háztartásoknak, másrészt a megtakarítók nagyobb tőkét vontak ki a kötvény- és pénzpiaci alapokból. Ezzel egyidejűleg általában a bankbetétben lévő megtakarításait növelte a háztartás szektor.

A hitelviszonyt megtestesítő értékpapíroknak a pénzügyi eszközökön belüli részaránya sem mutat folyamatos növekedést a vizsgált időszakban, és változott a különböző papírok iránti kereslet is. A kötvénykibocsátások döntően két szektorhoz, a központi kormányzathoz és a belföldi hitelintézetekhez kapcsolódnak. A 2004 és 2011 közötti időszakban figyelhető meg a banki kötvények felé történő portfólió átrendeződés, ezt megelőző és az ezt követő időszakban a háztartások befektetéseiben az állampapírok iránti kereslet volt a meghatározó. Jelenleg a rövid lejáratú kincstárjegyekben felhalmozott vagyon meghaladja a hosszú lejáratú államkötvényekét, ez teszi ki az állomány mintegy kétharmadát.

A hosszú lejáratú befektetési lehetőségeket elsősorban az életbiztosítási és nyugdíjpénztári megtakarítások jelentik. Ezeknek a pénzügyi vagyonon belüli részaránya 2014 végén mintegy 9%-ot tett ki. A kezdeti időszakot jellemző gyors állománynövekedés a magán-nyugdíjpénztárakba történt kötelező járulékbefizetések eredménye. 2010-ben azonban átalakításra került a nyugdíjjárulék-fizetés rendszere, megszűnt a kötelező magán-nyugdíj-pénztári befizetés, a társadalombiztosítási rendszerbe történő visszalépéssel pedig 2011-ben a magán-nyugdíj-

pénztári vagyon döntő hányada átkerült a központi kormányzatba, amelyhez kapcsolódó háztartási követelés biztosítástechnikai tartalékok helyett ezt követően az egyéb követelések instrumentumon jelent meg a statisztikában. Ez a vagyonelem 2900 milliárd forintot tett ki, melynek az instrumentumok közötti áthelyezése miatt a biztosítástechnikai tartalékok pénzügyi vagyonon belüli részaránya 2011-ben 20 százalékról 10 százalékra csökkent. Az ezt követő időszakban folyamatosan mérséklődött a biztosítási és pénztári befizetésekből képződő biztosítástechnikai tartalékok pénzügyi eszközökön belüli részaránya.

A háztartások pénzügyi eszközeiben legmagasabb állománnyal jelenleg a részvények és üzletrészek szerepelnek, az instrumentum pénzügyi vagyonon belüli részaránya 25 százalékról 31 százalékra emelkedett az elmúlt 20 évben. A részesedéseken belül az üzletrész vagyon a meghatározó, ez több mint ötszöröse a részvény vagyonnak. A tőzsdei részvények súlya elenyésző, a pénzügyi eszközökön belüli aránya 1997-ben volt a legmagasabb (4,7 százalék), amikor a privatizációs részvényvásárlások zajlottak, ezt követően csökkent a részaránya és jelenleg alig haladja meg az egy százalékot.

2.3.3. ábra
A háztartások pénzügyi vagyonának összetétele, százalékban

Forrás: MNB (pénzügyi számlák). Bruttó (kötelezettségekkel nem csökkentett) pénzügyi eszköz állományok.

A háztartások kötelezettségeinek döntő részét a hitelek teszik ki. A háztartási hitelezés a 2000-2008 közötti időszakban futott fel, és ez idő alatt folyamatosan nőtt az ingatlanhitelek összes hitelen belüli aránya, mely végül 42-44 százalékos részarányban stabilizálódott. A növekedést kezdetben az államilag támogatott lakáshitel konstrukciók bevezetése eredményezte, majd egyre inkább a devizahitelek igénybevétele került előtérbe. 2008 végén a hitelállomány mintegy kétharmada már devizahitel volt, mind az ingatlanhitelek, mind a fogyasztási hitelek esetében. A válságot követően jelentős változás történt a hitelezésben, a forint gyengülése, a törlesztőrészletek emelkedése miatt a háztartások hitelkereslete visszaesett, a végtörlesztés, illetve forintosításra tett kormányzati intézkedések hatására az állomány devizaszerkezete is jelentősen megváltozott. 2015 végén a hitelállományon belül a devizahitelek aránya már csak 2,4 százalékot tett ki.

2.3.4. ábra
A háztartások tartozásainak összetétele, százalékban

Forrás: MNB (pénzügyi számlák).

A vagyonváltozás összetevői

A háztartások nettó vagyonának változása alapvetően két tényezőtől függ, a tranzakcióktól és az átértékelődéstől. A háztartások bruttó vagyonának tranzakcióból adódó növekedését döntően a pénzügyi eszközökbe történő befektetések eredményezték, ezek a tranzakciók általában meghaladták a reáleszközök bővülését, míg az átértékelődés legnagyobb mértékben a reálvagyon növekedésére volt hatással. Még szembetűnőbb ez a különbség, ha a bruttó állóeszköz felhasználást (azaz értékcsökkenést) nem tranzakciónak, hanem átértékelődésnek tekintjük. (Az állóeszközök nettó állományának változását az árváltozások, a beruházások (bruttó állóeszköz felhalmozás) és egyéb állományt módosító tételek, valamint az eszközök értékcsökkenése határozza meg.) Az utóbbi öt évben a beruházások értéke alacsonyabb volt az értékcsökkenésnél, így ebben a megközelítésben a reáleszközök állományváltozása ekkor teljes egészében átértékelődésből adódott.

A 2008-as válságot megelőzően a háztartások bruttó állóeszköz felhalmozása (döntően lakásberuházás) a GDP 5-6 százaléka körül alakult, miközben a pénzügyi eszközök tranzakcióból adódó állománybővülése az egyes években a GDP 8-10 százalékát tette ki. A kezdeti időszakban ösztönzőleg hatott a beruházások növekedésére az állami lakástámogatások bevezetése, a kedvező hitelfelvételi lehetőségek megjelenése is, a pénzügyi közvetítőrendszer fejlődésével, újabb befektetési formák megjelenésével pedig a pénzügyi eszközökbe történő befektetések növekedtek. A válságot követően a háztartások bruttó állóeszköz felhalmozása 2-3 százalékos szintre esett vissza, a pénzügyi eszközök tranzakciói 2009-2012 között átmenetileg ennél alacsonyabb szintre estek, ezt követően azonban már ismét meghaladták a beruházások GDP-arányos mutatóit. A nettó megtakarítások alakulását a hiteltranzakciók is befolyásolták. A háztartások eladósodottsága is a válságot megelőző időszakban futott fel, a GDP nulla százalékáról 6-7 százalékára emelkedett, ezt követően a háztartások nettó hiteltörlesztővé váltak, ami a nettó pénzügyi megtakarítás növekedését eredményezte.

Az egyes vagyonelemeken eltérő mértékű átértékelődés keletkezett a vizsgált időszakban. Főleg az időszak elején, az 1995-2000 közötti években eredményezett jelentős vagyonnövekedést az ingatlanárak nagymértékű emelkedése. A pénzügyi vagyont ennél kisebb mértékben befolyásolta az átértékelődés, bár a háztartások befektetéseiben egyre inkább megjelennek azok az instrumentumok, amelyeknél a piaci árak és árfolyamok változása hat a vagyon értékére. A pénzügyi eszközök közül legnagyobb mértékű átértékelődés általában az üzletrészeken jelenik meg, a vállalati saját tőkében kimutatott nyereség növekedésén keresztül. Ez sok esetben ellensúlyozza az egyéb befektetéseken (tőzsdei részvény, kötvény, befektetési jegy, biztosítástechnikai tartalék) keletkező esetleges átértékelődési veszteséget. A pénzügyi eszközökön a legnagyobb negatív átértékelődés 2008-ban volt, amikor a piaci árfolyamváltozások miatt jelentős átértékelődési vesztesége keletkezett a háztartásoknak. A kötelezettségek állományán a devizahitelek árfolyamváltozása miatt keletkezik átértékelődés, mely a 2008-2012 közötti időszakban jelentősen befolyásolta az állomány alakulását. A forintosítást követően, a devizahitelállomány csökkenésével azonban ez a hatás minimalizálódott.

A 2.3.5. ábrán a reáleszközök állományváltozásának kétfajta felbontását közöljük annak megfelelően, hogy a bruttó állóeszköz felhasználás (amortizáció) a tranzakciókhoz vagy az átértékelődésekhez van-e sorolva. A nemzeti számlák logikája szerint az értékcsökkenés tranzakciónak számít (elhasználja az eszközt a tulajdonosa), ugyanakkor a gazdasági szereplők ezt inkább átértékelődésként tapasztalják meg.

2.3.5. ábra
A háztartások vagyonváltozásának összetevői, a GDP százalékában

Forrás: Saját számítás a KSH (nemzeti számlák) és az MNB (pénzügyi számlák) adatai alapján. Az átértékelődés maradékként számítva.

2.4. AZ ÖNÁLLÓ VÁLLALKOZÁSOK VAGYONÁNAK ELKÜLÖNÍTÉSE A HÁZTARTÁSI SZEKTORON BELÜL

A nemzeti számlák módszertana szerint a háztartások egyrészt munkajövedelmekből, tulajdonosi jövedelmekből, vagy társadalmi juttatásokból élő fogyasztók, másrészt saját fogyasztásra vagy piaci értékesítésre termelő vállalkozók. Saját végső fogyasztásra termelőként főként az önmaguknak (imputált) saját lakás szolgáltatást nyújtó háztartásokat, illetve egyes mezőgazdasági termelőket, piaci termelőként pedig a háztartásoktól szervezetileg elválaszthatatlan önálló vállalkozókat, önálló tevékenységet végzőket tartja nyilván a statisztika. Az a termelő tevékenység mutatható ki tehát a háztartások szektorában, amely szervezetileg nem különül el az azt folytató magánszemélyektől. Ugyanakkor a háztartási termelésre, termelőkre vonatkozó adatok bizonyos tekintetben mégis elkülöníthetők a fogyasztókéitól a nemzeti számlákban. A termelési számlán a vállalkozói tevékenység és a saját lakás szolgáltatás kibocsátása, folyó termelő felhasználása és hozzáadott értéke jelenik meg; a felhalmozási számlán, illetve a mérlegekben is elkülöníthetők olyan instrumentumok (pl. készletek, gépek, berendezések, járművek, termőföldek, betétek, hitelek, kereskedelmi hitelek és előlegek), amelyek a háztartások termelő tevékenységéhez kapcsolódnak. Az elkülönítés azért lehet fontos, mert így már a makroadatok szintjén vizsgálható, hogy a háztartások vagyonváltozása mennyiben köthető a vállalkozási tevékenység eszköz- és forrásigényéhez, és mennyiben a lakossági megtakarításokhoz. A lakossági és a vállalkozói vagyon nagyságának ismerete hozzájárul a háztartási felmérésből származó adatok megértéséhez és helyes használatához is.

Az állományi adatokból – becslésekkel kiegészítve – felépíthető az önálló vállalkozások (régebben egyéni vállalkozások) vagyonmérlege, elkülöníthető a lakosság és az önálló vállalkozók (egyéni vállalkozók) vagyona a háztartási szektoron belül. Azok az eszközök és kötelezettségek rendelhetők hozzá a vállalkozásokhoz, amelyeket azok ilyen minőségben szereznek, használnak, tartanak nyilván vagy vallanak be. A vegyes használatú vagy lakosságiként nyilvántartott vagyonelemek nem a vállalkozói, hanem a lakossági vagyonban jelennek meg. A háztartások közvetlenül meg nem figyelt gazdasági tevékenységéhez kapcsolódó vagyonelemek szintén a lakosság vagyonában szerepelnek, amennyiben nem maradnak ki a makrostatisztikákból. Az önálló vállalkozók vagyonmérlegét a nemzeti számlákban rendelkezésre álló információkon túl az egyéni vállalkozók és a kis gazdasági társaságok (mérlegfőösszeg 0-30 millió forint) összesített adóbevallási adatainak felhasználásával becsüljük meg.

2.4.1. táblázat
Kis nem pénzügyi vállalatok (gazdasági társaságok) vagyonmérlege és éves árbevétele, milliárd forintban

Vállalatok mérlege, Mrd Ft	2005	2007	2010	2012	2015
Befektetett eszközök	406	419	438	478	487
Immateriális javak	11	12	13	15	16
Tárgyi eszközök	384	395	402	437	475
Befektetett pénzügyi eszk.	11	13	23	27	29
Forgóeszközök	925	989	1 089	1 219	1 348
Készletek	177	196	213	228	241
Követelések	287	328	509	547	521
ebből vevők	165	185	226	250	239
Értékpapírok	8	10	11	13	14
Pénzeszközök	453	455	355	431	645
ebből pénztár	170	170	112	157	270
Aktív időbeli elhatárolások	13	15	28	36	34
Mérlegfőösszeg	**1 342**	**1 423**	**1 556**	**1 733**	**1 981**
Saját tőke + Céltartalékok	676	744	765	884	1 102
Hosszú kötelezettségek	137	141	140	146	143
Rövid kötelezettségek	516	524	626	677	700
ebből szállítók	116	130	147	161	166
ebből bankhitel	69	72	76	69	61
ebből tulajdonosi tartozás	130	138	155	160	171
Passzív időbeli elhatárolások	14	14	25	28	36
Éves nettó árbevétel	2 859	3 125	3 354	3 443	3 636

Forrás: MNB vállalati statisztikai adatbázis NAV (társasági adóbevallások) és IM (éves beszámolók) alapján.

A nem pénzügyi vállalati szektorban nyilvántartott legkisebb mérlegfőösszegű, mintegy 260 ezer vállalat termeléshez kapcsolódó adatai hosszú évek óta lényegében változatlanok, miközben a pénzügyi eszközeik emelkedtek, a hiteltartozásaik pedig visszaestek. Mindezt a tulajdonosok különféle hozzájárulásai, illetve a benthagyott nyereség pótolták, így a saját tőkéjük jelentősen bővült. A termeléshez, gazdálkodáshoz kapcsolódó pénzügyi adatok (készletek, kereskedelmi hitelek és előlegek, munkavállalókkal, adóhatósággal kapcsolatos követelések és tartozások) a különféle gazdasági tevékenységek szervezeti formától független adottságai, így ezek az önálló vállalkozásoknál is meg kell hogy jelenjenek. Nem értelmezhetők viszont a tulajdonosi kapcsolatok az önálló vállalkozások és az azokat működtető háztartások között, ezért a saját tőke ténylegesen saját vagyon, azaz nettó vagyon, ami a háztartások nettó vagyonának a része.

2.4.2. táblázat
Az önálló vállalkozások becsült statisztikai célú vagyonmérlege, milliárd forintban

Önállók mérlege, Mrd Ft	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nem pénzügyi eszközök	1 409,0	1 413,0	1 449,0	1 454,0	1 494,0	1 497,0	1 491,0	1 488,0	1 481,0	1 539,0	1 573,0	1 624,0
Immateriális javak	55,0	60,0	67,0	69,0	74,0	79,0	76,0	74,0	77,0	77,0	80,0	83,0
Tárgyi eszközök	1 199,0	1 193,0	1 224,0	1 232,0	1 272,0	1 276,0	1 274,0	1 271,0	1 261,0	1 321,0	1 347,0	1 395,0
Készletek	155,0	160,0	158,0	153,0	148,0	142,0	141,0	143,0	143,0	141,0	146,0	146,0
Pénzügyi eszközök	407,2	459,7	465,9	500,6	508,8	515,0	547,4	563,0	582,4	657,2	743,1	861,0
Készpénz	90,1	110,1	110,7	124,8	124,9	124,0	136,2	139,5	144,7	177,1	212,3	263,0
Bankbetétek	90,1	110,1	110,7	124,8	124,9	124,0	136,2	139,5	144,7	177,1	212,3	263,0
Értékpapírok	5,0	5,5	5,5	6,0	6,0	6,0	6,0	7,0	8,0	9,0	10,0	11,0
Vevő követelések	129,0	135,0	135,0	135,0	135,0	135,0	135,0	135,0	135,0	135,0	140,0	145,0
Aktív elhatárolások	8,0	9,0	9,0	10,0	11,0	12,0	13,0	14,0	15,0	16,0	17,5	19,0
Egyéb követelések	85,0	90,0	95,0	100,0	107,0	114,0	121,0	128,0	135,0	143,0	151,0	160,0
Mérlegfőösszeg	**1 816,2**	**1 872,7**	**1 914,9**	**1 954,6**	**2 002,8**	**2 012,0**	**2 038,4**	**2 051,0**	**2 063,4**	**2 196,2**	**2 316,1**	**2 485,0**
Saját tőke (saját vagyon)	1 299,0	1 330,1	1 363,6	1 378,2	1 376,1	1 406,1	1 460,2	1 473,2	1 511,6	1 642,4	1 740,7	1 880,6
Hiteltartozások	267,2	277,1	280,3	299,4	345,2	318,9	285,7	279,8	248,3	244,8	260,9	284,4
Szállítói tartozások	100,0	110,0	110,0	110,0	110,0	110,0	110,0	110,0	110,0	110,0	110,0	110,0
Passzív elhatárolások	10,0	10,5	11,0	12,0	13,5	15,0	16,5	18,0	19,5	21,0	22,5	24,0
Egyéb tartozások	140,0	145,0	150,0	155,0	158,0	162,0	166,0	170,0	174,0	178,0	182,0	186,0

Forrás: Saját becslés KSH (nemzeti számlák), MNB (pénzügyi számlák), NAV (különféle adóbevallások) és IM (éves beszámolók) alapján.

Az önálló vállalkozások összesített pénzügyi mutatóinak időbeli alakulása hasonlóságot mutat a kis nem pénzügyi vállalatok megfelelő mutatóinak alakulásával (és ez nem csak azért van így, mert az előbbiek adatainak egy része az utóbbiak mintájára készült). Az 1990-es években tapasztalt felfutás az egyéni vállalkozások darabszámában és különösen a vagyonuk nagyságában a 2000-es évek elején lassult, majd a szervezetek számának visszaesésével párhuzamosan a csoport vagyona 2012 végéig nominális értéken változatlan maradt. 2013-tól látható újra növekedés a vagyon értékében, amit főként a pénzügyi eszközök állományának lendületes emelkedése magyaráz (2.4.1. ábra).

2.4.1. ábra
Az önálló vállalkozások eszközeinek és kötelezettségeinek becsült állománya, milliárd forintban

Forrás: A 2.4.2. táblázathoz felhasznált adatok (KSH, MNB, NAV, IM, saját becslés).

A nemzeti számlák által átfogott teljes időszakot tekintve megállapítható, hogy az egyéni vállalkozók vagyonát a nem pénzügyi eszközök dominálják, eltérően a nem pénzügyi vállalatok és általában véve a háztartások vagyonának összetételétől, ahol a pénzügyi és nem pénzügyi eszközök értéke közel azonos. A nem pénzügyi eszközök jelentős összege és aránya ellentétben áll azzal a vállalati körben szerzett tapasztalattal, hogy a kisebb vállalkozások fajlagosan (bevételarányosan) kisebb eszközigénnyel működnek. Ez arra enged következtetni, hogy az érintett háztartások pénzügyi eszközeiből nem sikerült elkülöníteni minden vállalkozási célú eszközt, illetve az intézményi azonosság következtében a vállalkozás eredménye azonnal átkerülhet a lakossági megtakarításokba, nem növeli a vállalkozás vagyonát. Ugyanakkor mindegyik intézménycsoport vagyonában folyamatosan emelkedik a pénzügyi eszközök súlya.

Összességében az önálló vállalkozások elkülöníthető vagyona néhány százalékot képvisel a háztartások bruttó vagyonán belül, nem pénzügyi eszközeik a szektor reáleszközeinek 3 százalékát adják, a pénzügyi eszközökből pedig 2 százalékkal részesednek (2.4.2. ábra). Kötelezettségeik a háztartási szektor tartozásainak 20-25 százalékát jelentették az 1990-es években, azonban a lakossági jelzáloghitelek és fogyasztási hitelek elterjedésével fokozatosan, 2010-ig 5 százalékra csökkent a vállalkozói tartozások aránya. A háztartások társas vállalkozásokban, vállalatokban fennálló tőkebefektetéseinek értéke közel hétszerese az egyéni vállalkozások saját vagyonának, nettó vagyonának. Ez az arány 20 évvel korábban csak kétszeres volt.

2.4.2. ábra
Az önálló vállalkozások eszközeinek és kötelezettségeinek aránya a háztartási szektor eszközein és kötelezettségein belül, százalékban

Forrás: A 2.4.2. táblázathoz felhasznált adatok (KSH, MNB, NAV, IM, saját becslés).

3. A háztartási szektor pénzügyi és nem pénzügyi eszközei, kötelezettségei és nettó vagyona az első hazai vagyonfelmérés adatai alapján

Bevezetés

A háztartások különféle jövedelmeinek és fogyasztási kiadásainak egyedi (személyi, illetve háztartási szintű) adatai statisztikai adatgyűjtésekből, illetve adminisztratív adatforrásokból hagyományosan rendelkezésre állnak, és részben ezek képezik a makrostatisztikák (nemzeti számlák) információs bázisát is. Hosszú idő óta felmérésre kerülnek továbbá közvetlen statisztikai adatgyűjtések keretében a háztartások lakáskörülményei és egyes gazdasági tevékenységei is. Nem készül azonban közvetlen összeírás a háztartások felhalmozási folyamatairól (befektetéseiről, beruházásairól), illetve a felhalmozott különféle eszközök és kötelezettségek állományáról, a háztartási vagyon értékéről. Kutatási eredményekkel rendelkezünk arról, hogy a háztartások mekkora hányada birtokolhat bizonyos pénzügyi és nem pénzügyi eszközöket, ezek értékére vonatkozó adatfelvételek azonban a legutóbbi időkig nem történtek. Ennek oka lehet, hogy – a jövedelmekhez hasonlóan – olyan érzékeny adatokról van szó, amelyek megkérdezése nehézségekbe ütközik. A felhalmozási és vagyonadatok felmérését különösen nehezíti, hogy a megkérdezettek sokszor nem tartják nyilván, esetleg nem is ismerik fel azokat, vagy nem tudják megbecsülni értéküket, illetve a nagy összegű és koncentráltan előforduló tételek kimaradnak a megfigyelési körből. A háztartási vagyon összetételének és eloszlásának ismerete ugyanakkor fontos tényezője a jövedelmekkel, fogyasztással és megtakarításokkal kapcsolatos vizsgálatoknak, hiszen az eszközök és kötelezettségek szintje és összetétele befolyásolja a háztartások jövőbeni pénzügyi lehetőségeit és korlátait. A vagyon értéke azonban nem csak a korábbi megtakarításoktól függ (felhalmozás), hanem a háztartások portfólióval kapcsolatos döntéseitől és külső körülményektől is (átértékelődés). Ezért a vagyon nagysága nem számszerűsíthető, nem kumulálható egyértelműen a múltbeli, és nem becsülhető, látható előre pontosan a jövőbeli megtakarítások ismeretében.

A háztartási vagyon nagyságára, összetételére és szektoron belüli eloszlására vonatkozó mikroadatok abban segítik a döntéshozókat és az érintett gazdasági szereplőket, hogy teljesebb képet kapjanak az egyes háztartási csoportokat, rétegeket érintő pénzügyi kockázatokról, és megfelelő eszközválasztással (például a devizahitelek leépítésével) képesek legyenek a kockázatok csökkentésére, a vagyonvesztés elkerülésére, a kívánatos megtakarítási szint és vagyonösszetétel elérésére.

A szükséges mikroadatok biztosítása érdekében az MNB a KSH bevonásával 2014-ben csatlakozott az EKB háztartási pénzügyekre vonatkozó háromévenkénti felméréséhez (HFCS), melynek akkor a második hulláma zajlott az Európai Unió húsz tagországában, egységes módszertan és kérdőívek alapján. A HFCS átfogó képet ad a háztartások pénzügyi és nem pénzügyi eszközeiről, kötelezettségeiről, bevételeiről és kiadásairól, lakás- és életkörülményeiről. A felvétel eredményei hozzáférhetők és önállóan is használhatók keresztmetszeti és idősoros vizsgálatokhoz, ugyanakkor fontos kiegészítését jelentik a makrostatisztikák, a nemzeti számlák szektorszintű adatainak is. A felvétel tervezésekor szempont volt a nemzeti számlák adataival való összevethetőség, ez azonban a gyakorlatban csak bizonyos korrekciók után teljesül, hiszen a háztartásoktól sok esetben nem lehet megkérdezni a nemzeti számlákban lévő kategóriákat (nem értik meg, illetve nem ismerik azokat),

illetve egy mintavételes felmérés eredményei általában kevésbé pontosak a makrostatisztika robusztus, több adatforrással alátámasztott adatainál. Az alábbiakban először a hazai HFCS jellemzőit és rendelkezésre álló eredményeit foglaljuk össze, majd ezeket összevetjük más adatforrásokból származó adatokkal és több lépésben illesztjük a nemzeti számlák adataihoz, a vagyoni (állományi) adatokra összpontosítva. A felmérésből származó információkkal tehát a háztartási számlák és mérlegek szektorszintű adatait bontjuk fel, részletezzük vagyonnagyság-kategóriák, jövedelemnagyság-kategóriák és egyéb jellemzők szerint. Ezáltal kaphatunk választ arra a kérdésre, hogy a pénzügyi számlákban, illetve a nem pénzügyi nemzeti számlákban megjelenő aggregált vagyonállományoknak milyen a szektoron belüli eloszlása, mely rétegeknél, milyen mértékben koncentrálódik a vagyon, milyen a különböző eszközök és kötelezettségek előfordulása, illetve együttjárása egymással és más háztartási jellemzőkkel. A mikro- és makroadatok itt bemutatott integrálása biztosítja a különféle adatforrások erősségeinek kihasználását, valamint az elemzők, kutatók által ismert makrostatisztikai keretrendszer és kategóriák alkalmazásának, kiterjesztésének lehetőségét a részletesebb adatok szintjére is. A fejezet utolsó részében található elemzések ezekre az integrált adatokra épülnek. Hasonló integrációs kísérletek folynak az EKB-nál, illetve több országban is, melyek célja a háztartási pénzügyi számlák szektorszintű idősorainak részletezése, megoszlási információk közlése.

3.1. A FELMÉRÉS FŐ EREDMÉNYEINEK BEMUTATÁSA

Az Európai Központi Bank, a tagországi jegybankok bevonásával, a 2000-es évek végén projektet indított (HFCN – Household Finance and Consumption Network) egy európai szinten egységes és átfogó háztartási pénzügyi felmérés (HFCS – Household Finance and Consumption Survey) kidolgozása és rendszeres, háromévenkénti végrehajtása céljából. A felvétel újdonsága, hogy a háztartások élet- és lakáskörülményeit, társadalmi és munkaerőpiaci helyzetét, pénzügyi (jövedelmi, fogyasztási, felhalmozási) viszonyait a háztartások tulajdonában lévő különféle eszközök és kötelezettségek állományával együtt méri fel. A HFCS első hulláma 2010 és 2011 között, 15 országban, több mint 62 ezer háztartás megkérdezésével folyt. Magyarország a felmérés második, 2014-2015 folyamán végrehajtott hullámához csatlakozott, amelyben 20 ország összesen 84 ezer háztartása szerepelt. A hazai felmérés (Miből élünk?) 2014 őszén zajlott szeptember 30-ai időpontra vonatkozóan, és 6207 háztartás, azaz 14 623 személy jövedelmi, fogyasztási és vagyoni adatait tartalmazza. A felvétel nagy mintaelemszáma és országos reprezentativitása lehetőséget ad arra, hogy a magyar háztartások vagyonát, annak összetételét és szektoron belüli eloszlását részletesen vizsgáljuk. Ebben a pontban először a felmérésből származó teljeskörűsített (a teljes népességre vonatkozó) adatokat ismertetjük. Ezt követően, a felhasználási céloknak megfelelően, átrendezéseket, kiegészítéseket, módosításokat hajtunk végre a felmérés adatbázisán, és ennek eredményeit is bemutatjuk. Ez a módosított adatszett szolgál kiindulópontul a következő fejezetpontban a nemzeti számlákhoz történő illesztéshez, a nemzeti számlák korábban ismertetett szektorszintű mutatóinak felbontásához.

A felvételből származó fő adatok ismertetése[6]

A HFCS a háztartások tulajdonában lévő valamennyi (gazdasági értékkel bíró) eszközt és valamennyi kötelezettséget meg kíván ragadni, mennyiségben és értékben egyaránt fel kíván mérni, beleértve mind a magán, mind a vállalkozási célokat szolgáló eszközöket és kötelezettségeket. A felmérés alapján **reáleszköznek** (3.1.1. táblázat) tekinthető a lakóingatlan (a háztartás lakóhelye), az egyéb ingatlan, a gépjármű és egyéb jármű, valamint a nagyobb értékkel bíró egyéb vagyontárgy (értéktárgy). A felvétel adatait figyelembe véve a magyar háztartások reáleszközökben tartott vagyona összesen 51 504 milliárd forint volt 2014 őszén. Fajta szerinti megoszlását tekintve a saját tulajdonú lakóingatlanok teszik ki az eszközállomány háromnegyedét (39 354 milliárd forint), amit az egyéb ingatlanok értéke követ 18 százalékkal (9 336 milliárd forint), míg a gépjárművek aránya csupán 4 százalékot jelent (2 176 milliárd forint). Az egyéb járművek (307 milliárd forint), illetve az egyéb vagyontárgyak bevallott értéke (330 milliárd forint) elhanyagolható az összes reáleszköz állományához képest.

[6] Az ebben a pontban bemutatott valamennyi táblázat adatai a hazai háztartási pénzügyi felmérésből (HFCS – Miből élünk?) származnak, ezért az adatforrás a táblázatoknál külön nincs feltüntetve. Az adatok leválogatása és csoportosítása a jelen kiadványhoz az MNB-ben készült, ezért az adatok némileg eltérhetnek a más kiadványokban szereplőktől. A felmérés módszertani hátterét, felépítését és adatait korábban ismertette Simon-Valentiny (2016) és a KSH (2017) tanulmánya.

3.1.1. táblázat
Reáleszközök összefoglaló adatai a HFCS felmérésből, milliárd forintban

Reáleszközök	Érintett háztartások száma (db)	Összeg a mintában (Mrd Ft)	Háztartások teljeskörűsített száma (db)	Teljeskörűsített összeg (Mrd Ft)
Lakóingatlan	5 262	61,3	3 476 029	39 354
Egyéb ingatlan	1 504	14,6	947 618	9 336
Gépkocsi	3 158	3,5	2 043 229	2 176
Egyéb gépjármű	342	0,5	254 238	307
Egyéb vagyontárgy	301	0,5	185 649	330

A teljeskörűsített adatok alapján a magyar háztartások 84,2 százaléka (3 476 ezer háztartás) birtokolt részben vagy teljes egészében lakóingatlant, 9,3 százaléka (384 ezer háztartás) bérelte, ezen felül 6,5 százaléka (267 ezer háztartás) ingyen használta az ingatlant, amiben lakott. A háztartások által birtokolt lakóingatlanok átlagos értéke 11 millió forint, medián értéke 7 millió forint volt. A megkérdezett háztartások ingatlanának átlagos mérete 77, medián értéke 70 négyzetméter.

A lakóingatlanon kívül felmérésre került a háztartás tulajdonában lévő egyéb ingatlanok száma és értéke is. Közel minden negyedik háztartás (teljeskörűsítve 948 ezer háztartás) jelezte, hogy rendelkezik a lakóhelyén kívül egyéb ingatlannal is. Az ingatlan típusát tekintve közel 60 százalékuk családi házként, lakásként vagy nyaralóként, 15 százalékuk telekként vagy zárt kertként, mintegy 6 százalékuk garázsként van nyilvántartva. A fennmaradó közel 20 százalék teljes társasházként, ipari épületként vagy raktárként, illetve üzletként vagy irodaként került megjelölésre.

A reáleszközök harmadik legnagyobb csoportját jelentő gépjárművek teljeskörűsített értéke a felmérésből 2 176 Mrd forint volt. A megkérdezett háztartások fele, 3 158 háztartás válaszolt igennel arra a kérdésre, hogy a háztartás bármely tagja rendelkezik-e saját tulajdonú gépjárművel. A saját tulajdonú gépkocsik átlagértéke meghaladta az 1 millió forintot, medián értéke 700 ezer forint. A válaszok alapján a legdrágább autó értéke 25 millió forint, a legkevesebbet érő mindösszesen 50 ezer forint volt. Az egyéb járművel rendelkező háztartások teljeskörűsített száma 250 ezer felett alakult. A legnagyobb számban, négy háztartásból három esetben jelölték meg a motorkerékpárt, mint egyéb járművet. Az egyéb járművel rendelkező háztartások közül minden tizedik rendelkezett repülőgéppel, hajóval vagy jachttal a HFCS adatai szerint.

A felmérésben szereplő vagyonelemek közül **pénzügyi eszközként** (3.1.2. táblázat) vehetők figyelembe az otthon tartott készpénz,[7] a folyószámlák és a lekötött bankbetétek (együtt bankbetétek), a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok (kötvények, állampapírok), a más magánszemélynek adott kölcsönök (magánkölcsönök), a vállalati részvények és üzletrészek (társas vállalkozások, tőzsdei és egyéb részesedések), a befektetési jegyek, valamint a nyugdíj-, és életbiztosítások. A kérdőív adatai alapján a magyar háztartások összesen 17 583 milliárd forint pénzügyi vagyonnal rendelkeztek 2014 harmadik negyedévének végén. A pénzügyi eszközök állományának eszközfajták szerinti összetételét tekintve a legnagyobb részt a vállalati részvények és üzletrészek adták 32 százalékkal (5 709 milliárd forint), melyet a bankbetétek követtek 30 százalékkal (5 315 milliárd forint). A pénzügyi eszközök harmadik legnagyobb hányadát a befektetési jegyek (2 041 milliárd forint) és a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok (1 924 milliárd forint) tették ki, közel azonos arányban (12 és 11 százalék). 10 százalék alatti arányt képviselt a nyugdíj-, és életbiztosítások (1 616 milliárd forint), az adott magánkölcsönök (733 milliárd forint), valamint az otthon tartott készpénz értéke (245 milliárd forint).

[7] Az otthon tartott készpénz mennyisége a hazai felmérésben megkérdezésre került, de nem volt része a standard kérdéssornak.

3.1.2. táblázat
Pénzügyi eszközök összefoglaló adatai a HFCS felmérésből, milliárd forintban

Pénzügyi eszközök	Érintett háztartások száma (db)	Összeg a mintában (Mrd Ft)	Háztartások teljeskörűsített száma (db)	Teljeskörűsített összeg (Mrd Ft)
Készpénz	6 207	0,4	4 127 671	245
Bankbetétek	5 012	8,1	3 349 095	5 315
Hitelviszonyú értékpapírok	496	3,0	301 859	1 924
Adott magánkölcsönök	524	1,1	392 734	733
Részvények, üzletrészek	474	8,2	334 948	5 709
Befektetési jegyek	474	3,1	303 588	2 041
Nyugdíj-, életbiztosítások	894	2,3	630 370	1 616

A bankbetéttel rendelkező háztartások száma az adatfelvételből közel 3 350 ezer háztartás, az összes háztartás több mint 80 százaléka volt. A bankbetétek összesített értéke 5 315 milliárd forint, ezen belül a folyószámlabetétek értéke 1 644 milliárd, a lekötött betéteké 3 671 milliárd forint volt a 2014 szeptember végére vonatkozó adatok szerint. Az értékpapírokat tartó háztartások száma a felmérés alapján megközelítette a 302 ezret, értékpapír-befektetésük 1 924 milliárd forintot tett ki. Ezen belül 191 ezer háztartás tartott állampapírt (670 milliárd forint értékben), bank vagy egyéb pénzügyi szervezet által kibocsátott értékpapírral 48 ezer háztartás rendelkezett (212 milliárd forint), nem pénzügyi szervezet által kiadott értékpapírt 11 ezer háztartás tartott, összesen 24 milliárd forint értékben. A fennmaradó közel ezer milliárd forint értékű értékpapír típusát a megkérdezett háztartások nem tudták megmondani.

Összesen több mint 392 ezer háztartásnak volt kölcsön követelése más háztartástól, 733 milliárd forint értékben, és 408 ezer háztartásnak volt magánkölcsön tartozása, együttesen 448 milliárd forint értékben. A vállalati részvénnyel és üzletrésszel rendelkező háztartások száma összesen 335 ezer (az egyéni vállalkozásokat nem számítva), a befektetések értéke összesen 5 710 milliárd forint volt 2014 őszén. 304 ezer háztartás tartott befektetési jegyet 2 041 milliárd forint értékben. 499 ezer háztartás rendelkezett nyugdíjpénztári megtakarítással és 264 ezer háztartás jelölt nyugdíjas évekre szóló életbiztosítást, ezek együttes értéke 1 616 milliárd forint volt 2014 őszén.

A háztartások **hiteltartozás** állománya a felmérés alapján összesen 5 896 milliárd forint, mely 1 522 ezer háztartást érint (a háztartások 38 százaléka). Jelzáloghitellel 830 ezer, egyéb hiteltartozással több mint egy millió háztartás rendelkezett a felmérés eredményei szerint (3.1.3. táblázat).

3.1.3. táblázat
Jelzálog- és egyéb hitelek összefoglaló adatai a HFCS felmérésből, milliárd forintban

Jelzálog- és egyéb hitelek (háztartások tartozásai)	Érintett háztartások száma (db)	Összeg a mintában (Mrd Ft)	Háztartások teljeskörűsített száma (db)	Teljeskörűsített összeg (Mrd Ft)
Jelzáloghitelek	**1 192**	**6,8**	**830 101**	**4 606**
Lakóingatlanra felvett jelzáloghitel	1 099	5,6	774 206	3 889
Egyéb ingatlanra felvett jelzáloghitel	118	1,2	73 489	717
Egyéb hiteltartozások	**1 494**	**1,8**	**1 052 395**	**1 290**
Folyószámlahitel	677	0,2	473 861	114
Hitel-, kereskedelmi kártya tartozás	245	0,1	161 135	42
Tartozás más magánszemélynek	559	0,7	407 655	485
Egyéb pénztartozások	696	0,8	504 981	649

A lakóingatlanra felvett jelzáloghitellel rendelkező háztartások közül kevesebb, mint a fele (370 ezer háztartás) elsősorban a háztartás fő lakóhelyének megvásárlása céljából vett fel hitelt. Több mint 230 ezer háztartás lakóhelyének felújítására fordította a kölcsönösszeget. A maradék közel 230 ezer háztartás többnyire más ingatlan vásárlására, egyéb adósság rendezésére, vállalkozás, illetve tanulmányok finanszírozására használta fel a kapott hitelt. Az egyéb ingatlanra terhelt jelzáloghiteleket az érintett háztartások közel harmada, 26 ezer háztartás más ingatlan megvásárlására, 14 ezer háztartás a fő lakóhelyül szolgáló ingatlan megvásárlására fordította. A fennmaradó több mint 23 ezer háztartás ingatlan felújítása, vállalkozás finanszírozása, valamint egyéb adósság rendezése céljából vett fel jelzáloghitelt.

A háztartások **összes felmért jövedelme** (3.1.4. táblázat) a 2013. októbertől 2014. szeptemberig terjedő egy éves időszakban 13 619 milliárd forint volt a teljes népességre vonatkoztatva. Ebből a háztartás egészére vonatkozóan megkérdezett bevételek 925, a személyi szinten felmért bevételek 12 694 milliárd forintot tettek ki. Háztartási szinten kerültek összeírásra a szociális ellátások, a más háztartástól kapott támogatások, az ingatlan bérbeadásából, illetve pénzügyi befektetésekből származó bruttó jövedelmek. A személyi szinten összeírt bevételek közé tartoznak az alkalmazotti és vállalkozói jövedelmek, továbbá a nyugdíjak és a munkanélküli ellátások. A felmérés alapján, teljeskörűsítve több mint 30 ezer háztartásnak nem volt érdemi jövedelme a vizsgált egy évben. A felvételben a rendszeres, létfenntartáshoz és lakásfenntartáshoz szükséges havi **fogyasztási kiadások** is megkérdezésre kerültek, ezek teljeskörűsített, évesített összege 6 202 milliárd forintot jelentett a 2014 szeptemberével záruló egy éves időszakban. 840 megkérdezett háztartásnál fordult elő, hogy a felmért rendszeres kiadásokat nem fedezték a bevallott nettósított jövedelmek, ami a teljes népességre vetítve a háztartások 10 százalékát jelenti.

3.1.4. táblázat
Fő bevételek és kiadások összefoglaló adatai a HFCS felmérésből, milliárd forintban

Éves jövedelmek és fogyasztási kiadások	Érintett háztartások száma (db)	Összeg a mintában (Mrd Ft)	Háztartások teljeskörűsített száma (db)	Teljeskörűsített összeg (Mrd Ft)
Éves bevételek összesen	**6 178**	**20,7**	**4 102 188**	**13 619**
Háztartási szintű jövedelmek	4 148	1,4	2 794 308	925
ebből: ingatlan bérbeadásból	190	0,1	127 093	89
ebből: pénzügyi befektetésből	3 303	0,4	2 181 428	249
Személyi szintű jövedelmek	6 052	19,4	4 007 239	12 694
ebből: alkalmazottak jövedelme	3 556	12,3	2 544 292	8 588
ebből: vállalkozói jövedelem	589	1,1	432 187	895
ebből: nyugdíjak	3 346	5,8	1 946 438	3 142
Rendszeres fogyasztási kiadások	**6 207**	**9,6**	**4 127 671**	**6 202**

A felvétel módosított adatainak ismertetése

További elemzések céljaira érdemes bizonyos módosításokat végrehajtani a háztartási felvétel rendelkezésre álló adatbázisán. Ezek a módosítások (adathiányok pótlása, kiugró adatok javítása, inkonzisztenciák megszüntetése) nem változtatják meg alapvetően a felmérés fő jellemzőit, aggregátumait, de javítják a jövedelmi és vagyoni adatok összhangját, és hozzájárulnak az eredmények szélesebb körű felhasználásához, más adatforrásokhoz történő illesztéséhez. A változtatásokkal érintett adatkörök a következők:

– lízingtartozások állományának meghatározása és beépítése a hiteltartozások közé;
– reáleszközök és bankbetétek értékének emelése egyéni vállalkozások hiányzó eszközeivel;
– vállalkozások, vállalati tőkebefektetések értékének eseti javítása;
– hiányzó folyószámla, illetve lekötött betét pótlása más instrumentumok megléte esetén;
– ingatlanok, járművek, adott magánkölcsönök, illetve hiteltartozások kiugró értékeinek korrekciója;
– pénzügyi eszközökhöz tartozó, hiányzó tulajdonosi jövedelmek (osztalékok, kamatok) pótlása.

Lízingtartozást közel 240 (teljeskörűsítve 160 ezer) háztartás kapott, ezek mintegy felének nem volt más hiteltartozása, azaz ennyivel nőtt a hiteltartozással érintett háztartások száma. Folyószámlát mintegy 120 háztartás (teljeskörűsítve 80 ezer háztartás) kapott, amelyeknek nem volt a felmérés eredményei szerint. Más instrumentumok előfordulási adatai érdemben nem változtak, az előző részben bemutatott háztartásszámok érvényesek. A végrehajtott módosítások hatását a felmérés összesített állományi és jövedelmi mutatóira a 3.1.5. táblázat foglalja össze.[8]

3.1.5. táblázat
A HFCS felmérésből származó eredeti és módosított fő mutatószámok, milliárd forintban

Fő mutató-számok	Pénzügyi eszközök	Vállalati részesedé-sek	Betétek együtt	Adott magánköl-csön	Reál-eszközök	Hitel-tartozások	Összes jövedelem	Háztartási jövedelem
Eredeti	17 583	5 709	5 315	733	51 504	5 896	13 619	925
Módosított	17 853	6 054	5 393	577	50 419	6 140	14 042	1 348

A háztartási pénzügyi felmérés információt szolgáltat arról, hogy hány háztartás rendelkezik különféle eszközökkel és kötelezettségekkel, illetve hogyan oszlanak meg ezek a vagyonelemek a háztartások különféle ismérvek szerint képzett csoportjai között[9]. Ezeket a statisztikákat érdemes az adatfelvétel módosított adatai alapján bemutatni. Először azt ismertetjük, hogy a társadalom egyes rétegei **milyen arányban rendelkeznek bizonyos eszközökkel és kötelezettségekkel** (3.1.6. táblázat). Valamekkora pénzügyi eszközzel minden háztartás rendelkezik, hiszen legalább készpénz minden háztartásban biztosan előfordul. Egyéb pénzügyi instrumentumoknál azonban lényeges, hogy azok használata milyen mértékben terjedt el a háztartások között. Nem pénzügyi eszközök birtoklásáról a háztartások 90 százaléka számolt be (3 719 ezer háztartás). A háztartások 0,6 százaléka (teljeskörűsítve bő 25 ezer háztartást jelent) nyilatkozott úgy, hogy semmilyen jövedelmet nem szerzett a felmérést megelőző egy évben, a felvétel módosított adatai szerint. A legkisebb jövedelemmel rendelkezők körében a háztartási szinten felmért jövedelmek (különféle ellátási formák, támogatások) fordulnak elő a leggyakrabban, a személyi szintű jövedelmeket pedig a nyugdíjak és a munkanélküli ellátások képviselik elsősorban.

3.1.6. táblázat
Különféle instrumentumokkal rendelkező háztartások aránya vagyoni decilisenként, százalékban

Vagyoni decilisek	Vállalati tőke-befektetés	Ebből: több vállalat	Ebből: tőzsdei vállalat	Bank-számla, betét	Adott magán-kölcsön	Biztosítás, nyugdíjkö-vetelés	Hitel-tartozások	Egyéni vállalkozás	Jövedelem < fogyasz-tás
X.	35	12	7	98	19	43	37	14	10
IX.	17	2	2	94	11	26	40	7	11
VIII.	9	0	1	92	10	21	45	12	13
VII.	5	0	1	89	5	19	43	7	18
VI.	2	0	0	83	9	15	44	5	15
V.	3	0	1	86	7	7	41	2	13
IV.	2	0	0	81	8	7	38	1	15
III.	2	0	0	72	9	7	36	3	13
II.	1	0	0	71	8	6	33	3	17
I.	1	0	0	62	9	3	26	0	23
Együtt	8	2	1	83	10	15	38	5	15

Forrás: A hazai HFCS módosított adatai.

[8] A módosítások leírása a Módszertani megjegyzések fejezetben olvasható.

[9] Háztartási szintű csoportosítást alkalmazunk, mert a jövedelmek nagy része, illetve a vagyonelemek és egyéb jellemzők nem személyi szinten, hanem a háztartás egészére vonatkozóan kerültek felmérésre, illetve nincs érdemi különbség a háztartási és a személyi szinten meghatározott mutatók között. Részletesebben lásd a Módszertani megjegyzések fejezetben. A háztartások csoportosító ismérve lehet a bruttó vagy nettó vagyon, illetve az éves jövedelem vagy a fogyasztási kiadások nagysága, a háztartásfő életkora vagy egyéb jellemzője, a háztartások létszáma, illetve területi elhelyezkedése. Ezek közül a legfontosabbak a jövedelem- és a vagyonnagyság szerinti eloszlások. A különböző ismérvek szerint számított eloszlások eltérnek egymástól, így ezekből többet is ismertetünk a teljesebb kép bemutatása érdekében.

A **pénzügyi eszközök** közül – a készpénzt nem számítva –, a legszélesebb körben folyószámlával és lekötött betéttel rendelkeztek a magyar háztartások, 83 százalékuknak volt legalább egy bankszámlája a felmérés idején. A leggazdagabbak, illetve a legmagasabb jövedelműek körében általános a banki szolgáltatások igénybevétele, a vagyonérték, illetve az éves jövedelem csökkenésével azonban nem csak az elhelyezett átlagos betétnagyság csökken (vagyoni decilisenként tekintve 6 millióról 200 ezer forintra), hanem a számlával, betéttel rendelkező háztartások aránya is (a legalsó vagyoni decilisben csupán 62 százalék). Jóval koncentráltabb volt a vállalati tőkebefektetéssel (részvénnyel, üzletrésszel), különféle értékpapírokkal, életbiztosítással vagy nyugdíjcélú megtakarítással rendelkező háztartások köre, ezek az instrumentumok lényegében csak a legnagyobb vagyont felhalmozott háztartások pénzügyi eszközei között fordultak elő jelentősebb számban. A pénzügyi eszközök közül egyedül a vállalatok, vállalkozások esetében ismert azok háztartáson belüli darabszáma, a legnagyobb vagyonnal vagy jövedelemmel rendelkező háztartásoknál jellemző, hogy több cégben is van érdekeltségük. Ezzel szemben az egyéni vállalkozások működtetése nem kifejezetten a legvagyonosabb rétegek vállalkozási formája.

A HFCS módosított adatai szerint **hiteltartozással** a hazai háztartások 38 százaléka rendelkezett 2014 őszén. A magasabb jövedelmű háztartások mintegy fele vallott be valamilyen hiteltartozást a megkérdezés alkalmával (3.1.7. táblázat). A hitelt felvevő háztartások száma a jövedelmek csökkenésével valamelyest szűkült (50 százalékról 20 százalék közelébe), ami elsősorban a jelzáloghiteles háztartások számának erőteljesebb visszaesését tükrözi, miközben a fogyasztási és egyéb hitelekkel rendelkezők száma mérsékeltebb csökkenést mutatott. (A magasabb jövedelmű háztartások 35 százaléka jelölt meg egy vagy több fogyasztási célú hitelt, kölcsönt, a legkisebb jövedelmű rétegekben 20 százalék közelében volt a nem jelzálog alapú hitellel rendelkező háztartások aránya.) A teljeskörűsített adatok szerint 285 ezer háztartás hiteltartozásai haladták meg a reáleszközei értékét 2014 őszén (a háztartások 7 százaléka), és ezek közül 169 ezer háztartás esetében volt negatív a teljes felmért nettó vagyon értéke (azaz a hiteltartozások meghaladták az összes felmért eszköz értékét is). Az eszközeiknél nagyobb kötelezettségeket felhalmozott háztartások száma a legfölső két jövedelmi tizedben csekély (4,5 és 12 ezer háztartás), egyébként nem függ egyértelműen a jövedelem nagyságától, jövedelmi decilisenként közel 20 ezer (5 százaléknyi) háztartást jelent.

3.1.7. táblázat
Különféle instrumentumokkal rendelkező háztartások aránya jövedelmi decilisenként, százalékban

Jövedelmi decilisek	Vállalati tőkebefektetés	Bankszámla, betét	Értékpapír	Befektetési jegy	Adott magánkölcsön	Biztosítás, nyugdíjkövetelés	Hiteltartozás együtt	Egyéni vállalkozás	Saját gépkocsi
X.	29	100	32	36	17	45	50	13	85
IX.	15	99	8	9	12	29	56	9	75
VIII.	13	97	6	6	10	23	47	6	69
VII.	7	95	6	4	11	14	47	7	62
VI.	5	90	6	4	8	11	40	5	54
V.	5	82	6	3	7	9	36	4	44
IV.	2	77	4	6	7	7	29	4	40
III.	2	70	3	3	7	6	32	2	25
II.	2	56	3	1	8	4	19	2	19
I.	2	65	2	1	8	6	27	1	21
Együtt	8	83	7	7	10	15	38	5	50

Forrás: A hazai HFCS módosított adatai.

A **reáleszközök előfordulását** tekintve megállapítható, hogy a legmagasabb jövedelmű háztartások 90 százalék feletti arányban élnek saját tulajdonú ingatlanban, közel 50 százalékuk rendelkezett további ingatlannal (17 százalékuk több egyéb ingatlannal is), és 85 százalékuknak volt saját tulajdonú gépkocsija. A saját lakóingatlannal rendelkező háztartások aránya a jövedelem csökkenésével kis mértékben (a medián környezetében 84, a legalsó

jövedelmi tizedben 74 százalékra), az egyéb ingatlant, illetve gépjárművet tartók aránya pedig erőteljesebben (a medián közelében 20-25, illetve 40-45, a legalsó jövedelmi decilisben 11, illetve 21 százalékra) csökkent.

A felmérés fő pénzügyi mutatóinak előfordulási gyakoriságát, illetve átlagos értékét a **háztartásfő életkora szerinti bontásban** is közöljük. A nyugdíjaskorú háztartások vagyonában csekély arányt képviseltek a pénzügyi eszközök, és ezek összetétele is itt volt a legegyszerűbb. A 75 évesnél idősebb háztartásfővel rendelkező háztartások fele számolt be arról, hogy bankszámlája, bankbetéte van, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírt (elsősorban állampapírt) 5 százalékuk, befektetési jegyet közel 2 százalékuk tartott a felmérés adatai szerint. A bankszámlával, bankbetéttel rendelkező háztartások számaránya az életkor csökkenésével emelkedik, és ezzel párhuzamosan bővül a pénzügyi befektetések, pénzügyi eszközök köre is (3.1.8. táblázat).

3.1.8. táblázat
Különféle instrumentumokkal bíró háztartások aránya a háztartásfő életkora szerint, százalékban

Háztartásfő kora, év	Vállalati tőkebefektetés	Bankszámla, betét	Értékpapír	Befektetési jegy	Adott magánkölcsön	Biztosítás, nyugdíjkövetelés	Hitel-tartozás együtt	Egyéni vállalkozás	Háztartások száma, ezer
76-109	1,1	51,1	5,2	1,9	2,4	0,4	5,8	0,2	424
66-75	4,5	69,3	7,4	5,3	5,6	2,3	18,3	2,8	671
56-65	9,2	85,1	7,9	6,9	7,3	15,4	36,7	7,2	890
46-55	11,3	89,6	7,3	10,0	11,1	26,8	45,3	6,8	749
36-45	10,1	94,9	8,6	9,8	13,3	24,9	58,1	7,2	795
17-35	9,0	92,7	6,1	7,5	15,2	12,9	51,4	5,0	599

Forrás: A hazai HFCS módosított adatai.

A háztartások életciklusával összefüggésben nem csak a különféle eszközök előfordulási gyakorisága, hanem azok átlagos értéke is változik (3.1.9. táblázat). Például a betételhelyező háztartások átlagos betétnagysága a szélső korcsoportokban csak 1,3 millió forint, miközben a középső korcsoportokban megközelíti a 2 millió forintot. A hitelt felvevő háztartások aránya a 36-45 éves korcsoportban a legmagasabb (58 százalék), és az egy érintett háztartásra jutó átlagos tartozásösszeg is itt éri el tetőpontját (4,6 millió forint). A legidősebb (76-109 éves) korcsoportban ezzel szemben az átlagos tartozásösszeg 1,4 millió forint, a legfiatalabban pedig 3,9 millió forint.

A felmérés eredményei összességében azt jelzik, hogy a különféle eszközök felhalmozása a jövedelmek emelkedésével párhuzamosan, a háztartások első életszakaszában jellemző. A legnagyobb jövedelmeket és vagyont az aktív koruk közepén járó háztartásoknál látjuk. Ezt követően a különféle vagyonelemek előfordulási gyakorisága és átlagos értéke egyaránt csökken.

3.1.9. táblázat
Különféle instrumentumok egy háztartásra jutó összege a háztartásfő életkora szerint, millió forintban

Háztartásfő kora, év	Összes eszköz	Reáleszközök	Pénzügyi eszközök	Bankszámla, betétek	Hiteltartozások együtt	Összes jövedelem	Alkalmazotti jövedelem	Vállalkozói jövedelem	Nyugdíj	Fogyasztási kiadás
76-109	9,8	8,6	1,2	0,7	0,1	1,8	0,1	0,0	1,6	1,2
66-75	13,8	11,6	2,2	1,1	0,4	2,3	0,4	0,1	1,7	1,3
56-65	18,2	14,2	4,1	1,7	1,2	3,2	1,6	0,2	1,0	1,5
46-55	19,9	14,8	5,1	1,4	1,9	4,2	3,3	0,2	0,3	1,6
36-45	20,2	12,4	7,8	1,4	2,7	4,4	3,2	0,3	0,1	1,7
17-35	12,9	9,2	3,7	1,2	2,0	3,9	3,0	0,3	0,1	1,6

Forrás: A hazai HFCS módosított adatai.

A következőkben a háztartások átlagos (egy háztartásra jutó) **nettó vagyonának és bruttó jövedelmének területi eloszlását** mutatjuk be a HFCS módosított adatainak felhasználásával. A felmérés adatai szerint a legmagasabb háztartásonkénti nettó vagyonnal Vas megye (24 millió forint) és a főváros (22 millió forint) háztartásai rendelkeztek 2014 őszén. 20 millió forint körüli átlagos nettó vagyonnal a második legvagyonosabb csoportba Pest, Somogy és Veszprém megye tartozott. Ezzel szemben 10 millió forint alatti egy háztartásra jutó nettó vagyon volt mérhető Bács-Kiskun, Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (3.1.1. ábra). Több mint négyszeres különbség mutatkozott a leggazdagabb és a legszegényebb megye egy háztartásra jutó nettó eszközállománya között.

3.1.1. ábra
Egy háztartásra jutó nettó vagyon megoszlása megyénként, ezer forintban

Forrás: A hazai HFCS módosított adatai.

Az egy háztartásra jutó összes éves jövedelem területi eloszlása nagyon hasonló a nettó vagyonéhoz, azonban a különbségek kisebbek. A legnagyobb átlagos jövedelemmel rendelkező háztartások szintén a fővárosban, illetve Vas megyében találhatóak a felmérés adatai szerint (4,3 és 4,6 millió forint). Őket Győr-Moson-Sopron (3,9 millió forint), továbbá Pest megye (3,6 millió forint) háztartásai követik. A legkisebb – 2,8 millió forint alatti – átlagos háztartási jövedelmeket Bács-Kiskun, Csongrád, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Zala megyében regisztráltak az adatfelvétel során (3.1.2. ábra). A legmagasabb és a legalacsonyabb átlagos jövedelemmel rendelkező megye adata között közel kétszeres különbség mérhető.

A **háztartási jövedelmek és a vagyon nagyság szerinti eloszlását** tekintve a felmérés eredményei megerősítik, hogy összességében a vagyon eloszlása koncentráltabb, mint a jövedelmeké, ennek kimutatható mértéke azonban erősen függ a választott prezentációtól. Amennyiben a bruttó vagyon nagysága szerint rendezzük a háztartásokat, megállapítható, hogy a háztartások legvagyonosabb 10 százaléka átlagosan az éves bruttó jövedelmei nyolcszorosát kitevő bruttó vagyonnal rendelkezik, miközben a háztartások legkisebb vagyonú 20 százalékának bruttó vagyona az éves jövedelmeik szintjét sem éri el. Amennyiben viszont az éves jövedelmeik nagysága alapján állítjuk sorba a hazai háztartásokat, nem mutatkozik érdemi eltérés a jövedelmek és a bruttó vagyon értékének eloszlásában, általában az éves jövedelmük 4-6-szorosát kitevő eszközállománnyal rendelkeznek a háztartások (lásd a 3.1.3. ábrát).

3.1.2. ábra
Egy háztartásra jutó összes jövedelem megoszlása megyénként, ezer forintban

Forrás: A hazai HFCS módosított adatai.

3.1.3. ábra
A háztartási vagyon és az éves bruttó jövedelmek aránya háztartási decilisenként, hányados
(Az első oszlopok jövedelemnagyság, a második oszlopok vagyonnagyság szerint rendezve)

Forrás: A hazai HFCS módosított adatai.

3.1.4. ábra
Reáleszközök értékének háztartási decilisek szerinti megoszlása a felvétel alapján, milliárd forintban
(Az első oszlopok jövedelemnagyság, a második oszlopok vagyonnagyság szerint rendezve)

Forrás: A hazai HFCS módosított adatai.

3.1.5. ábra
Pénzügyi eszközök értékének háztartási decilisek szerinti megoszlása a felvétel alapján, milliárd forintban
(Az első oszlopok jövedelemnagyság, a második oszlopok vagyonnagyság szerint rendezve)

Forrás: A hazai HFCS módosított adatai.

3.1.6. ábra
Az összes jövedelem értékének háztartási decilisek szerinti megoszlása a felvétel alapján, milliárd forintban
(Az első oszlopok jövedelemnagyság, a második oszlopok vagyonnagyság szerint rendezve)

Forrás: A hazai HFCS módosított adatai.

A háztartási felmérés eredményei alapján egyértelműen kijelenthető, hogy **a pénzügyi eszközök lényegesen koncentráltabban helyezkednek el** a társadalomban, mint a reáleszközök. A háztartások legmagasabb jövedelmű 10 százaléka a reáleszközök értékének egynegyedét birtokolja, miközben a bevallott pénzügyi eszközök értékének több mint 60 százaléka fölött rendelkezik. A hazai háztartások legvagyonosabb 10 százaléka a reáleszközök értékének közel 40, a pénzügyi eszközök értékének közel 70 százalékát tudhatja magáénak (lásd a 3.1.4. és 3.1.5. ábrát). A pénzügyi eszközök közül a bankbetétek jelentik a háztartások döntő többségénél a legnagyobb súlyú instrumentumot, amelynek értékében nincsenek jelentős különbségek a háztartások között. A kiugró eszközállományok megjelenését a háztartások legnagyobb vagyonú, illetve jövedelmű rétegében elsősorban a tulajdonosi részesedések (részvények, üzletrészek), illetve a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok és a befektetési jegyek gyakoribb előfordulása és jelentős összege okozza (lásd a 3.1.5. ábrát). Hasonlóképpen stabilizáló szerepet töltenek be a nem pénzügyi eszközök között a lakóingatlanok (a háztartások lakóhelyéül szolgáló ingatlanok), amelyek a kisebb jövedelmű, illetve vagyonú háztartások reáleszközei döntő részét képviselik. A magasabb vagyonú, illetve jövedelmű rétegekben a nagyobb értékű lakóingatlanok mellett a további ingatlanok megjelenése emeli elsősorban a reálvagyon értékét.

Összefoglalva az eszközállomány eloszlására vonatkozó eredményeket, a háztartások legnagyobb vagyonnal rendelkező egy tizede a szektor felmért bruttó vagyonának (68 271 Mrd forint) 45 százalékát birtokolja, ennek a több mint 30 ezer milliárd forintnyi eszköznek a 60 százaléka nem pénzügyi eszköz, 40 százaléka pénzügyi eszköz. A háztartások legnagyobb vagyonnal bíró ötödéhez tartozik a bevallott bruttó vagyon értékének több mint 60 százaléka, ezen belül a pénzügyi eszközök értéke alig 20 százalékot képvisel a felvétel adatai szerint. (A második vagyoni tizedtől kezdődően tehát a pénzügyi eszközök már csekély arányt képviselnek a bruttó vagyonon belül.) A legnagyobb vagyonnal rendelkező háztartások nem feltétlenül tartoznak a legmagasabb jövedelműek közé, a legmagasabb vagyoni tized háztartásainak átlagos éves bruttó jövedelme 9 millió forint, miközben a legmagasabb jövedelműeknél ez 11 millió forint volt. A bruttó vagyon értékében mért különbség a háztartások legnagyobb és legkisebb vagyonnal rendelkező tizede között több mint kétszázszoros. Az előbbi csoport háztartásai átlagosan 74, az utóbbiak átlagosan 0,3 millió forint vagyonnal rendelkeztek a felmérés idején.

A felmérés eredményeinek értékelése során figyelembe kell venni, hogy a pénzügyi eszközök értékbeni lefedettsége részleges, ezért a vagyon egészén belül a ténylegesnél kisebb súllyal jelennek meg, csökkentve a vagyon értékét és az eloszlásában valószínűsíthető különbségeket (mivel a pénzügyi eszközök előfordulása sokkal koncentráltabb a reáleszközökénél). A teljes háztartási vagyon nagyságát és értékbeni eloszlását illetően pontosabb képet kaphatunk a nemzeti számlákhoz illesztett háztartási felmérés adataiból. (Erre mutat példát a fejezet 3.2. és 3.3. pontja.) Feltételezhető viszont, hogy a különféle eszközök és kötelezettségek előfordulását (van-e az adott háztartásnak bizonyos eszköze vagy kötelezettsége) alapvetően helyesen regisztrálta a felvétel (esetleg néhány szélsőséges eset maradhatott ki), így az ezekkel kapcsolatosan tett megállapítások a továbbiakban is helytállók lehetnek.

3.2. A FELMÉRÉS EREDMÉNYEINEK ILLESZTÉSE A NEMZETI SZÁMLÁK MUTATÓIHOZ

A mikrostatisztikákban megjelenő, a gazdasági szereplők egységeire vonatkozó információk kombinálása a makrostatisztikákkal lehetőséget nyújt a makroadatok meghatározott ismérvek szerinti felbontására, részletezésére. A makroadatokkal való összevetés egyúttal javíthatja a felmérésből származó információk minőségét, lefedettségét is. A két típusú statisztika illesztése azonban a fennálló módszertani, lefedettségbeli és prezentációs különbségek miatt korántsem egyértelmű és egyszerű feladat. E fejezet ismerteti a háztartási pénzügyi felmérés és a nemzeti számlák közötti lényeges eltéréseket, és megoldást mutat a két statisztika eredményeinek egyesítésére, melynek eredményeként előáll egy mélyebb elemzésekre használható, a nemzeti számlákkal összhangban lévő adathalmaz a háztartási szektor vagyonára vonatkozóan.

Azonosságok és eltérések a HFCS és a nemzeti számlák tartalmában és felépítésében

A háztartási pénzügyi felmérés és a nemzeti számlák alapvetően ugyanazokat a gazdasági folyamatokat írják le és ugyanazokat a vagyonelemeket kívánják megragadni, azonban a felmérés közérthetőbb fogalmakat és egyszerűbb kategóriákat használ. A nemzeti számlák a folyó számlák, felhalmozási számlák (forgalmi adatok) és a vagyonmérlegek (állományi adatok) konzisztens halmaza, amely a jövedelmek keletkezését és felhasználását a finanszírozási folyamatokkal, a vagyonváltozás összetevőivel és a vagyon nagyságával együtt mutatja be (lásd részletesen a 2.1. pontban). Ebből a HFCS közvetlenül a különféle jövedelmeket (bevételeket), illetve a felhasználás (fogyasztás, felhalmozás) egy részét, valamint a vagyon időszak végi állományát képes megragadni. A fogyasztási kiadások csak a rendszeres, létfenntartáshoz és lakhatáshoz szükséges költéseket tartalmazzák, a nem pénzügyi eszközök felhalmozásával kapcsolatosan pedig csak a lakóhelyül szolgáló ingatlan vásárlási éve, illetve az egy éven belül vásárolt gépkocsik értéke ismert, egyéb eszközök beszerzéséről és értékesítéséről nincs információ. A pénzügyi számlán megjelenő finanszírozási műveletek közül a hitelfelvételről és a hiteltörlesztésről kapunk részleges információt a felmérésből, a pénzügyi eszközök felhalmozásáról nem. A háromévenkénti felmérés a vagyonváltozás nagyságának becslésére lehetőséget ad, ebből azonban az átértékelődés és az adatfelvételi hibák jelenléte miatt nem lehet pontosan meghatározni a felhalmozási adatokat (tranzakciókat). A háztartási felmérésben szereplő adatok alapján tehát a háztartások különféle bevételeiről, illetve eszközeik és kötelezettségeik állományáról kapunk a nemzeti számlákkal összemérhető tartalmú információkat.

A háztartási pénzügyi felmérés mindenfajta pénzbeni **jövedelmet, bevételt** számbavesz, amit a háztartások, háztartástagok képesek felismerni. A munkából, illetve tulajdonból származó jövedelmeket bruttó módon, a magánszemélyek által fizetett adókkal együttes összegben tartalmazza az adatfelvétel. A nemzeti számlák folyó számlája számos jövedelem-kategóriát foglal magába, amelyek közül a bruttó rendelkezésre álló jövedelem a legátfogóbb (3.2.1. táblázat). Ezen belül jól összehasonlítható kategóriák a munkavállalói és tulajdonosi jövedelmek, valamint a pénzbeni társadalombiztosítási ellátások (nyugdíjak). Az egyszerű összevetés alapján megállapítható, hogy a HFCS módosított adatai a nemzeti számlákban megjelenő háztartási jövedelmek értékének háromnegyedét fedik le. A tulajdonosi, vállalkozási jövedelmek megfigyelése tűnik a legnehezebbnek a bevételek közül (a háztartási felmérésekben általában is). Sokkal alacsonyabb viszont a fogyasztási kiadások lefedettsége a HFCS-ben, ami egyrészt az egyszeri, nagyobb kiadások (utazás, felújítás, tartós fogyasztási cikkek

vásárlása, stb.), másrészt az imputált fogyasztás (saját célú termelés) hiányát jelzi.[10] Ezekre a HFCS kérdéssora nem terjedt ki.

3.2.1. táblázat
A háztartási pénzügyi felmérés és a nemzeti számlák egyes folyó tételeinek összehasonlítása, milliárd forintban

Megnevezés	Eredeti háztartási pénzügyi felmérés (Mrd Ft)	Módosított háztartási pénzügyi felmérés (Mrd Ft)	Kiegészített nemzeti számlák* (Mrd Ft)	Lefedettég (%)
a	b	c	d	c/d*100
Rendelkezésre álló bruttó jövedelem	**13 619**	**14 042**	**18 063**	**78**
ebből bérek és keresetek	8 588	8 588	11 529	74
ebből bruttó vegyes és a tulajdonosi jövedelem	917	1 327	**4 253**	31
ebből a kötelező társadalombiztosítás pénzbeli juttatásai (nyugdíj, nyugdíjszerű ellátás)	3 142	3 142	3 554	88
Végső fogyasztási kiadások	**6 202**	**6 202**	**15 730**	**39**

** 2014-re vonatkozó, a nem pénzügyi és a pénzügyi számlák között fennálló statisztikai hiba értékével korrigált (érintett tételek kék színnel jelölve) nemzeti számlák adatai. Az adatok forrása a KSH.*

A nemzeti számlákban a jövedelmek keletkezését, elosztását és felhasználását leíró folyó számlák összetett rendszert alkotnak és bonyolult módszertan alapján állnak elő. Számos bruttósítás és mesterséges tétel kerül beépítésre a számlákba (imputált saját lakásszolgáltatás, mezőgazdasági termelés saját fogyasztásra, munkaadói járulékok átvezetése, természetbeni társadalmi juttatások, természetbeni munkavállalói juttatások, újrabefektetett tulajdonosi jövedelmek, stb.) annak érdekében, hogy bizonyos makromutatók egységesen előállíthatók legyenek. Ezeket az információkat és módszereket azonban a háztartások nem ismerik, így nem jelenhetnek meg a háztartási felmérésekben, ami gátolja a mikroadatok ezen részének összehasonlítását és összehangolását a makrostatisztikai adatokkal. Ettől függetlenül a HFCS jövedelmi adatai kielégítő minőségűek és önállóan is jól használhatók a háztartások jövedelmi viszonyainak bemutatására. A háztartási felmérésből származó információk a későbbiekben más mikrostatisztikákkal és adminisztratív adatforrásokkal is összevetésre kerülnek az adatok minőségére és felhasználhatóságára vonatkozó további következtetések levonása érdekében.

A **nem pénzügyi eszközök** tartalma és csoportosítása a háztartási pénzügyi felmérésben és a nemzeti számlákban különbözik, így nem lehet egy az egyben megfeleltetni a használt kategóriákat egymásnak. A pénzügyi felmérés négy eszközcsoportot különböztet meg: a háztartások lakóhelyéül szolgáló ingatlanokat, az egyéb ingatlanokat, a gépjárműveket és egyéb járműveket, valamint nagyobb értékkel bíró egyéb vagyontárgyakat. A nemzeti számlák ezzel szemben kettéválasztja a nem pénzügyi eszközöket termelt és nem termelt eszközökre, az előbbi csoportba tartoznak az állóeszközök, a készletek és az értéktárgyak, az utóbbiba a föld és az egyéb természeti kincsek. A hazai hivatalos állományi statisztika jelenleg csak az állóeszközökre és készletekre érhető el, a jelentős vagyont képviselő földek értékére vonatkozóan - akár lakóingatlan alatt húzódó vagy önálló telekről, akár termőföldről vagy más mezőgazdasági földterületről van szó – nem áll rendelkezésre adat a nemzeti számlákban. Ezzel szemben a háztartási felmérés rákérdezett a háztartások birtokában lévő telkek és földek értékére is, illetve a háztartások valószínűleg a lakóingatlanuk alatt húzódó telek értékét is beleszámították annak értékébe. A föld jelentős értékkel bír, így az összehasonlíthatóság érdekében becslés készült a földterület állományára vonatkozóan[11], ami az elemzés erejéig beépítésre került a nemzeti számlák adataiba. A nem pénzügyi eszközök esetében fennálló másik fontos különbség, hogy a háztartási felmérésben szereplő, nem termelési célú gépek, járművek és egyéb vagyontárgyak értéke sem szerepel a nemzeti számlákban. Az előb-

[10] Módszertani sajátossága a nemzetiszámla-statisztikának, hogy a termelési, vállalkozási célokat nem szolgáló tartós fogyasztási cikkek beszerzéskor azonnal elfogyasztásra kerülnek (beleértve a járműveket is). Ezzel szemben a HFCS felhalmozza azokat.
[11] A föld értékére vonatkozó becslés ismertetése a Módszertani megjegyzések fejezetben található.

biek megvásárlását a statisztikai módszertan fogyasztásként rendeli elszámolni, az utóbbiak állománya pedig praktikus okokból marad ki a nemzeti számlákból, így egyik állomány sem szerepel a vagyonmérlegekben.[12] Ezek értéke nem kerül majd figyelembe vételre a későbbi illesztés során sem. Tartalmi különbség mutatkozik a fentieken túl a külföldön vásárolt ingatlanok kimutatásában is, mert a nemzetiszámla-statisztika pénzügyi eszközként, külföldi vállalatban birtokolt üzletrészeként értelmezi a tárgyi eszközként felmért ingatlant. Ennek jelentősége a hazai háztartások esetében kicsi (400 milliárd forint a felmérésben, 25 milliárd forint a nemzeti számlákban), ezért nem hajtunk végre külön átsorolást a felmérés adatai között.

A **pénzügyi eszközök,** valamint a **kötelezettségek** területén lényegesen könnyebb a háztartási felmérés és a nemzeti számlák összevetése. A készpénz, a betétek, a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, a tulajdonosi részesedések, a befektetési jegyek hasonló tartalommal és egyértelműen beazonosítható módon jelennek meg mindkét statisztikában. A háztartási felmérésben szereplő nyugdíj- és életbiztosítási megtakarítások pedig részben lefedik a nemzeti számlák biztosítástechnikai tartalékait. A nyújtott hiteleknél a háztartási kérdőív csak a háztartásközi magánkölcsönök összegére kérdezett rá, a nemzeti (pénzügyi) számlákban viszont csak a háztartások által vállalatoknak nyújtott kölcsönök szerepelnek, a háztartások egymással kapcsolatos követelései és tartozásai nem (nem volt rá eddig felmérés). Az illeszthetőség érdekében, az elemzés erejéig most a magánkölcsönök értéke is beépítésre kerül a nemzeti számlákba mind eszköz, mind kötelezettség oldalon[13]. Ezzel a kiegészítéssel a felvett hitelek tartalmilag teljesen összhangba kerülnek egymással a mikro- és makroadatokban. Két nemzeti számlában megjelenő instrumentum – a pénzügyi derivatívák és az egyéb követelések/kötelezettségek – összege teljesen hiányzik a háztartási felmérésből, amelyeket a későbbiek folyamán becsléssel szükséges beilleszteni a mikroadatokba a makroadatokkal történő egyezés érdekében.

A háztartási pénzügyi felmérés és a nemzeti számlák adatainak összehasonlításakor (3.2.2. táblázat) fontos még kitérni a háztartások vállalkozási tevékenységének kezelésére. A nemzeti számlák standard prezentációjában nem különülnek el az egyéni vállalkozók a többi háztartástól (a háztartások többi részétől), nem pénzügyi és pénzügyi eszközeik, kötelezettségeik a háztartási szektor vagyonának részét képezik, ezért a tulajdonosi részesedéseknél tőkebefektetés csak a vállalati szektorokba tartozó társas vállalkozásokkal kapcsolatban számolandó el (bővebben lásd a 2.4. pontban). Ezzel szemben a háztartási pénzügyi felmérésben a háztartások a magánvállalkozói vagyonról szóló kérdésblokkban a társas vállalkozásaik mellett az egyéni vállalkozásuk értékéről is nyilatkoztak. Azt feltételezzük, hogy a háztartások eszközeik és kötelezettségeik számbavételekor az önálló vállalkozásaikkal kapcsolatos tételeket a megfelelő kategóriáknál figyelembe vették (illetve a szükséges korrekciók korábban megtörténtek), így az egyéni vállalkozások bevallott értéke csak tájékoztató adat, azt ki kell hagyni mind a nem pénzügyi, mind a pénzügyi eszközök közül (lásd még a 3.1. pontban leírtakat).

[12] A járművek egy része vállalkozási eszköz is lehet, ezek értéke azonban nem különíthető el a háztartási pénzügyi felmérés információi alapján, így a nemzeti számlákhoz való illesztés során az állomány egészét fogyasztási cikknek tekintjük és kihagyjuk a felhalmozott nem pénzügyi eszközök közül.

[13] A magánkölcsönök az eszköz és kötelezettség oldalt ugyanazon összegben érintik, így nincsenek hatással a nettó (pénzügyi) vagyon értékére.

3.2.2. táblázat
A háztartási pénzügyi felmérésben és a nemzeti számlákban szereplő vagyon összehasonlítása, milliárd forintban

Megnevezés	Eredeti háztartási pénzügyi felmérés (Mrd Ft)	Módosított háztartási pénzügyi felmérés (Mrd Ft)	Kiegészített nemzeti számlák* (Mrd Ft)	Lefedettég (%)
a	b	c	d	c/d*100
Nettó vagyon	**63 191**	**62 132**	**75 583**	**82**
Nem pénzügyi eszközök	**51 504**	**50 419**	**47 264**	**107**
Nettó pénzügyi vagyon	**11 687**	**11 714**	**28 319**	**41**
Pénzügyi eszközök	**17 583**	**17 853**	**38 670**	**46**
Készpénz	245	245	3 087	8
Betétek	5 315	5 393	7 566	71
Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok	1 924	1 924	3 052	63
Hitelek	733	577	**1 832**	32
Tulajdonosi részesedések	5 709	6 054	11 166	54
Befektetési jegyek	2 041	2 041	4 072	50
Biztosítástechnikai tartalékok	1 616	1 618	3 455	47
Pénzügyi derivatívák	0	0	69	0
Egyéb követelések	0	0	4 371	0
Kötelezettségek	**5 896**	**6 139**	**10 351**	**59**
Hitelek és lízing tartozások	5 896	6 139	**8 953**	69
Pénzügyi derivatívák	0	0	4	0
Egyéb tartozások	0	0	1 394	0

** A 2014 végére vonatkozó, földek (10725 Mrd Ft) és háztartásközi kölcsönök (679 Mrd Ft) értékével kiegészített nemzeti számlák adatai szerint (az érintett instrumentumok kék színnel jelölve). Az adatok forrása a KSH (nemzeti számlák) és az MNB (pénzügyi számlák).*

A háztartási felmérés illesztésének folyamata a nemzeti számlákhoz

A HFCS 3.1. pontban bemutatott, módosított vagyoni adatait illesztjük a nemzeti számlák 2014 végi állományi adataihoz. Összességében a nettó vagyon felvételből számított értékének elmaradása a nemzeti számlákétól nem jelentős (82%), azonban ez a pénzügyi eszközök (46%) és kötelezettségek (59%) értékének markáns alulbecslése, illetve a reáleszközök értékének felülbecslése (107%) eredőjeként adódik. Az instrumentumonkénti összevetés a pénzügyi eszközöknél még differenciáltabb különbségeket hoz felszínre, ezért célszerű az illesztést instrumentumonként elvégezni. Ezen a téren a nem pénzügyi eszközöket egy instrumentumnak tekintjük (az ingatlanok dominanciája miatt), a pénzügyi eszközöket pedig a bemutatott részletezettségben kezeljük (lásd a 3.2.2. táblázatot).

Alapvető kérdés, hogy a felmérés eredményeiben tapasztalható adathiányok és többletek mennyiségi (terjedelmi, lefedettségbeli) vagy értékbeli (értékeléssel kapcsolatos) eredetűek. Általában véve a háztartási felvételek eredményei több tekintetben is "középre húznak". Egyrészt nem sikerül elérni a legalacsonyabb és legmagasabb jövedelmű és vagyonú csoportokat (terjedelmi korlát), másrészt az adatok javítása, pótlása is átlagértékekkel történik. Ezen felül a pénzügyi eszközöknél szisztematikus alulbecsléssel találkozunk azok személyessége és nehezebb felismerhetősége következtében, ami a háztartások szintjén általában értékbeli eltérésként jelenik meg. (A megkérdezettek nem tudják a háztartás minden tagjának minden pénzügyi eszközét számbavenni.) A következőkben ezeknek a tényezőknek a hatását a HFCS minőségi jellemzői, illetve más mikroadatokkal való összehasonlítása alapján vizsgáljuk.

A hazai háztartási felmérés **minőségi jellemzői** közül az egységszintű (háztartási szintű) és a tételszintű (kérdésszintű) nemválaszolás eredményekre gyakorolt lehetséges hatásait tekintjük át. Magyarországon a HFCS

egységszintű nemválaszolási rátája (a felmérés teljes elutasítása) igen alacsony volt a többi országéhoz képest[14]. A felkeresett háztartásoknak csupán 15 százaléka tagadta meg a válaszadást, ugyanakkor további 52 százalékukkal egyéb okokból nem valósult meg az adatfelvétel. A meghiúsulások területi eloszlása nem egyenletes, a jobb helyzetben lévő területekről arányaiban kevesebb sikeres felvétel készült a tervezetthez képest (ezt a súlyozás korrigálja). A tételszintű nem válaszolás a sikeresnek minősített felméréseken belüli hiányosságokra, adathiányokra vonatkozik, amelyeket az adatfeldolgozás, adatjavítás során becslésekkel pótolnak. A hazai felmérésben a nem pénzügyi eszközök nagyon kis hányadát kellett pótolni mennyiségben és értékben egyaránt, azonban a pénzügyi eszközökre vonatkozóan jelentős mennyiségű adat pótlására vagy javítására volt szükség (3.2.3. tábla).

3.2.3. táblázat
Adatpótlással érintett adatok száma és hatása instrumentumonként a hazai háztartási felmérésben, milliárd forintban és százalékban

Megnevezés	Eredeti háztartási pénzügyi felmérés* (Mrd Ft)	Imputált érték** (Mrd Ft)	Imputált érték (%)	Korrekcióval érintett tételek aránya*** (%)
a	b	c	c/b*100	e
Nem pénzügyi eszközök	51 504	816	2	5
Betétek	5 315	2 491	47	49
Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok	1 924	1 515	79	44
Tulajdonosi részesedések	5 709	1 919	34	53
Befektetési jegyek	2 041	308	15	23
Biztosítástechnikai tartalékok	1 616	1 020	63	48
Hitelek	5 896	-570	-10	6

** A háztartási pénzügyi felmérés adatjavításokat nem tartalmazó eredeti adatai*
*** Az adatfeldolgozás, adatjavítás, imputálás során bekerült állományi értékek*
**** Egy-egy instrumentum több változóból tevődik össze, ezek mindegyike szerepel a tételszámokban*

A fenti példák megerősítik a mikro- és makroadatok összehasonlítása során szerzett azon tapasztalatokat, hogy a reáleszközök megfigyelése nagyobb lefedettséggel, jobb minőségben valósult meg, mint a pénzügyi eszközöké. Azt feltételezhetjük, hogy az adatpótlások után a pénzügyi eszközök előfordulása, az érintett háztartások köre közel teljessé vált, a nemzeti számlák (pénzügyi számlák) állományi adataitól való eltérést elsősorban a kiemelkedő vagyonú háztartások kimaradása és az értékadatok általános, minden háztartást érintő torzítása okozza.

A HFCS **más mikroadatokkal való összevetése** elsősorban a jövedelmi és fogyasztási adatok terén lehetséges, mivel a háztartási vagyon értékének felmérésére más közvetlen adatforrás nem áll rendelkezésre.[15] Legszélesebb körben a KSH éves gyakoriságú **Háztartási Költségvetési és Életkörülmények Adatfelvétele** alkalmas a jövedelmi és fogyasztási adatok összehasonlítására, amely hasonló alapokon nyugszik, mint a háztartási pénzügyi felmérés (3.2.4. táblázat). A háztartások és a személyek száma, valamint az egy főre jutó jövedelmek jövedelmi tizedek szerinti megoszlása a két felmérésben közel azonos, a HFCS eredményei némileg differenciáltabbak a HKÉF eredményeinél. Ezek alapján nem következtethetünk adathiányokra, illetve aránytalanságokra a HFCS-ben.

[14] Mindössze három ország mutatója alacsonyabb, ezek közül kettőben (Portugália és Franciaország esetében) a háztartásoknak kötelező volt a részvétel, míg a harmadikban (Finnország) számos adat nem interjúk során került felvételre, hanem adminisztrációs adatforrásokból, közvetlenül határozták vagy becsülték meg azokat.

[15] A háztartások hiteltartozásait illetően (a hazai pénzügyi intézményektől felvett hitelekre vonatkozóan) felmerül a lehetősége a központi hitelinformációs rendszerből (KHR) nyert, illetve a felmérésből származó adatok összevetésének, ehhez azonban át kell hidalni a kétfajta adatforrás közötti koncepcionális különbségeket (személyi szintű, illetve háztartási szintű információk illesztése).

3.2.4. táblázat
HKÉF és HFCS adatainak összehasonlítása jövedelmi decilisek szerint, ezer forintban

Megnevezés	Összesen (ezer forint)	Decilisek (ezer forint)									
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
Háztartási Költségvetési és Életkörülmények Adatfelvétele (HKÉF)*											
Háztartások és személyek száma											
Háztartások felszorzott száma (ezer db)	4 129	291	292	319	351	416	433	443	500	502	582
Személyek felszorzott száma (ezer fő)	9 695	970	969	967	972	971	969	970	968	970	969
Háztartások átlagos taglétszáma (fő)	2,3	3,3	3,3	3,0	2,8	2,3	2,2	2,2	1,9	1,9	1,7
Egy főre jutó jövedelmek											
Bruttó jövedelem	**1 373**	**349**	**627**	**847**	**977**	**1 160**	**1 307**	**1 431**	**1 692**	**2 054**	**3 291**
Ebből:											
munkaviszonyból származó jövedelem	826	143	395	583	650	694	779	836	982	1 223	1 974
vállalkozásból származó jövedelem	110	6	22	42	48	62	46	83	86	157	553
Háztartási pénzügyi felmérés (HFCS)**											
Háztartások és személyek száma											
Háztartások felszorzott száma (ezer db)	4 128	293	307	373	423	431	484	423	448	462	484
Személyek felszorzott száma (ezer fő)	9 700	972	969	970	970	968	970	970	972	970	968
Háztartások átlagos taglétszáma (fő)	2,3	3,3	3,2	2,6	2,3	2,2	2,0	2,3	2,2	2,1	2,0
Egy főre jutó jövedelmek											
Bruttó jövedelem	**1 447**	**248**	**534**	**744**	**923**	**1 076**	**1 238**	**1 428**	**1 673**	**2 144**	**4 469**
Ebből:											
munkaviszonyból származó jövedelem	885	114	300	420	489	598	634	883	1 054	1 496	2 870
vállalkozásból származó jövedelem	137	9	31	37	42	32	75	60	70	99	915

** A KSH 2014-re vonatkozó Háztartási Költségvetési és Életkörülmények Adatfelvétele (HKÉF) eredményei szerint*

*** A háztartási pénzügyi felmérés (HFCS) 3.1. pontban ismertetett, módosított eredményei szerint, egy főre eső mutatók.*

A munkajövedelmek és a tulajdonosi jövedelmek pontosabb összehasonlítására ad lehetőséget a **személyi jövedelemadó-bevallások** adatainak ismerete. Az adóbevallások összesített adatai szerint 2014-ben az összevontan adózó jövedelmek 9 430 milliárd forintot, az elkülönülten adózó jövedelmek 746 milliárd forintot tettek ki. A legnagyobb bevallott éves összevont jövedelem (munkajövedelem) valamivel 1 milliárd forint feletti, a századik legmagasabb összevont jövedelem mintegy 150 millió forint volt. Az első száz legnagyobb összevont jövedelem átlaga közel 300 millió forint. A legnagyobb bevallott elkülönülten adózó jövedelem (tulajdonosi jövedelem) 4,3 milliárd forint, a századik helyen 300 és 500 millió forint közötti jövedelem állhat. Ezek átlaga 700 millió forint felett van. A legnagyobb munkaviszonyból, vállalkozásból származó jövedelmek jóval kisebbek tehát a tulajdonosi jövedelmeknél. Magyarországon a legnagyobb ismert személyi jövedelmek osztalékból származnak, és jellemzően külföldről. Ennek megfelelően a háztartások birtokában lévő legnagyobb, akár 100 milliárd forint nagyságrendű pénzügyi eszközök tulajdonosi részesedések (vállalati részvények, üzletrészek) formájában állnak fent. Feltételezhetjük, hogy bármely más eszközből lényegesen kisebb vagyont halmoznak fel magánszemélyek, háztartások.

Ezt erősítik meg a **100 legvagyonosabb emberről** szóló hazai kiadványok, adatösszeállítások is, amelyek kizárólag a legális tulajdonosi, vállalati vagyont veszik számításba, és az érintett személyek, családok vagyonát (5 milliárd forinttól 150 milliárd forintig terjedően) összességében 2 ezer milliárd forint felett állapítják meg 2014-re vonatkozóan.[16] A magánszemélyek, háztartások tulajdonában lévő vállalati részesedés vagyon értékének és nagyság szerinti megoszlásának vizsgálatához további fontos adalék a nemzeti (pénzügyi) számlák összeállítását szolgáló, társasági adóbevallásokon és éves beszámolókon nyugvó **vállalati adatbázis**, amelyből megállapítható, hogy hány darab és milyen értékű vállalati részesedés van magánszemélyek tulajdonában. 2014 végén a legnagyobb belföldi vállalati befektetés 75 milliárd forint, a 100 legnagyobb vállalati részesedés átlagértéke 20 milliárd forint körül volt (vállalati saját tőke értéken). Közel 1500 vállalatban van 1 milliárd forintot meghaladó tulajdonrésze magánszemélyeknek a 2014 végi vállalati adatok szerint (3.2.5. táblázat).

3.2.5. táblázat
A háztartások nem tőzsdei részesedéseinek megoszlása nagyságkategóriák szerint, darabban és milliárd forintban

Megnevezés	Vállalati részesedések értéke nagyságkategóriánként						Összesen
	<1	1–5	5–10	10–100	100–1000	1000<	
	millió forint						
Nemzeti számlák*							
Vállalatok száma (db)	226 940	101 929	43 374	76 279	15 773	1 455	465 750
Részesedés értéke (milliárd Ft)	6	288	319	2 459	4 361	3 267	10 700
Háztartási pénzügyi felmérés (HFCS)**							
Vállalatok száma (db)	58 309	151 698	74 785	57 107	8 745	0	350 644
Részesedés értéke (milliárd Ft)	33	512	584	1 645	3 065	0	5 839

** Az MNB pénzügyi számlákhoz használt vállalati adatbázisa alapján. Forrása a NAV (társasági adóbevallások) és a IM (éves beszámolók).*
*** A háztartási pénzügyi felmérés (HFCS) 3.1. pontban ismertetett, módosított eredményei szerint.*

A háztartási pénzügyi felvétel módosított adatai szerint a legnagyobb jövedelemmel rendelkező háztartás éves teljes jövedelme mindössze 124 millió forint (az egy adózóra jutó jövedelem tehát ennél kisebb), és a munkajövedelmek nagy súlyt képviselnek a legnagyobb jövedelemmel rendelkező háztartások jövedelmeiben is. Ez azt jelzi, hogy nem sikerült megtalálni a legmagasabb jövedelmű réteget. A vállalati mikroadatok szerint a háztartási szektor részvény, üzletrész befektetéseinek egyharmadát a milliárdos tételek adják, ugyanakkor a háztartási felmérésben egyáltalán nem találhatók ilyen nagyságú összegek (lásd a 3.2.5. táblázatot). Hiányzik tehát néhány háztartás adata a felmérésből, amelyek a legnagyobb vagyonú és jövedelmű háztartásokat képviselhetik, ezeket két mintaháztartás hozzáadásával pótoljuk. Egyrészt becslést készítünk a legmagasabb vagyonnal és jövedelemmel rendelkező 100 háztartást reprezentáló háztartás jellemzőire. Átlagjövedelmük

[16] A jelen vizsgálathoz a Napi.hu A 100 leggazdagabb magyar elnevezésű kiadványát használtuk.

az adóbevallás adataiból származtatva kicsivel 1 milliárd forint felett lehet, amelyből a munkajövedelem 300 millió forint, a tulajdonosi jövedelem pedig 750 millió forint[17]. Vagyonuk átlagosan 20 milliárd forint vállalati részesedésből, 150 millió forint betétállományból és 1 milliárd forint összegű értékpapírokból áll a feltételezések szerint. Másrészt becslést készítünk a HFCS által le nem fedett további 600 háztartást reprezentáló háztartás adataira, 240 millió forint összes jövedelemmel, 570 millió forint reáleszközzel és 1,9 milliárd forint pénzügyi eszközzel. A módosított háztartási felvétel 10 legnagyobb jövedelmű háztartásának fő mutatóit a 3.2.6. táblázat foglalja össze, kiegészítve a pótlólagosan hozzáadott 2 mintaháztartás megfelelő jellemzőivel.

3.2.6. táblázat
A módosított háztartási pénzügyi felmérés teteje és a plusz két háztartás főbb adatai, millió forintban

Súlyszám	Személyek száma (db)	Háztartásszintű jövedelmek (millió Ft)	Munka-jövedelmek (millió Ft)	Nem pénzügyi eszközök (millió Ft)	Pénzügyi eszközök (millió Ft)	Kötelezettségek (millió Ft)
100	**2**	**1 050**	**300**	**1 130**	**21 251**	**300**
600	**2**	**240**	**120**	**570**	**1 901**	**150**
302	2	124	76	976	581	301
1074	6	117	2	99	963	70
1063	3	82	0	55	159	50
829	2	62	59	38	191	0
430	4	54	1	100	680	0
558	2	53	50	12	120	1
807	3	48	8	27	808	0
942	2	37	36	223	12	0
1741	4	34	2	16	327	6
336	4	33	11	81	81	10

Megjegyzés: A tíz legnagyobb jövedelmű háztartás és a felvételhez illesztett két (zöld színnel jelölt) háztartás adatai.

A megvalósult minta kiegészítése azt a célt szolgálta, hogy a legmagasabb jövedelmű és vagyonú háztartások adatainak beépítésével a felmérés terjedelmi, lefedettségbeli korlátait enyhíteni lehessen, ezáltal a felvétel eredményei arányosabbá váljanak. Ezek után a nemzeti számlák állományi mutatóitól való eltérések alapvetően a teljes mintára kiterjedő számbavételi, értékelésbeli problémáknak tulajdoníthatók, így a makroadatokhoz való illesztés a felmért értékadatok arányos felszorzásával megvalósítható. Szorzószámok azoknál a tételeknél alkalmazhatók, amelyek mindkét statisztikában szerepelnek (3.2.7. táblázat). Az instrumentumok többségénél az alkalmazott szorzók 0,98 és 2,11 között szóródnak, egyedül a készpénz esetében adódik kirívóan magas, 12,58-as szorzószám.

[17] Feltételezve, hogy ezek kis létszámú háztartások és a háztartásfő melletti személy(ek) vagyona és jövedelme a háztartásfőéhez képest nem jelentős.

3.2.7. táblázat
Szorzószámok a kiegészített HFCS makroadatokhoz történő illesztéséhez

Instrumentumok	Eredeti felmérés	Módosított felmérés	Kiegészített felmérés	Szorzó*
Nem pénzügyi eszközök	51 504	50 419	50 873	0,98
Készpénz	245	245	245	12,58
Bankbetétek	5 315	5 393	5 462	1,39
Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok	1 924	1 924	2 064	1,48
Adott vállalati kölcsönök				–
Adott magánkölcsönök	733	577	577	1,18
Tőzsdei részvények	87	215	335	1,39
Nem tőzsdei részesedések	5 622	5 839	8 619	1,24
Befektetési jegyek	2 041	2 041	2 181	1,87
Biztosítástechnikai tartalékok	1 616	1 618	1 634	2,11
Pénzügyi derivatívák (eszköz)				–
Egyéb követelések				–
Hiteltartozások más szektorok felé	5 411	5 654	5 774	1,43
Kapott magánkölcsönök	485	485	485	1,40
Pénzügyi derivatívák (kötelezettség)				–
Egyéb kötelezettségek				–

** A szorzó a nemzeti számlákban és a kiegészített felmérésben lévő értékek hányadosa.*

A háztartási felmérésből hiányzó, de a makrostatisztikában megtalálható instrumentumok felosztása a háztartások között a háztartási felmérésben szereplő valamely más instrumentum (vetítési alap) segítségével lehetséges (3.2.8. táblázat). A háztartások által vállalatoknak nyújtott kölcsönök tulajdonosi kölcsönök, így vetítési alapjuk célszerűen a tulajdonosi részesedések (nem tőzsdei részesedések) állománya lehet. A pénzügyi derivatívák állományának felosztása eszköz oldalon az egyes háztartások által felvett jelzáloghitelek állománya, míg kötelezettség oldalon az összes jövedelem megoszlása alapján történhet. (2014 végén a derivatíva eszközállomány döntően a jelzáloghitelek árfolyamrögzítéséhez kapcsolódott.) Végül az egyéb követeléseknél és kötelezettségeknél alkalmazandó vetítési alap a háztartások összes jövedelme lehet. Itt jellemzően kereskedelmi hitelek és adójellegű tételek találhatóak, amelyeket leginkább a jövedelmek nagysága befolyásol. Az egyéb követelések között szerepel ezen felül a háztartások egyéb nyugdíjvagyon-követelése is (2014 végén 2 851 milliárd forint), amely a magánnyugdíjpénztári kilépések statisztikai elszámolásához tartozó technikai tétel[18]. Az egyszerűség kedvéért ennek felosztása is az összes jövedelem arányában történik.

3.2.8. táblázat
A csak makroszinten megfigyelt instrumentumok felosztása

Instrumentumok	Vetítési alap
Adott vállalati kölcsönök	Nem tőzsdei részesedések
Pénzügyi derivatívák (eszköz)	Jelzáloghitelek
Egyéb követelések	Összes jövedelem
Pénzügyi derivatívák (kötelezettség)	Összes jövedelem
Egyéb kötelezettségek	Összes jövedelem

[18] Az egyéb nyugdíjvagyon-követelés részletesebb ismertetése a Magyarország pénzügyi számlái (2014) kiadvány 2.7. A magánnyugdíjpénztári kilépések statisztikai elszámolása című fejezetében található meg.

A mikro-makro illesztés eredményeinek értékelése

A fentebb vázolt lépésekkel a háztartási pénzügyi felmérés mikroadatai teljes mértékben összhangba kerültek a nemzeti számlákkal az állományi adatok vonatkozásában. A háztartások vagyona összességében megemelkedett, a különféle eszközök közötti arányok helyreálltak. A pénzügyi eszközök és a kötelezettségek súlyának növekedésével együtt a nem pénzügyi eszközöké csökkent, ennek eredményeképpen a nettó vagyon értéke a legfölső vagyoni réteg kivételével lényegében változatlan maradt, a teljes vagyon minimálisan emelkedett, a vagyon látványos bővülése tehát a legfölső vagyoni rétegnél csapódott le (lásd a 3.2.1. ábrát). A felmérés eredményeinek kiegészítése, illetve a vagyoni adatok illesztése a nemzeti számlákhoz a háztartások többségére vonatkozóan alapvetően nem módosította a vagyon nagyságára tett megállapításokat, azonban megváltoztatta a vagyon összetételét (az eszközfajták súlyát) és eloszlását a társadalom rétegei között (a legvagyonosabbak javára).

3.2.1. ábra
A vagyon megoszlása vagyoni decilisek szerint a módosított és a nemzeti számlákhoz illesztett felmérés adatai alapján, milliárd forintban
(Az első oszlopok a módosított, a második oszlopok a nemzeti számlákhoz illesztett adatokat mutatják.)

Forrás: A hazai HFCS jelen kiadvány szerint módosított, illetve a nemzeti számlákhoz illesztett adatai.

A HFCS eredményeinek összevetése más adatforrásokkal és a nemzeti számlákkal rávilágított arra, hogy egy ilyen átfogó felmérés adatminősége kérdéskörönként eltérő lehet. Ezek közül a pénzügyi eszközök megfigyelése tartalmazza a legnagyobb bizonytalanságot, ezért ezeknek az adatoknak a javítása mindenképpen hozzájárult a felmérés eredményeinek pontosításához és szélesebb körű használatához.

A háztartási pénzügyi felmérés egyik célja, hogy felhasználásával a nemzeti számlák szektorszintű állományi adatai felbonthatók legyenek a háztartások különféle csoportjai szerint.[19] Erre mutat példát a 3.2.9. táblázat, ahol a háztartási szektor 2014 végén fennálló, nemzeti számlákban mért vagyonát – pénzügyi és nem pénzügyi eszközeit, illetve kötelezettségeit – vagyoni tizedek szerint bontva is feltüntetjük. A nemzeti számlák hagyományos állományi kimutatásai a szektor vagyonát eszközfajták szerint részletezik, ezen felül a pénzügyi vagyon tekintetében a partnerszektorok szerinti bontás, illetve a lejárati és a denominációs (devizanem) kategóriák használata is elterjedt. További dimenzióit jelenthetik tehát az adatok részletezésének a háztartási jellemzők

[19] Ebben a megközelítésben nem a felmérés (nemzeti számlákhoz illesztett) adatait mutatjuk be, hanem a nemzeti számlák prezentációját részletezzük, bontjuk alá a felmérésből származó információk alapján. Alapvető kérdés, hogy ez hogyan valósítható meg például negyedéves gyakorisággal, illetve olyan időszakokra (évekre), amelyekre vonatkozóan nem áll rendelkezésre háztartási felmérés.

szerinti bontások. Ezek azonban nem vezethetők be a makroadatok tetszőleges részletezettsége mellett, hiszen a háztartási felmérés nem terjed ki mindegyik instrumentumra és a lefedett instrumentumok részletezettsége és adatminősége sem egységes.

3.2.9. táblázat
A kiegészített nemzeti számlákban szereplő háztartási vagyon felosztása vagyoni decilisek szerint 2014 végén, milliárd forintban

Vagyoni decilis	Összesen	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
Nem pénzügyi eszközök	**47 264**	**73**	**557**	**1 354**	**2 073**	**2 835**	**3 653**	**4 812**	**6 261**	**8 973**	**16 674**
Pénzügyi eszközök	**38 670**	**388**	**726**	**804**	**940**	**1 078**	**1 367**	**1 735**	**2 468**	**3 680**	**25 484**
Készpénz és betétek	10 653	198	421	480	559	599	762	866	1 136	1 504	4 127
Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok	3 052	0	1	3	12	9	24	29	80	226	2 667
Hitelek	1 832	4	16	22	10	26	22	62	45	75	1 551
Részvények és részesedések	15 238	2	10	13	23	23	67	155	292	677	13 975
Biztosítástechnikai tartalékok	3 455	3	14	26	36	86	121	224	429	637	1 878
Pénzügyi derivatívák	69	0	1	3	4	5	6	8	11	12	19
Egyéb követelések	4 371	180	262	258	296	330	365	391	474	548	1 268
Kötelezettségek	**10 351**	**305**	**362**	**490**	**709**	**752**	**895**	**1 113**	**1 495**	**1 587**	**2 644**
Hitelek	8 953	247	278	407	615	646	778	988	1 343	1 412	2 238
Pénzügyi derivatívák	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Egyéb tartozások	1 394	58	83	82	94	105	116	125	151	175	404
Nettó vagyon	**75 583**	**157**	**921**	**1 669**	**2 304**	**3 161**	**4 125**	**5 434**	**7 234**	**11 066**	**39 514**

Forrás: Saját számítás a kiegészített nemzeti számlákhoz illesztett felmérési adatok alapján.

3.3. A HÁZTARTÁSOK ESZKÖZEINEK ÉS KÖTELEZETTSÉGEINEK ELOSZLÁSA A SZEKTORON BELÜL

A felvétel elérhető adatai alapján úgy tűnik, hogy a hazai háztartások bruttó vagyona 2014 őszén 69 087 milliárd forint (fejenként 7 millió forint), kötelezettségekkel csökkentett nettó vagyona 63 191 milliárd forint (fejenként 6,4 millió forint) volt. Ezek az alacsony értékek a pénzügyi eszközök 17 583, valamint a nem pénzügyi eszközök 51 504 milliárd forintos összesített állománya alapján adódtak. A háztartások beszámolói szerint tehát a szektor vagyonának háromnegyede reáleszköz és egynegyede pénzügyi eszköz lehetett. Általában a háztartások legnagyobb értéket képviselő vagyontárgya a lakóingatlan, ami összességében a szektor felmért vagyonának közel 60 százalékát adta. A felvétel adatainak felülvizsgálata, módosítása lényegében nem változtatta meg a háztartási szektorra vonatkozó aggregátumokat, a bruttó vagyon 68 272, a nettó vagyon 62 132 milliárd forintra módosult, a pénzügyi eszközök a bruttó vagyon 26 százalékát teszik ki. A medián háztartás bruttó vagyona 9,3 millió forint volt, az alsó 50 százalék a vagyon 12,4 százalékát birtokolta. A HFCS eredményeiből kiolvasható, hogy a reáleszközök értékének eloszlása a háztartások között jóval egyenlőtlenebb a jövedelmeknél, ugyanakkor a pénzügyi eszközök értékében mutatkozó különbségek még ennél is nagyobbak. A háztartások több mint 84 százaléka lakott saját tulajdonú ingatlanban, 83 százalékuk rendelkezett bankszámlával, 7-8 százalékuk tartott különféle értékpapírokat és 38 százalékuknak volt valamilyen hiteltartozása a felvétel idején.

A nemzeti számlák kiegészített adatai szerint a háztartási szektor bruttó vagyona 2014 végén megközelítette a 86 ezer milliárd forintot, aminek közel fele pénzügyi eszköz volt. A felmérés eredményeiből a pénzügyi eszközök értékének átlagosan alig fele köszön vissza, miközben a reáleszközök értéke meghaladja az ismert makrogazdasági értéket. Ráadásul a pénzügyi eszközök összetétele sem tükrözi pontosan a pénzügyi számlák mérlegében lévő háztartási portfóliót, bizonyos instrumentumok hiányoznak és kisebb azoknak az eszközöknek a lefedettsége, amelyek a vagyonos háztartásoknál koncentrálódnak. A nem pénzügyi eszközök dominanciája, illetve a pénzügyi eszközök eltérő kompozíciója következtében a felmérésből származó adatok alulbecslik

a vagyoni különbségeket a társadalomban, így önmagukban korlátozottan használhatók a háztartási vagyon nagyságának, összetételének és eloszlásának bemutatására. A hazai háztartások bruttó és nettó vagyonának összetételéről és eloszlásáról pontosabb információt szolgáltatnak a **nemzeti számlákhoz illesztett felmérési adatok**. Az előzőekben ismertetett igazítás ugyanakkor nem befolyásolta érdemben a különféle instrumentumok előfordulási adatait (az érintett háztartások körét) és – a legmagasabb vagyonú háztartások kivételével – alapvetően nem módosította a háztartási vagyon abszolút összegét sem. Lényegesen változott viszont a vagyon instrumentális összetétele és jelentősen nőtt a legnagyobb vagyonnal rendelkezők vagyonának értéke, ami a megoszlási mutatókat befolyásolja. Erre tekintettel ebben a fejezetpontban elsősorban a nemzeti számlákhoz illesztett vagyoni adatokat elemezzük. Fontos hangsúlyozni azonban, hogy hasonló problémák mutatkoznak valamennyi ország háztartási felméréseiben, ezért az eredmények nemzetközi összehasonlítását a jelzett hiányosságok kevésbé akadályozzák (lásd a 4. fejezetet).

A makrostatisztikák adatai alapján, 2014 végén minden magyar emberre 9 millió forint bruttó vagyon (eszköz), illetve 8 millió forint nettó vagyon (kötelezettségekkel csökkentett eszközállomány) jutott, ami nemzetközi összehasonlításban szerénynek mondható. (Amennyiben a földterület értékével nem egészítjük ki a nemzeti számlák adatait, 8 illetve 7 millió forint a megfelelő adat.) A magyar háztartások átlagosan 21 millió forint eszközzel rendelkeztek és valamivel több mint 2 millió forint tartozással. A háztartási felmérésből származó mikroadatokkal kiegészített makrostatisztikák szerint a legvagyonosabb háztartási tized a szektor bruttó vagyonának felét, pénzügyi vagyonának bő kétharmadát birtokolta, átlagos bruttó vagyona 102, átlagos nettó vagyona 96 millió forint volt. A medián háztartás 10,7 millió forint összes vagyonnal, ezen belül 3 millió forint pénzügyi eszközzel rendelkezett és 2 millió forint tartozást mutatott ki. A mediánértéknél alacsonyabb bruttó vagyonnal bíró háztartások (alsó 50 százalék) a szektor vagyonából együttesen 12,6 százalékkal, pénzügyi vagyonából 10 százalékkal részesedtek, ugyanakkor a tartozásállomány több mint egynegyedét tudhatták magukénak. Az eszközök és a kötelezettségek nem teljesen arányos megoszlása következtében a nettó vagyon valamivel nagyobb különbségeket mutat, a felső tíz százalék 56 százalékot birtokolt a szektor kötelezettségekkel csökkentett bruttó eszközállományából (ami 75 583 milliárd forint) 2014 végén. A nettó vagyon nagysága szerint rendezett háztartások alsó 50 százalékára a szektor tartozásállományának 55 százaléka jutott, nettó vagyonuk a szektor egészének alig 9 százalékát tette ki. A nemzeti számlákhoz illesztett felmérési adatok szerint közel 200 ezer háztartás (a háztartások 5 százaléka) nettó vagyona volt negatív, azaz kötelezettségeik nagysága meghaladta eszközeik értékét. Ezen háztartásokra jutott a szektor kötelezettség állományának több mint 26 százaléka, illetve a szektor bruttó jövedelmeinek 4 százaléka. A háztartások bő fele egyéves nettó jövedelmeinél kisebb nettó pénzügyi vagyonnal rendelkezett, tehát szabad pénzeszközeik nem voltak elegendők egyéves jövedelemkiesés pótlására sem. Ezzel szemben a háztartások valamivel több mint egy százalékának akkora vagyona volt, hogy tulajdonosi jövedelmei (kamat, osztalék, bérleti díj) fedezték a háztartás rendszeres fogyasztási kiadásait.

Az **eszközök összetételét** illetően megállapítható, hogy a legfelső vagyoni réteg kivételével a pénzügyi eszközök értékének eloszlása alapvetően követi a nem pénzügyi eszközökét, és az összes eszköz értékéből általában valamivel 30 százalék feletti arányt képvisel. A pénzügyi eszközök eloszlása a háztartások között azért tűnik egyenlőtlenebbnek a reáleszközökénél, mert a legfölső vagyoni réteg eszközei között már a pénzügyi eszközök állománya kerül túlsúlyba. A háztartások felső egy százalékának vagyonából 78 százalékot jelentettek a pénzügyi eszközök, míg a felső tíz százalék fennmaradó része átlagosan már csak fele részben tartott pénzügyi eszközöket vagyonában 2014 végén. A háztartások többségének pénzügyi vagyonát a hagyományos instrumentumok (készpénz, bankbetétek) dominálják. Az igazán nagy vagyonok azonban nem ezekben az eszközökben képződnek, hanem tulajdonosi részesedésekben, azaz vállalati részvényekben és üzletrészekben. A vállalati tőkebefektetések összértékének 93 százaléka jutott a háztartások legnagyobb vagyonú 10 százalékára, és ezen belül a felső 1 százalék 78 százaléknyit tartott ebből az eszközből. Így alapvetően ez az instrumentum határozta meg ennek a rétegnek a kiemelkedő vagyonát. (A pénzeszközök értékének csak 39 százaléka van a felső háztartási tized birtokában.) A különféle értékpapírok eloszlása is közel olyan koncentrált, mint a tulajdonosi részesedéseké, a szektorális állomány 88 százalékát tartották a felső vagyoni tizedbe tartozó háztartások 2014 végén. A biztosítástechnikai tartalékok értékének szektoron belüli eloszlása pedig átmenetet képez a pénzeszközök és az értékpapírok eloszlása között, ennek a befektetési formának az összértékéből a felső vagyoni tized bő 50 százalékkal részesedett a vizsgált időszakban.

A rendelkezésre álló adatok alapján elmondható tehát, hogy a háztartási szektor nemzeti számlákban megjelenő, összességében kiegyensúlyozott vagyonösszetétele – ahol a pénzügyi és a reáleszközök hasonló súlyt képviselnek – úgy áll elő, hogy a társadalom legnagyobb részének a legfontosabb vagyontárgya a lakóingatlana, és szerény összegű pénzügyi eszközei főként pénzeszközökből állnak, miközben a pénzügyi eszközök meghatározó részét, és ezen belül az újabb befektetési formákat az igazán vagyonos rétegek adják. A legnagyobb magánbefektetők ugyan élnek a banki és piaci befektetési lehetőségekkel, de legjelentősebb értéket képviselő vagyontárgyaik közvetlen vállalati tőkebefektetéssel (részesedés-vásárlással, kölcsönnyújtással) képződtek. A kisebb vagyonú és jövedelmű háztartások számára a hagyományos banki megtakarítások mellett inkább a biztosítási és nyugdíjcélú megtakarítások, illetve egyes értékpapír-befektetések kínálnak lehetőséget a pénzügyi vagyon gyarapítására.

Készpénztartási szokások a hazai háztartásokban

A háztartási szektor 2014 végén 3087 milliárd, 2015 végén 3695 milliárd forint készpénzzel rendelkezett, ebből a valutaállomány 149, illetve 304 milliárd forintot tett ki a pénzügyi számlák adatai szerint. A háztartások birtokában lévő forint, illetve valuta készpénz állományának meghatározása a makrostatisztikákban közvetlen háztartási adatgyűjtés hiányában becsléseken alapul.[20] Nem mutat azonban pontos képet a háztartások készpénztartásáról az első háztartási vagyonfelmérés sem, hiszen a bevallott állomány alapján teljeskörűsített adatok a makrostatisztikai érték 8 százalékát fedik csak le.[21] Ezért a készpénztartási szokások vizsgálatára csak korlátozott mértékben van lehetőség.

A nemzeti számlákhoz illesztett felmérési adatok azt mutatják, hogy valamilyen összegű készpénz minden háztartás birtokában van, azonban mintegy 1300 ezer háztartásnak (31 százalék) a legfontosabb pénzügyi eszköze a készpénz, sőt, a háztartások 15 százaléka (650 ezer háztartás) készpénzen kívül semmilyen más fizetési vagy befektetési célú pénzügyi eszközzel (betét, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír, adott kölcsön, tulajdoni részesedés, biztosítástechnikai tartalék) sem rendelkezett a felvétel idején. Ebbe a csoportba szinte kivétel nélkül olyan háztartások tartoznak, ahol a háztartásfő idős, az átlagéletkor itt 66 év, és a tartott készpénz állománya átlagosan 700 ezer forint (bevallott, teljeskörűsített értéke 56 ezer forint) volt.

A készpénzállomány eloszlása a háztartások között sokkal kiegyenlítettebb, mint más típusú eszközöké. A háztartások bruttó vagyon nagysága alapján képzett alsó és felső tizede között négyszeres, a bruttó jövedelmek nagysága szerint képzett alsó és felső decilisek között pedig két és félszeres különbség mutatkozik a tartott készpénz átlagos mennyiségében. Az alacsonyabb jövedelmű háztartások sokkal nagyobb arányban tartanak készpénzt a pénzügyi eszközeiken belül, mint a magasabb jövedelemmel rendelkezők. A háztartások alsó 50 százalékánál a készpénz és bankbetét dominanciája figyelhető meg, ez teszi ki a pénzügyi eszközeik 60 százalékát. Az egyéb megtakarítási formák viszont koncentráltan, a legfelső jövedelmi tizedben jelennek meg, ezzel egyidejűleg náluk arányaiban csökken a készpénz súlya, ami csak 2 százalékot tesz ki. A készpénztartás és más pénzügyi jellemzők eloszlását háztartásnagyság szerint vizsgálva megállapítható, hogy míg a jövedelem, a rendszeres fogyasztási kiadás, illetve különféle eszközök átlagos állománya emelkedik attól függően, hogy hány tagja van a háztartásnak, addig a készpénznél nem mutatható ki ilyen kapcsolat, a háztartások által tartott készpénz nagysága nem függ a háztartásnagyságtól a felmérés eredményei szerint (3.3.1.ábra). Ez arra utalhat, hogy a megkérdezettek általában a saját készpénztartásukról tudtak csak beszámolni, a többi háztartástagéról nem.

[20] Az MNB által kibocsátott forint készpénzből a többi készpénztartó szektor ismert állományának levonásával, maradékként adódik a háztartási mennyiség, a valutára pedig a forgalmi adatok alapján készül becslés.

[21] Az otthon tartott készpénz megkérdezése a legtöbb országban nem része a HFCS-nek az adatok érzékenysége miatt.

3.3.1. ábra
Egy háztartásra jutó bruttó jövedelem és a készpénzállomány háztartásnagyság szerint, ezer forintban

Forrás: A nemzeti számlákhoz illesztett HFCS adatai.

Újdonság a hazai pénzügyiszámla-statisztikában: a háztartásközi hitelezés megfigyelése a háztartások által nyújtott és felvett hitelek között

A háztartási felmérés a háztartások tartozásai között a jelzáloghitelekre (ingatlanhitelek, ingatlanfedezetre felvett hitelek) és egyéb hitelekre (lízingtartozások, hitelkártyák, áruvásárlási kölcsön, munkáltatói kölcsön, diákhitel, stb.) egyaránt rákérdez, emellett a háztartások más magánszemélyektől kapott, illetve más magánszemélyeknek nyújtott kölcsöneit is feltérképezi. **Most van először lehetőség a háztartások közötti hitelezés mértékét, kiterjedtségét, jellemzőit vizsgálni.** A pénzügyi számlákban jelenleg nem szerepelnek a háztartások egymás közötti hitelei, erre vonatkozóan becslés a felmérés eredményei alapján adható. Nem kerültek viszont felmérésre a háztartások vállalatoknak nyújtott hitelei a HFCS keretében, ezekről ugyanakkor a pénzügyiszámla-statisztika vállalati adatforrásból rendelkezik információval.

3.3.1. táblázat
A háztartások közötti hitelezés mértéke az eredeti és a nemzeti számlákhoz illesztett felmérés alapján 2014-ben, milliárd forintban

Instrumentum	Érintett háztartások száma a mintában	Összeg a mintában (milliárd Ft)	Háztartások teljeskörűsített száma	Teljeskörűsített összeg, eredeti (milliárd Ft)	Teljeskörűsített összeg, módosított (milliárd Ft)	Nemzeti számlákhoz becsült összeg (milliárd Ft)
Háztartásnak adott kölcsön	524	0,8	392 734	733	577	679
Háztartástól kapott kölcsön	559	0,7	407 655	485	485	679

A pénzügyi számlákban jelenleg **a háztartási vagyonmérleg eszköz oldalán** a vállalatoknak nyújtott hitelek szerepelnek, amelyek a részvény vagy üzletrész befektetéssel rendelkező, vagyonosabb háztartásokhoz köthetők. Ezeknek a tulajdonosi hiteleknek az állománya 2014 végén 1153 milliárd, 2015 végén 1208 milliárd forint volt. A háztartások tulajdonában lévő hazai vállalatok több mint 10 százaléka kaphatott a tőkéjén túl hitelt is tulajdonosától, ami mintegy 50-60 ezer háztartást érinthet. Ezzel szemben a más háztartásnak történő kölcsönnyújtás a felmérés szerint a kisebb vagyonnal rendelkezők körében is népszerű, közel 400 ezer háztartásnak lehetett

ilyen követelése 2014 végén, átlagosan 1,7 millió forint értékben. A kölcsönnyújtók 30 százaléka a legmagasabb jövedelmi, illetve vagyoni ötödbe tartozik, ők nyújtják a magánkölcsönök összértékének felét. Ugyanakkor a követeléssel rendelkezők az alacsonyabb jövedelmi és vagyoni rétegekben is közel egyenletesen oszlanak el, a nyújtott átlagos hitelállomány azonban a vagyon, illetve a jövedelmek csökkenésével mérséklődik. Az érintett háztartások közös jellemzője, hogy az adott kölcsön összege a pénzügyi eszközeik jelentős hányadát, 10-25 százalékát teszi ki. A kisebb vagyonnal rendelkező hitelnyújtóknál jellemzően a pénzügyi eszközök dominálnak a nem pénzügyi eszközökkel szemben, ami a hitelköveteléseknek is köszönhető.

A pénzügyi számlákban a **háztartások kötelezettségeinek** 85 százalékát a hitelek adják, ezen belül a banki hitelezés a legjelentősebb, több, mint 80 százalékot tesz ki a hiteleken belül. A felmérés alapján a magánszemélynek kölcsönt nyújtó háztartások 20 százalékának van más magánszemélytől felvett kölcsöne is. A magánkölcsön tartozások állománya a háztartási szektor teljes tartozásállományának alig 8 százalékát jelentette 2014 végén. A magánszemélytől kapott kölcsönöket elsősorban megélhetési költségek finanszírozása, egyéb adósság rendezése vagy ingatlan vásárlása céljából kérték. A kölcsönt felvevők kétharmadának egy darab magánszeméllyel szembeni tartozása volt, a többi esetben jellemzően 2-3 ilyen kölcsönnel rendelkeztek a háztartások, de előfordult, hogy 8-10 alkalommal is vettek fel kölcsönt valakitől (többször kisebb összeget). A magánkölcsönnel rendelkezők kétharmadának volt valamilyen más hitele (jelzáloghitel, lízingtartozás, egyéb hitel) is, összes hiteltartozásuk 25 százalékát tette ki a más magánszemélytől kölcsön kért összeg. A magánkölcsönt felvevő háztartások egynegyede igényelt banki hitelt az elmúlt három évben, ezek felét visszautasították vagy nem annyit ítéltek meg számukra, mint amennyit kértek. A háztartások legvagyonosabb tizedében minden tizedik háztartás rendelkezett magánhitel tartozással, együttes összegük a magánhitelek 27 százalékát, a vagyoni réteg hiteltartozásainak 28 százalékát adta. A felső vagyoni ötöd kivételével (ahol az adósok 20 százaléka található) a magánkölcsönt felvevő háztartások száma lényegesen meghaladta a kölcsönnyújtókét és a kölcsönösszegek is magasabbak, jellemzően az érintett háztartások hiteltartozásainak 20-35 százalékát érték el. A legalacsonyabb vagyoni ötödben a háztartások 11 százaléka vallott be más háztartástól származó hiteltartozást (92 ezer háztartás), ami az összes kötelezettségük egynegyedét tette ki, átlagértéke pedig 900 ezer forint volt. A negatív nettó vagyonnal rendelkező háztartások (194 ezer háztartás, amelyhez a szektor kötelezettségeinek 26 százaléka tartozott, háztartásonként 14 millió forint) közel fele vett fel magánhitelt is, ez azonban jelentős összege ellenére általában töredékét adta a csoport hiteltartozásainak.

A magánszemélyek egymás közötti hitelezési gyakorlatát befolyásoló tényezők többek között a lakóhely, az életkor és az iskolai végzettség is. A teljeskörűsített adatok alapján a magánszemélyek közötti hitelezésben résztvevők mintegy 83 százaléka főiskolai, illetve középiskolai végzettséggel rendelkezik, az életkort tekintve a medián 44 év. A lakóhelyet illetően Budapesthez és Pest megyéhez kapcsolható a háztartások közötti hitelek majdnem fele.

Vállalkozással, vállalati tőkebefektetéssel rendelkező háztartások

A magánszemélyek, háztartások egyéni vagy társas vállalkozások keretében fejthetnek ki gazdasági tevékenységet, rendelkezhetnek tőkebefektetéssel. A hazai makrostatisztikákban az egyéni vállalkozók, önálló vállalkozók a háztartási szektor részét képezik (nem különülnek el a háztartásoktól), a társas vállalkozások, vállalatok pedig a vállalati szektorokban helyezkednek el, ezekben a háztartások tulajdonosi részesedést (részvényt vagy üzletrészt, azaz pénzügyi eszközt) birtokolhatnak. A működő egyéni vállalkozások száma folyamatosan 200 ezer felett van, emelkedő összesített nettó vagyonuk 1800 milliárd forint felett lehetett 2014 végén. A háztartási tulajdonosi részesedéssel működő belföldi és külföldi társas vállalkozások, vállalatok száma megközelíti a 470 ezret, a háztartások ezekben lévő tulajdonrésze 2014 végén 11 166 milliárd, 2015 végén 12 615 milliárd forintot jelentett a pénzügyi számlák adatai szerint.

A felmérésből 222 ezer háztartás 1221 milliárd forint értékű (összesített nettó vagyonú) egyéni vállalkozása köszön vissza, és 336 ezer háztartásról állapítható meg, hogy egy vagy több társas vállalkozásban, vállalatban rendelkezik tulajdonrésszel, az érintett vállalatok száma pedig 350 ezer fölött volt 2014-ben[22]. A HFCS szerint

[22] A felmérésből elsősorban a kis összegű, 1 millió forint alatti értékű tőkebefektetések hiányoznak. Többedik vállalati befektetésként, illetve kis értékük miatt (pl. nulla vagy negatív saját tőkével rendelkeznek) maradhattak ki a megkérdezésből.

vállalati tőkebefektetéssel (részvénnyel, üzletrésszel) rendelkező 336 ezer háztartás közül 55 ezren nyilatkoztak arról, hogy tőzsdei részvényt (is) tartanak (43 ezren csak tőzsdei részvénnyel rendelkeztek) és 29 ezren folytattak önálló vállalkozói tevékenységet is. Az egyéni vállalkozásokban (önálló vállalkozásokban) és a társas vállalkozásokban érdekelt háztartások között tehát kicsi az átfedés. A társas vállalkozásokban tulajdonos háztartásokkal ellentétben az egyéni vállalkozást működtető háztartások nem tartoznak a legnagyobb vagyonú és jövedelmű réteghez, átlagos éves jövedelmük 5,4 millió forint, átlagos nettó vagyonuk 29,4 millió forint volt 2014 végén (3.3.2. táblázat). A társas vállalkozásokban, vállalatokban tulajdonrészt birtokló háztartások megfelelő mutatói ugyanekkor 8,1 és 78 millió forintot értek el a nemzeti számlákhoz igazított felmérési adatok szerint. A kiemelkedő bevételi szinthez a munkából származó jövedelmeken túl a tulajdonosi jövedelmek is nagymértékben hozzájárultak, ezek átlagos összege 1,7 millió forint volt háztartásonként, ami 5 százalékos hozamnak felel meg.

3.3.2. táblázat
Jövedelmi és vagyoni viszonyok a háztartások egyes csoportjaiban 2014-ben, millió forintban

Egy háztartásra jutó fő mutatók, millió forint	Összes háztartás	Nyugdíjasok háztartása	Egyéni vállalkozó háztartása	Társas vállalkozó háztartása
Bruttó éves jövedelem	3,5	2,7	5,4	8,1
Alkalmazotti jövedelem	2,1	0,8	2,5	3,9
Vállalkozói jövedelem	0,2	0,1	1,8	1,4
Nyugdíj	0,8	1,6	0,6	0,6
Nettó vagyon	18,3	14,7	29,4	78,0
Háztartások száma, ezer	4 128	1 946	222	336

Forrás: A nemzeti számlákhoz illesztett HFCS adatai.

A nemzeti számlákhoz (pénzügyi számlákhoz) illesztett felmérési adatok szerint 2014 végén a hazai háztartások 11 166 milliárd forint értékű vállalati tőkebefektetése 465 milliárd forint tőzsdei részvényből (ebből 166 milliárd forint külföldi), 1281 milliárd forint egyéb részvényből és 9419 milliárd forintnyi üzletrészből (ebből 587 milliárd forint külföldi) tevődött össze (ez utóbbiakat együtt nem tőzsdei részesedéseknek nevezzük). A portfólió befektetések közé tartozó tőzsdei részvényekkel az értékpapírokról szóló részben foglalkozunk bővebben, ebben a részben a közvetlen tőkebefektetésnek számító nem tőzsdei részesedésekről lesz szó. 2014 végén a háztartások **nem tőzsdei vállalatokban** lévő tulajdonosi részesedése nemzetgazdasági szinten 10 700 milliárd forint volt, amely a szektor teljes vagyonának 12,5, pénzügyi vagyonának 27,7 százalékát tette ki. A háztartások egy szűk rétege, mindössze 7,1 százaléka rendelkezett valamilyen említésre méltó nem tőzsdei részesedéssel, vagyonukban ez az instrumentum ugyanakkor meghatározó volt, értéke általában meghaladta a nem pénzügyi eszközeik értékét is. Ezzel szemben a részesedést nem tartó háztartások vagyonában a domináns nem pénzügyi eszközök mellett rendszerint a betétek aránya volt magasabb a többi instrumentuménál (3.3.3. táblázat). Általában minden tizedik vállalat hitelt is kap tulajdonosától, ez magyarázza, hogy a részesedéseket birtokló háztartások bruttó vagyonában magasabb arányt képviselnek az adott kölcsönök, mint a többi háztartásnál, ahol csak a más háztartásoknak nyújtott magánkölcsönök jelennek meg.

3.3.3. táblázat
A nem tőzsdei részesedéssel rendelkező és nem rendelkező háztartások vagyoni szerkezete, százalékban

Nem tőzsdei részesedése:	Érintett háztartások	Nem pénzügyi eszközök	Készpénz	Betétek	Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok	Hitelek	Nem tőzsdei részesedések	Egyéb részesedések	Biztosítástechnikai tartalékok	Pénzügyi derivatívák	Egyéb követelések
Nincs	92,9	65,4	4,6	10,4	3,6	0,5	0,0	5,1	4,3	0,1	6,1
Van	7,1	31,3	1,3	5,2	3,5	5,9	40,9	5,7	3,4	0,0	2,8

Forrás: A nemzeti számlákhoz illesztett HFCS adatai.

A nem tőzsdei részesedést birtokló háztartások jelentős, 90 százalék körüli része a szektor magasabb jövedelmű, illetve vagyonú felében található, ezen belül pedig a háztartások fele a legfelső vagyoni tizedbe tartozik, és ők tartják a nem tőzsdei részesedések 93,2%-át a 2014 végi információk alapján (3.3.4. táblázat.).

3.3.4. táblázat
A nem tőzsdei részesedéssel rendelkező háztartások megoszlása jövedelem, illetve bruttó és nettó vagyon szerint 2014 végén

Decilisek	Egy háztartásra jutó vagyon szerint				Egy háztartásra jutó nettó vagyon szerint				Egy háztartásra jutó jövedelem szerint			
	Részesedés vagyon (Mrd Ft)	Részesedés vagyon (%)	Tulajdonló háztartások (db)	Tulajdonló háztartások (%)	Részesedés vagyon (Mrd Ft)	Részesedés vagyon (%)	Tulajdonló háztartások (db)	Tulajdonló háztartások (%)	Részesedés vagyon (Mrd Ft)	Részesedés vagyon (%)	Tulajdonló háztartások (db)	Tulajdonló háztartások (%)
I.	2,0	0,0	2 893,0	1,0	41,3	0,4	9 023,0	3,1	5,9	0,1	6 167,0	2,1
II.	5,3	0,0	3 118,0	1,1	3,5	0,0	2 749,0	0,9	7,6	0,1	6 212,0	2,1
III.	7,6	0,1	5 222,0	1,8	14,5	0,1	6 831,0	2,3	6,3	0,1	5 645,0	1,9
IV.	17,4	0,2	7 310,0	2,5	18,8	0,2	8 943,0	3,0	29,8	0,3	9 873,0	3,4
V.	15,1	0,1	5 375,0	1,8	41,6	0,4	12 176,0	4,1	85,9	0,8	18 789,0	6,4
VI.	31,1	0,3	6 345,0	2,2	34,9	0,3	5 946,0	2,0	96,1	0,9	15 579,0	5,3
VII.	85,7	0,8	20 727,0	7,0	91,8	0,9	19 246,0	6,5	146,8	1,4	24 613,0	8,4
VIII.	166,6	1,6	33 601,0	11,4	149,1	1,4	25 042,0	8,5	373,1	3,5	46 839,0	15,9
IX.	392,3	3,7	61 040,0	20,7	389,1	3,6	60 671,0	20,6	487,2	4,6	53 707,0	18,3
X.	9 976,6	93,2	148 651,0	50,5	9 915,1	92,7	143 655,0	48,8	9 461,0	88,4	106 858,0	36,3
Σ	10 699,7	100,0	294 282,0	100,0	10 699,7	100,0	294 282,0	100,0	10 699,7	100,0	294 282,0	100,0

Forrás: A nemzeti számlákhoz illesztett HFCS adatai.

A nem tőzsdei vállalati részvények, üzletrészek összértékének területi eloszlását vizsgálva elmondható, hogy a Budapesten élők kezében volt a részesedés vagyon fele (5 046 milliárd forint), de kiemelkedő a Vas, a Veszprém és a Fejér megyei háztartások befektetéseinek értéke is (1 299, 833 és 804 milliárd forint). A nem tőzsdei tulajdonosi részesedéssel rendelkező háztartásoknál a részesedés egy háztartásra jutó értéke Vas, Veszprém és Komárom-Esztergom megyében volt a legmagasabb (370, 301 és 257 millió forint). A háztartásfő életkorát tekintve a tartott részesedések összértéke és átlagos értéke egyaránt a 36 és 55 év közötti háztartásfővel rendelkező háztartásokban volt a legmagasabb a 2014. évi adatok alapján.

3.3.2. ábra
Nem tőzsdei részesedéssel rendelkező háztartások életkori megoszlása és az általuk tartott részesedések átlagos értéke, százalékban, illetve millió forintban

Forrás: A nemzeti számlákhoz illesztett HFCS adatai.

Különféle értékpapírok elterjedtsége, értékpapírtartó háztartások

A felmérés a pénzügyi eszközökön belül három forgalomképes értékpapírcsoportra terjedt ki: a különböző befektetési alapokban elhelyezett befektetésekre (befektetési jegyekre), a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokra (mint államkötvények, kincstárjegy, kötvény, továbbiakban kötvények) és a részesedéseken belül a tőzsdei részvényekre.

A nemzeti számlákhoz illesztett és kiegészített adatok szerint a háztartások 11,6 százaléka rendelkezett valamilyen típusú értékpapír-befektetéssel 2014 végén. A legelterjedtebb értékpapírfajta a befektetési jegy, a háztartások 7,4 százaléka birtokolt valamilyen fajta befektetési jegyet, ezt szorosan követték a kötvények 7,3 százalékkal, és a legkevesebb azoknak a háztartásoknak a száma volt, amelyek tőzsdei részvényt tartottak (1,3 százalék). A felmérésből kiderül, hogy a befektetésijegy-tulajdonosok majdnem fele kötvénnyel is rendelkezett. Ez az arány a kötvénytulajdonosokon belül valamivel magasabb volt, azaz a kötvényesek nagyobb arányban rendelkeztek befektetési jeggyel is. A tőzsdei részvények a befektetési jegyeket tartó háztartások körében voltak népszerűbbek, ők majdnem kétszer annyit tartottak, mint a kötvénytulajdonosok.

Mindhárom papírtípus a közép-magyarországi régióban a legelterjedtebb, ezen belül Budapesten és Pest megyében található a tőzsdei részvényt birtoklók 66, a befektetési jeggyel rendelkezők 53 és a kötvények-tulajdonosok 42 százaléka. Elterjedtségben ezt követi az észak-magyarországi és a nyugat-dunántúli régió. A kötvénytartóknál volt a legmagasabb a háztartásfő átlagéletkora, 53,6 év, a tőzsdei részvényt birtoklóké 51,1 év, a befektetési jegyek esetén ez az érték 49,9 évet tesz ki.

A nemzeti számlákhoz igazított adatok szerint az értékpapír-befektetések összege 7 590 milliárd forint volt, ami az összes vagyon 8,8 százalékát, a pénzügyi eszközöknek pedig a 19,6 százalékát tette ki. A háztartások megtakarításaikat a pénzügyi eszközökön belül a vállalati részesedések után értékpapírokba fektetik legszívesebben.

3.3.5. táblázat
A háztartások vagyonának és értékpapír-befektetéseinek vagyoni decilisenkénti megoszlása, milliárd forintban és százalékban

Vagyoni decilisek	Összes vagyon		Pénzügyi vagyon		Értékpapír-befektetések	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
X.	42 158	49	25 484	66	6 665	88
IX.	12 652	15	3 680	10	511	7
VIII.	8 729	10	2 468	6	205	3
VII.	6 547	8	1 735	4	98	1
VI.	5 020	6	1 367	4	60	1
V.	3 912	5	1 078	3	17	0
IV.	3 013	4	940	2	18	0
III.	2 159	3	804	2	9	0
II.	1 283	1	726	2	7	0
I.	461	1	388	1	0	0
Együtt	**85 934**	**100**	**38 670**	**100**	**7 590**	**100**
Ebből TOP 1%	**18 296**	**21**	**14 197**	**37**	**2 716**	**36**

Megjegyzés: Értékpapír-befektetésnek számít a hitelviszonyú értékpapír, a befektetési jegy és a tőzsdei részvény.

Az egy háztartásra jutó összes vagyon alapján sorbarendezett adatok szerint a legvagyonosabb tizedbe tartozó háztartások rendelkeznek az értékpapírok 88 százalékával, de a felső egy százalék is már az értékpapírok 36 százalékát birtokolja, az értékpapírfajták közül a részvények koncentrálódnak leginkább a legvagyonosabb réteghez. A legkisebb vagyonnal rendelkező háztartási réteg gyakorlatilag nem rendelkezik százalékban is kimutatható értékpapír állománnyal és az is látható, hogy a háztartások vagyonosabb 50 százaléka lefedi a szektor értékpapír vagyonának több, mint 99 százalékát. Ugyanezen adatokat megvizsgálva, az értékpapírtartó háztartások számát tekintve egyenletesebben oszlanak el az értékpapírral rendelkezők a vagyoni rétegek között. A legvagyonosabb tizedbe tartozó érintett háztartások száma az összes háztartás 57 százalékát teszi ki, ami azt jelenti, hogy a nagyobb vagyonnal rendelkező háztartásokon belül kevesebb számú háztartás birtokol nagyobb mennyiségű papírt, míg a kevesebb vagyonnal rendelkező háztartási tizedeken belül sokkal több háztartásnak van értékpapírja, de háztartásonként kisebb értékben. Összességében megállapítható, hogy az értékpapír-befektetések a jelentős vagyonnal rendelkező háztartásoknál koncentrálódnak.

Generációk közötti különbségek a felhalmozott vagyonban

A háztartási pénzügyi felmérés eredményein alapuló, nemzeti számlákhoz illesztett adatok vizsgálata lehetőséget ad az egyes generációk között tapasztalható vagyoni különbségek vizsgálatára, azonban a kapott eredményeket elővigyázatosan kell értékelni. Egyrészt ez az első pénzügyi felmérés a háztartásokról, egy pillanatfelvétel, ami a vagyonfelhalmozás folyamatáról csak korlátozott információkat szolgáltat. Nem tudjuk vizsgálni, hogy az adott háztartások jövedelme, vagyona, illetve azok összetétele miként változott az idő múlásával, csak azt figyelhetjük meg, hogy a jelenleg hasonló vagy eltérő életszakaszban lévő háztartások mutatnak-e valamilyen hasonlóságot vagy különbséget a vagyon és a jövedelmek nagysága szempontból. Másrészt egy háztartásban akár több generáció is élhet együtt, ami torzítja a vagyon generációk közötti eloszlását, mivel a háztartásokat a főkereső, háztartásfő életkora alapján egyféle korcsoportba soroljuk be. Végül nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a háztartások akár generációk óta halmozódó vagyonnal rendelkezhetnek, amely öröklés vagy ajándékozás útján bármelyik életszakaszban átszállhat más háztartásokra.

A nemzeti számlákhoz illesztett felmérési adatok alapján megállapítható, hogy 2014-ben a 46 és 55 év közötti háztartásfővel rendelkező háztartások összes vagyona és egy háztartásra jutó átlagos vagyona volt a legmagasabb. Az életkor előrehaladtával tapasztalható vagyonnövekedés – amit alapvetően a pénzügyi eszközök állományának emelkedése okoz – ebben az életszakaszban megáll, majd az idősebbeknél a vagyon értéke fokozatosan visszaesik (3.3.3. ábra). A kötelezettségek emelkedése a háztartások korai életszakaszában jellemző és a legmagasabb bruttó vagyonú korcsoportnál már alacsonyabb kötelezettség-állományt látunk (összhangban a 3.2. pontban leírtakkal). Ezzel együtt a nettó vagyon életkor szerinti eloszlása a bruttó vagyonéhoz hasonló. A háztartások életkori mediánja a csúcskategória felső határa, azaz 55 év.

3.3.3. ábra
A háztartási szektor főbb vagyoni mutatói életkori kategóriák szerint bontva, milliárd forintban

Forrás: A nemzeti számlákhoz illesztett HFCS adatai.

Noha a háztartások összesített ingatlanállománya az aktív koruk végéig terjedően egyre magasabb értékben jelenik meg, **a pénzügyi eszközök összesített értéke jóval fiatalabb korcsoportnál éri el a maximumát**, az idősebb háztartások a hosszabb felhalmozási időszak ellenére alacsonyabb pénzügyi vagyont értek csak el. Az egy háztartásra jutó átlagos eszközállomány eloszlása még egyértelműbben jelzi különbségeket, a 46-55 éveseknél 14 millió forint reáleszköz mellé 16 millió forint pénzügyi eszköz társult átlagosan,[23] ugyanez az 56-65 éveseknél 13 és 8 millió forint volt a felmérés alapján. Hasonló különbségek mutatkoznak az átlagos jövedelmekben is, a 46-55 évesek 4,5 millió forint háztartásonkénti bruttó éves jövedelme az 56-65 éves korcsoportban 3,2 millió forintra csökken.

További részletek megismerése érdekében a korcsoportokra osztott háztartási sokaságot az egy háztartásra jutó vagyon alapján képzett kvintilisek szerint bontjuk tovább (3.3.4. ábra). Az első négy vagyoni ötödben az egy háztartásra jutó vagyon az egyes életkori kategóriákban szinte változatlan. Tehát attól függetlenül, hogy milyen idős a háztartás főkeresője, a háztartás vagyona nagyjából megegyezik az azonos vagyoni kategóriába tartozó más háztartásokéval. Kis mértékben változik ugyanakkor a vagyon összetétele a háztartásfő életkorának emelkedésével, a nem pénzügyi eszközök javára. Ezzel szemben a kötelezettségek mindegyik kvintilisben a kezdeti életszakaszokban magasabbak és az életciklus végére teljesen megfogyatkoznak. A legfelső vagyoni ötödben viszont az egy háztartásra jutó vagyon az életkor függvényében erősen változik, és ez határozza meg valójában a teljes vagyon életkor szerinti eloszlását. Ezen belül a nem pénzügyi eszközök átlagos nagysága

[23] Figyelmen kívül hagyva a HFCS kiegészítéseként szereplő két vagyonos háztartás adatait (lásd 3.2. pont) a 46-55 évesek összes pénzügyi vagyona 7366 milliárd forint, egy háztartásra jutó átlagos pénzügyi vagyona 9,8 millió forint. Az adatkiegészítés nélkül tehát még szembetűnőbb a fiatal háztartások dominanciája a vállalati tőkebefektetések területén.

a legfelső kvintilisben is lényegében független az életkortól, azonban a pénzügyi vagyon, azon belül is a tulajdonosi részesedések szintje jelentősen változik. Mivel a vállalati tőkebefektetéssel rendelkező háztartások száma és az általuk tartott részesedések értéke egyaránt fiatalabb korban magas, ez befolyásolja alapvetően a teljes vagyon magas értékét ezekben a korcsoportokban (lásd a 3.1. pontot és a 3.3. pont korábbi részét).

3.3.4. ábra
Egy háztartásra jutó vagyon- és kötelezettségelemek alakulása az egyes vagyoni kvintilisekben életkori kategóriák szerint bontva, ezer forintban

Forrás: A nemzeti számlákhoz illesztett HFCS adatai.

Területi különbségek a vagyon eloszlásában a nemzeti számlákhoz illesztett adatok szerint

A következőkben megvizsgáljuk, hogy milyen tényezők befolyásolják a vagyoni különbségeket az ország egyes részei között és milyen változást hozott ebben a felmérés adatainak illesztése a nemzeti számlákhoz (a 3.1. pontban bemutatott területi eloszláshoz viszonyítva). A háztartási szektor bruttó vagyona 68 272, nettó vagyona 62 132 milliárd forint volt a hazai HFCS módosított adatai szerint. A nemzeti számlákhoz történő illesztés 85 934, illetve 75 583 milliárd forintra emelte ezeket a mutatókat. A pénzügyi eszközök összértéke 17 853 milliárd forintról 38 670 milliárd forintra, a kötelezettségeké pedig 6 140 milliárd forintról 10 351 milliárd forintra változott. A bruttó és a nettó vagyon emelkedése tehát a pénzügyi eszközök súlyának növekedéséből adódott, ami a magasabb vagyonnal rendelkező háztartásoknál jelent meg, ezért a vagyonosabb közép- és nyugatmagyarországi megyék vagyona emelkedett, miközben a keleti országrészben lényegében változatlan maradt a vagyon nagysága a korábban ismertetett területi megoszláshoz képest.

3.3.5. ábra
Egy háztartásra jutó nettó vagyon nagysága megyénként, nemzeti számlákhoz igazítva, ezer forintban

A nemzeti számlákhoz igazított felmérési eredmények szerint a budapesti háztartások bruttó vagyona 28 640, nettó vagyona 25 852 milliárd forint, a szektor teljes vagyonának egyharmada volt 2014 végén. Az egy háztartásra jutó eszközállomány a fővárosban közel 36, a kötelezettségekkel csökkentett eszközállomány több mint 32 millió forintot tett ki. Az illesztéssel közel másfélszeresére emelkedett a Budapesten kimutatott háztartási vagyon. A háztartások átlagos bruttó jövedelme 4,6 millió forint volt itt. 20 és 30 millió forint közé esett a háztartásonkénti nettó eszközállomány Vas, Somogy, Veszprém és Pest megyében. Az előbbi megyékben a pénzügyi eszközök reáleszközökét meghaladó átlagos állománya, Pest megyében viszont az ingatlanok fővárosi szintet közelítő értéke (háztartásonként 17 millió forint) járult hozzá elsősorban a magas vagyonértékek kialakulásához.[24] Ezzel szemben a legkisebb egy háztartásra jutó nettó vagyonnal rendelkező megyék Jász-Nagykun-Szolnok (6 millió forint), Nógrád (8 millió forint), Baranya (8 millió forint), Csongrád megye (9 millió forint) voltak. Ezekben a megyékben a nem pénzügyi eszközök háztartásonkénti átlagos értéke 5-7 millió forint, a pénzügyi eszközöké 3-4 millió forint lehetett az adatfelvétel alapján. A legnagyobb és a legkisebb egy háztartásra jutó vagyonnal rendelkező megyék között több, mint ötszörös a különbség.

További összefüggések a jövedelmek és a vagyon összetételében és eloszlásában

Az eddigiek során megállapítást nyert, hogy az aktuális jövedelemnagyság és vagyonnagyság között van kapcsolat, azonban a jövedelem jelenbeni nagysága nem határozza meg egyértelműen a vagyon nagyságát, azaz nem feltétlenül a nagyobb jövedelmű háztartások között vannak a gazdagabbak és nem biztos, hogy a kisebb jövedelműek a szegényebbek. A vagyon felhalmozására ugyanis az aktuális jövedelmeken túl hatással vannak a korábbi jövedelmek, illetve a háztartások közötti transzferek (ajándékozás, öröklés) is, ezek pedig összefüggésben állnak a háztartástagok életkorával. Ezen túlmenően a vagyon nagyságát külső körülmények is befolyásolják, elsősorban a piaci árak és a devizaárfolyamok változása. Feltételezhető, hogy növekvő jövedelmeikből az aktív koruk végéig halmoznak fel vagyont a háztartások, majd ezt követően felélik, illetve átadják azt a következő generációnak. A hazai háztartási felmérés eredményei ugyanakkor nem mutatnak ilyen egyértelmű összefüggést az életkor és a vagyon nagysága között. Általában az aktív koruk közepén lévő háztartások vagyona a legmagasabb, azt követően a megfigyelt vagyon fokozatosan csökken. Kisebbek az egy háztartásra eső jövedelmek is,

[24] A magas átlagos pénzügyi vagyonnal rendelkező megyékben egy-egy milliárdos vagyonú háztartás jelenléte befolyásolja az eredményeket, ezért a megyei bontású adatok pontatlanok, tájékoztató jellegűek.

aminek oka lehet, hogy a munkavállalói jövedelmek már az 56-65 éves korcsoporttól kezdve háttérbe szorulnak, és helyüket az alacsonyabb összegű nyugdíjszerű jövedelmek veszik át (3.3.6. táblázat).

3.3.6. táblázat
A főbb instrumentumok egy háztartásra jutó összege a háztartásfő életkora szerint, millió forintban

Háztartás-fő kora, év	Összes eszköz	Reál-eszközök	Pénzügyi eszközök	Tarto-zások	Kapott ajándék, örökség	Összes jövedelem	Alkalma-zotti jöve-delem	Befek-tetési jövedelem	Ház-tartás szám, ezer
76-109	11,6	8,6	3,0	0,3	0,3	1,8	0,1	0,0	424
66-75	16,3	11,6	4,7	0,8	0,4	2,3	0,4	0,1	671
56-65	20,9	13,1	7,8	2,0	0,8	3,2	1,6	0,1	890
46-55	30,4	14,3	16,1	3,4	0,8	4,5	3,3	0,4	749
36-45	21,2	11,4	9,8	4,2	0,9	4,4	3,2	0,4	795
26-35	18,0	9,4	8,6	3,8	0,8	4,2	3,3	0,1	487
17-25	6,3	3,8	2,5	1,2	0,4	2,3	1,8	0,0	112

Forrás: A nemzeti számlákhoz illesztett HFCS adatai.

Megállapítható, hogy **azoknak a háztartásoknak van jelentős vagyona, amelyek tulajdonosi részesedéssel rendelkeznek.** Komolyan befolyásolja továbbá a vagyon nagyságát az ingatlanok léte és értéke is. A makroadatok azt mutatják, hogy a háztartások tulajdonában lévő pénzügyi eszközök állományának összességében kétharmada származott csak felhalmozásból (tranzakcióból, nettó befektetésből), egyharmada átértékelődésből keletkezett. Számos, széles körben használt pénzügyi instrumentumnál nincs jelentősége az átértékelődésnek, ezzel szemben a tulajdonosi részesedések állománya átlagosan 70 százalékban átértékelődéssel állt elő és csak 30 százalékban köszönhető a tőkebefektetéseknek. A reáleszközök pozitív állományváltozásának is több, mint a fele átértékelődésből származott az elmúlt 20 évet figyelembe véve (lásd a 2.3. pontot). A különböző vagyonértékek létrejöttét tehát a jövedelmeken, a megtakarításon túlmenően alapvetően befolyásolta az instrumentumválasztás, hiszen ettől függően magasabb vagy alacsonyabb áremelkedés járult a befektetés értékéhez. Azok a háztartások, amelyek döntően vállalati részvényekbe, üzletrészekbe fektették pénzüket, kiemelkedő vagyongyarapodást érhettek el, miközben a hagyományos befektetési formák tulajdonosai nem. Mivel a tulajdonosi részesedés befektetések fiatalabb korban jelentek meg és futottak fel mennyiségben és értékben egyaránt, ezért a vagyonosabb háztartások is itt találhatók.

3.3.7. táblázat
Egyes mutatók egy háztartásra jutó átlagos értéke a jövedelmi decilisekben, millió forintban

Átlagos adatok (egy háztartásra), M Ft	Háztartások jövedelem szerint képzett tizedei (decilisek)									
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
A jövedelmi decilisbe tartozó valamennyi háztartásra (decilisenként 413 ezer háztartás):										
Átlagos életkor, év	55,0	65,5	62,9	61,5	59,3	55,6	52,4	50,0	48,8	47,8
Átlagos pénzügyi eszköz	1,3	1,5	2,0	3,3	3,5	4,0	5,2	7,0	9,7	56,2
Átlagos reáleszköz	5,5	6,1	7,0	8,1	9,9	10,4	10,8	12,0	15,7	29,0
Átlagos tartozás	1,3	0,8	1,0	1,3	2,0	2,1	2,9	3,0	4,3	6,5
Átlagos jövedelem	0,6	1,1	1,4	1,8	2,2	2,7	3,3	4,2	5,5	11,9
ebből: nyugdíj	0,3	0,8	0,8	0,9	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	0,6
Legkisebb vagyon	0,0	0,4	0,4	0,6	0,7	0,8	1,1	1,3	1,6	3,6
Legnagyobb vagyon	59,2	85,9	60,0	92,5	121,7	112,3	131,6	138,5	212,0	30 915,0
Vagyoni decilis alja	0,0	2,1	4,1	6,2	8,3	10,7	13,7	18,1	25,0	38,6
Vagyoni decilis teteje	2,1	4,1	6,2	8,3	10,7	13,7	18,1	25,0	38,6	30 915,0

Forrás: A nemzeti számlákhoz illesztett HFCS adatai.

Összefoglalóan a vagyon nagyságát befolyásoló tényezőkről a következőket mondhatjuk. Kétszer akkora jövedelmű háztartásoknak átlagosan kétszer akkora a vagyona, de minden jövedelmi rétegben vannak lényegesen magasabb és alacsonyabb vagyonú háztartások is. A magasabb vagyonú háztartások minden jövedelmi rétegben idősebbek az átlagosnál, és az alacsonyabb vagyonúak fiatalabbak (3.3.6. ábra). **Pozitív kapcsolat van tehát az életkor és a felhalmozott vagyon nagysága között**, ezt azonban egyéb tényezők elfedik. Alacsonyabb jövedelmi rétegekben a vagyonosabb háztartásoknál elsősorban a reáleszközök átlagosnál lényegesen magasabb értéke figyelhető meg, míg magasabb jövedelmi rétegekben a pénzügyi eszközök kimagasló értéke is hozzájárul a vagyon jelentős összegéhez (3.3.8. táblázat felső része). Az átlagosnál kisebb vagyonnal rendelkező háztartásoknál ennek megfelelően elsősorban a reáleszközök hiánya szembetűnő, a pénzügyi eszközök állományának átlagtól való elmaradása inkább a magasabb jövedelmi kategóriákban jelentkezik (3.3.8. táblázat alsó része).

3.3.6. ábra
A háztartásfők átlagos életkora jövedelmi, illetve vagyoni decilisenként

Forrás: A 3.3.7. és a 3.3.8. táblázatban szereplő életkor adatok. A vagyonosabb háztartások a magasabb vagyoni decilisbe sorolt háztartásokat, a kevésbé vagyonos háztartások az alacsonyabb vagyoni decilisbe sorolt háztartásokat jelentik.

A háztartási felmérés eredményei alapján megállapítható, hogy azonos jövedelmi viszonyok között magasabb azoknak a háztartásoknak a vagyona, amelyek nagyobb értékű ajándékot vagy örökséget kaptak más háztartásoktól. A háztartások 18 százaléka jelezte, hogy kapott ajándékot vagy örökséget fennállása alatt, ennek átlagos értéke 4 millió forint volt. A transzfer átlagos összege az alacsonyabb jövedelmi rétegekben 3 millió forint, a legmagasabb jövedelmi tizedben 7 millió forint körül alakult. A transzferben részesült háztartások átlagosan harmadával magasabb bruttó vagyont tudhattak magukénak, mint az egyszeri rokoni támogatás nélkül gazdálkodók, a legfölső jövedelmi tizedben ez a különbség meghaladta a 40 százalékot (lásd a 3.3.9. táblázatot). A támogatást bevalló háztartások száma is növekszik a jövedelmek, illetve a vagyon emelkedésével.

3.3.8. táblázat
Az átlagosnál magasabb és alacsonyabb vagyonú háztartások egyes mutatóinak egy háztartásra jutó átlagos értéke a jövedelmi decilisekben, millió forintban

Átlagos adatok (egy háztartásra), M Ft	Háztartások jövedelem szerint képzett tizedei (decilisek)									
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
A jövedelmi decilisbe tartozó, de magasabb vagyoni decilisbe sorolt háztartásokra:										
Háztartások száma, ezer	287	263	221	207	199	159	123	97	62	
Átlagos életkor, év	57,0	66,0	64,4	64,0	62,7	59,3	56,8	54,4	56,8	
Átlagos pénzügyi eszköz	1,5	1,8	2,7	4,8	5,1	6,4	9,5	16,4	27,0	
Átlagos reáleszköz	7,7	8,9	11,4	13,6	16,8	19,8	22,1	27,1	40,8	
Átlagos tartozás	1,4	1,0	1,3	1,4	2,7	2,8	3,6	3,4	5,7	
Átlagos éves jövedelem	0,6	1,1	1,4	1,8	2,2	2,7	3,4	4,2	5,6	
ebből: nyugdíj	0,3	0,8	0,9	1,1	1,2	1,2	1,0	1,0	1,3	
A jövedelmi decilisbe tartozó, de alacsonyabb vagyoni decilisbe sorolt háztartásokra:										
Háztartások száma, ezer		86	133	143	164	205	236	258	273	177
Átlagos életkor, év		62,1	58,3	58,2	54,0	51,1	49,3	48,0	46,2	46,2
Átlagos pénzügyi eszköz		0,8	1,1	1,6	2,0	2,3	3,0	3,6	5,3	9,6
Átlagos reáleszköz		0,2	1,1	1,5	2,5	3,5	5,0	5,7	8,9	12,5
Átlagos tartozás		0,4	0,6	0,7	1,3	1,5	2,3	2,6	4,1	4,9
Átlagos éves jövedelem		1,1	1,4	1,8	2,2	2,7	3,3	4,2	5,4	8,2
ebből: nyugdíj		0,7	0,6	0,8	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6

Forrás: A nemzeti számlákhoz illesztett HFCS adatai.

3.3.9. táblázat
Az ajándékot, örökséget kapott háztartások egyes mutatóinak egy háztartásra jutó átlagos értéke a jövedelmi decilisekben, millió forintban

Átlagos adatok (egy háztartásra), M Ft	Háztartások jövedelem szerint képzett tizedei (decilisek)									
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
A jövedelmi decilisbe tartozó, ajándékot, örökséget kapott házartásokra:										
Átlagos kapott transzfer	3,0	2,9	2,3	3,1	2,8	3,7	3,6	4,2	4,1	7,0
Háztartások száma, ezer	35	60	43	55	59	84	76	74	94	127
Átlagos életkor, év	55,0	64,0	63,0	65,0	61,0	56,5	54,0	51,5	49,2	47,9
Átlagos pénzügyi eszköz	1,7	1,9	2,7	4,7	3,7	5,3	7,1	9,6	10,6	89,0
Átlagos reáleszköz	7,6	8,7	8,4	12,4	11,4	13,6	14,3	15,4	21,9	32,6

Forrás: A nemzeti számlákhoz illesztett HFCS adatai.

A vagyoneloszlás időbeli változásáról

Ebben a részben az egyszeri mikroadatok és a folyamatosan rendelkezésre álló makrostatisztikák összekapcsolásával becslést adunk a háztartások vagyoneloszlásának időbeli alakulására vonatkozóan. Ez a becslés arra a feltételezésre épül, hogy az egyes instrumentumok értékének eloszlása a társadalmon belül időben nem változik jelentősen. Erre vonatkozó közvetlen tapasztalatokkal a háromévenként megismételt HFCS eredményei szolgálhatnak a későbbiekben. Jelenleg a jövedelemeloszlás, illetve a tulajdonosi részesedések eloszlásának viszonylagos stabilitására lehet alapozni ezt a feltételezést.

A pénzügyi befektetések folyamatosan magas, a beruházásokét meghaladó összege hozzájárult ahhoz, hogy a háztartási szektor pénzügyi eszközeinek állománya fokozatosan megközelítette a reáleszközökét. Az 1990-es

évek közepén a háztartási vagyon kevesebb mint 30 százalékát adták a pénzügyi eszközök, 2015-ben ez az arány már 46 százalék volt. A pénzügyi eszközökön belül pedig növekszik a különféle értékpapírok, illetve különösen a vállalati részvények, részesedések aránya, amihez az árváltozásból fakadó átértékelődés is hozzájárul. A nemzeti számlákhoz illesztett, 2014 végére vonatkoztatott háztartási felmérési adatok szerint a pénzügyi eszközök koncentráltabban helyezkednek el a szektoron belül a nem pénzügyi eszközöknél, illetve a pénzügyi eszközök közül a részvények, részesedések, tulajdonosi hitelek, továbbá az értékpapírok kifejezetten a vagyonos háztartások befektetései között szerepelnek jelentős összegekben. Noha jelenleg csak egyetlen időpontra vonatkozóan rendelkezünk a háztartási vagyon megoszlására felmérési eredményekkel, az egyes instrumentumok súlyának időbeli alakulását követve becslést adhatunk a teljes vagyon eloszlásának időbeli változására a szektoron belül.

A legutóbbi időszakot tekintve elmondható, hogy a háztartások leggazdagabb 10 százaléka a szektor (bruttó) vagyonának 50 százaléka fölött rendelkezett. Ez az arány 20 évvel korábban lényegesen alacsonyabb, 42 százalék közelében lehetett. A pénzügyi eszközök terjedése, illetve a befektetések értékének emelkedése 2007-ig fokozatosan növelte a legfelső vagyoni tized részesedését a szektor bruttó vagyonából. Ezt követően az eszközárak megtorpanása, illetve 2011-ben a magánnyugdíjpénztári vagyon elvonása a különbségek átmeneti mérséklődéséhez vezetett. 2013-tól kezdődően azonban ismét megfigyelhető a legvagyonosabb háztartások részarányának emelkedése. Amennyiben figyelmen kívül hagyjuk a legfelső vagyoni réteg jellemzőit, elmondható, hogy a vagyoni különbségek nem változtak a vizsgált időszak alatt. A második legvagyonosabb háztartási tized – amely a szektor bruttó vagyonának 1995-ben 17 százalékát, 2015-ben 15 százalékát birtokolta – 1995-ben 8-szor, 2015-ben 7-szer akkora vagyonnal rendelkezett a becslések szerint, mint a háztartások alsó ötöde. A legfölső és a legalsó ötöd bruttó vagyona között bő 30-szoros különbség lehetett az időszak elején és végén egyaránt. A különbség növekvő tendenciát mutat, azonban a pénzügyi válság, illetve a magánnyugdíjpénztári rendszer átalakítása szűkítette a vagyoni különbségeket a jelen becslés szerint, így ezt követően alacsonyabb szintről folytatódott a vagyoni különbségek lassú növekedése.

3.3.7. ábra
A pénzügyi eszközök súlyának, továbbá a legvagyonosabb 10, illetve 20 százalék részesedésének időbeli alakulása a háztartások bruttó vagyonán belül, százalékban

Forrás: Saját becslés a pénzügyi számlák és a nemzeti számlákhoz illesztett HFCS adatai alapján.

4. A háztartási jövedelmek és a vagyon megoszlása a szektoron belül nemzetközi összehasonlításban

Ebben a fejezetben a háztartási felmérés hazai eredményeit a HFCS második hullámához csatlakozott további 19 ország adataival együtt mutatjuk be, az EKB 2016 végén megjelent összefoglaló kiadványai alapján.[25] Az összehasonlíthatóság érdekében a magyar háztartásokra vonatkozóan is a kiadványokban lévő adatokat és kategóriákat használjuk, emellett azonban néhány esetben bemutatjuk a nemzeti számlákhoz illesztett, a nemzeti számlák kategóriáinak megfelelő adatokat is.

Magyarország népessége az Európai Unió népességének nem egészen 2 százalékát, bruttó hazai terméke a közösség GDP-jének nem egészen 0,8 százalékát, háztartási bruttó rendelkezésre álló jövedelme az uniós háztartások jövedelmének 0,7 százalékát, háztartási nettó vagyona az uniós háztartások nettó eszközállományának 0,4 százalékát adta a nemzeti számlák 2014. évi adatai szerint. Kicsi részarányunkhoz képest jelentős háztartási mintával járultunk hozzá a HFCS második hullámának eredményeihez. A bruttó mintanagyságot, azaz a fölkeresésre kiválasztott háztartások számát tekintve Franciaország (20 272 háztartás) után a második helyen állunk (17 985 háztartással). A nettó mintanagyság – a megvalósult adatfelvételek száma – egyedül Olaszországban, Finnországban és Franciaországban volt magasabb a hazainál, Portugáliában pedig a miénkkel megegyező háztartásszámot (6207) értek el. A hazai háztartási felmérés megvalósult mintája a háztartások 0,15 százalékára terjedt ki, ami háromszorosa az európai átlagnak. A HFCS adatbázisában szereplő háztartások több, mint 7 százaléka a magyar felmérésből került ki. A hazai felvétel tehát – méreténél fogva – nemzetközi összehasonlításban robusztus eredményeket képes szolgáltatni.

A legfontosabb összefoglaló vagyoni mutató a háztartásokra vonatkozóan a **nettó vagyon**, mivel ez a mérőszám egyesíti a különféle eszközökkel és kötelezettségekkel kapcsolatos információkat. A háztartási szektor nettó vagyona az Európai Unióban 51,4 ezer milliárd euró volt 2014 végén, ebből egy háztartásra átlagosan 241 ezer euró, azaz mintegy 75 millió forint jutott a makrostatisztikai adatok szerint.[26] Ezen belül az euroövezeti háztartások egyenként 264 ezer euró, azaz 83 millió forint nettó vagyonnal rendelkeztek. A HFCS második hullámában ugyanakkor az eurozóna háztartartásainak átlagos nettó vagyona 223 ezer euró, azaz 70 millió forint volt, tehát a nemzeti számlákban föllelhető vagyon 84 százalékát sikerült megfigyelni a felmérésben. A makrostatisztikai adatok alapján Magyarországon az egy háztartásra jutó nettó vagyon valamivel 18 millió forint fölött lehetett 2014-ben, ebből a HFCS bő 15 millió forint háztartásonkénti nettó vagyont fedett le, ami szintén 84 százalékos aránynak felel meg.

Az Európai Unióban a háztartások nettó vagyona közel 30 ezer milliárd euró reáleszköz, bő 31 ezer milliárd euró pénzügyi eszköz és közel 10 ezer milliárd euró kötelezettség együtteséből állt össze, azaz a pénzügyi eszközök állománya valamelyest meghaladta a nem pénzügyi eszközökét. Ehhez hozzájárult az Egyesült Királyságban mért jelentős pénzügyi eszköz többlet, enélkül az eurozónában 46 százalékos pénzügyi eszköz arányt mérhetünk 2014 végére vonatkozóan. Ehhez képest a HFCS eredményeinek hivatalos prezentációjában – az EKB kiadványaiban – a bruttó vagyon 82 százaléknyi reáleszközből és 18 százaléknyi pénzügyi eszközből tevődik össze. A vagyon alulbecslése tehát – akár bruttó, akár nettó vagyonról van szó – a pénzügyi eszközök értékének

[25] A kiadványok felsorolása a Módszertani megjegyzések fejezetben található.

[26] A vagyonra vagy annak összetevőire vonatkozóan nem áll rendelkezésre hivatalos EU összesen adat, mivel egyes tagországok megfelelő adata hiányzik. Az itt bemutatott adatok a jelen kiadványhoz készített becslések.

alulbecsléséből adódott a háztartási felvételben.[27] A hazai HFCS ennek megfelelő eredményei 83 százalék tárgyi eszközt és 17 százalék pénzügyi eszközt tükröznek átlagosan. A háztartási szektor bruttó vagyonának megoszlása pénzügyi és nem pénzügyi eszközökre tehát az európai átlagot közelíti a felmérés szerint. Emlékeztetőül a nemzeti számlákhoz illesztett hazai felvételből 55 százaléknyi reáleszköz és 45 százaléknyi pénzügyi eszköz állomány olvasható ki.

A makroadatok szerint az egy háztartásra jutó nettó háztartási vagyon 2014 végén Magyarországon magasabb volt, mint Lengyelországban és Szlovákiában, de alacsonyabb értéket ért el, mint Lettországban (lásd a 2. fejezetet). Ezzel szemben a HFCS eredményei éppen fordított sorrendet mutatnak, a résztvevők közül a lett háztartások átlagos nettó vagyona volt a legkisebb, 40 ezer euró, a magyar háztartások 51 ezer, a szlovákok 66 ezer, a lengyelek pedig 94 ezer eurós átlagos nettó vagyonnal rendelkeztek. Az eltéréseket befolyásolja, hogy a pénzügyi instrumentumok lefedettsége és értékelése mennyire teljes és jó minőségű a nemzeti számlákban, illetve a háztartási felmérésben.

4.1. ábra
Egy háztartásra jutó nettó vagyon összetétele a felmérésben részt vevő országokban, millió forintban

Forrás: Saját számítás EKB adatok (HFCS) alapján.

A **nettó vagyon háztartások közötti eloszlását** tekintve szintén az átlagos európai értékek köszönnek vissza a hazai háztartási pénzügyi felmérés eredményeiből. A legvagyonosabb háztartási tized a szektor nettó vagyonának 51 százalékát birtokolta a HFCS összesített adatai szerint, és a háztások legszegényebb 5 százalékának volt negatív a nettó vagyona. Magyarországon a háztartások felső tíz százalékához tartozott a szektor nettó vagyonának 48,5 százaléka, és a háztartások alig több mint 4 százaléka számolt be negatív nettó eszközállományról a felmérés eredeti adatai alapján. A nemzeti számlákhoz illesztett hazai felmérési adatok nagyobb vagyoni különbségeket mutatnak, a háztartások felső tíz százaléka a nettó vagyon 56 százalékát birtokolta, és a negatív nettó vagyonnal rendelkező háztartások aránya 5 százalék lehetett 2014 végén. A HFCS közzétett eredményei szerint a holland (14,3%), az ír (12,4%), a finn (8,9%) és a német háztartások (8,7%) körében volt a legmagasabb az eszközállományt meghaladó kötelezettségekről (negatív nettó vagyonról) számot adó háztartások aránya. Az európai átlagnál lényegesen nagyobb volt a felső tízedben koncentrálódó nettó vagyon

[27] Az EKB által prezentált eredményekben a háztartás aktív részvételével működő vállalatok, vállalkozások nettó vagyona a háztartások reáleszközeihez adódik hozzá, nem pedig a pénzügyi eszközeikhez, ez okozza a különbség egy részét. A vagyon eszközösszetételét ezért nem célszerű az EKB instrumentum-besorolása alapján vizsgálni. Helyes instrumentum-besorolással a hazai adatokban a pénzügyi eszközök aránya 17-ről 25 százalékra emelkedik, a reáleszközöké értelemszerűen 83-ról 75 százalékra mérséklődik (lásd a módosított adatokat a 3.1. pontban).

Lettországban (64%), Németországban (60%), Cipruson (57%), Észtországban (56%), illetve Ausztriában (56%) a HFCS összesített adatai szerint.

A nettó vagyon háztartások közötti eloszlásában meghatározó szerepe van a háztartástagok (elsősorban a háztartásfő) életkorának. Az Euroövezet egészét tekintve az egy háztartásra jutó vagyon maximuma 65 éves kor körül van, ezzel szemben a hazai háztartások vagyona lényegesen fiatalabb életkorban éri el a maximumát (lásd a 3.3. pontot). Ugyanez tapasztalható azonban az Európai Unió fiatalabb tagállamai (Észtország, Lettország, Málta, Lengyelország, Szlovénia, Szlovákia, Ciprus) által közölt háztartási vagyonadatok esetében is. Valószínűsíthető, hogy ezekben az országokban a vagyonfelhalmozás és a vagyon felértékelődése az utóbbi időszakban vált számottevővé, és elsősorban a fiatalabb háztartásoknak volt lehetőségük arra, hogy ebből részesedjenek.[28]

A HFCS eredményeit összefoglaló, EKB által közzétett adatsorok felhasználásával számos megállapítás tehető az egyes pénzügyi és nem pénzügyi eszközök, valamint kötelezettségek előfordulását és értékét illetően is. A háztartások legnagyobb értékű vagyontárgya általában a lakóhelyül szolgáló ingatlan, ami a háztartási vagyon értékének felét jelentette átlagosan a HFCS összesített adatai szerint. A hazai felmérés eredeti adatait figyelembe véve ez az arány 56 százalék, a nemzeti számlákhoz illesztett adatok alapján pedig 42 százalék volt 2014-ben. A magyar háztartások 84,2 százaléka lakott saját tulajdonú ingatlanban, szemben az euroövezetben mért 61,2 százalékos aránnyal. A lakóingatlanok átlagértéke ennek megfelelően hazánkban a legalacsonyabbak között volt a felmérésben szereplő országok sorában (11 millió forint, lásd a 3.1. pontot), egyedül Lettországban regisztráltak ennél kisebb értéket. A lakóingatlanok értéke lényegében meghatározza az országok sorrendjét a vagyon nagysága tekintetében, ezért foglal el nálunk előkelőbb helyet Szlovákia (19 millió forint átlagos ingatlanértékkel), Lengyelország (27 millió forint átlagos ingatlanértékkel), vagy Észtország (21 millió forint átlagos ingatlanértékkel). Az eurozónában az átlagos lakás értéke 62 millió forint körül lehetett, ennél lényegesen magasabb értékeket mértek Németországban, Belgiumban, Hollandiában, Ausztriában, vagy Cipruson, a legmagasabb átlagérték pedig Luxemburgban található (200 millió forint). A saját lakással rendelkező háztartások aránya Németországban és Ausztriában volt a legalacsonyabb, nem érte el az 50 százalékot a felmérés adatai szerint.

A pénzügyi eszközök közül a bankbetétek a legnépszerűbbek, az euroövezeti háztartások közel 97 százalékának volt bankszámlája, bankbetéte a felmérés idején, a betétállomány aránya a háztartási vagyonon belül 8 százalékos volt. Magyarországon a háztartások 81 százaléka jelezte, hogy bankszámlával rendelkezik, ennél alacsonyabb arány csak Cipruson, Görögországban és Lettországban mutatkozott. Két olyan pénzügyi eszköz van, amely Magyarországon elterjedtebb a háztartások körében az európai átlagnál, a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok (az állampapírok iránti növekvő kereslet miatt), illetve a más magánszemélyeknek adott kölcsönök. A HFCS eredeti adatai szerint a magyar háztartások 37 százaléka rendelkezett hiteltartozással, a háztartások ötöde nyilatkozott fennálló jelzáloghitelről, negyede pedig egyéb hiteltartozásról. Az euroövezeti átlagok valamivel magasabbak (42, 23 és 28 százalék). Az egy adós háztartásra jutó hitelállomány Magyarországon 4 millió forint alatt volt a felmérés alapján, ez a legalacsonyabb érték a 20 ország közül (Lengyelország és Szlovákia rendelkezett még hasonlóan alacsony átlagértékekkel, az euroövezeti átlag 21 millió forintnak felel meg).

[28] A későbbi felmérések igazolhatják majd a feltételezés helyességét, amennyiben a vagyon maximuma későbbi életkorra tolódik ezekben az országokban. Emellett a generációk közötti transzferek mélyebb vizsgálata más okokat is felszínre hozhat.

4.1. táblázat
A nettó vagyon, illetve egyes pénzügyi eszközök értékbeni lefedettsége (HFCS/nemzeti számlák), százalékban

HFCS-ben résztvevő egyes országok	Nettó vagyon	Bankbetétek	Hitelviszonyú értékpapírok	Részvények, részesedések	Befektetési jegyek	Biztosítás-technikai tartalékok
Ausztria	89,5	45,3	13,0	163,0	35,7	11,3
Belgium	86,2	53,7	20,6	59,9	74,1	21,5
Ciprus	135,4	23,7	19,8	168,7	695,5	63,8
Észtország	149,5	77,2	0,0	93,4	94,0	17,3
Finnország	96,4	64,6	27,5	61,3	73,0	14,4
Franciaország	74,3	46,2	23,5	124,0	23,0	35,5
Görögország	86,2	20,2	5,2	62,7	26,5	4,1
Hollandia	43,8	45,0	435,6	18,6	49,6	11,4
Lengyelország	225,7	29,9	88,0	273,2	19,8	14,9
Lettország	55,2	18,5	52,5	117,8	54,2	9,0
Magyarország	**84,0**	**72,1**	**62,9**	**65,5**	**51,7**	**48,2**
Németország	84,3	53,9	44,3	260,5	46,7	26,9
Olaszország	78,9	30,1	26,2	50,6	23,3	6,3
Portugália	98,9	38,5	6,2	146,6	25,2	15,7
Spanyolország	141,7	43,5	54,9	128,8	20,5	42,8
Szlovákia	108,7	27,7	2,0	98,3	8,5	14,3
Szlovénia	166,5	30,3	6,7	309,7	24,3	11,2

Forrás: Saját számítás EKB és Eurostat adatok alapján. A nemzeti számlák állományi adatai kiegészítésre kerültek (lásd az 1. fejezetben). A HFCS adatai az EKB prezentációját tükrözik, kivéve, hogy a háztartások aktív részvételével működő vállalkozások a részvények, részesedések között és nem a reáleszközök között jelennek meg. Nincsenek kiszűrve viszont az egyéni vállalkozások, mert azok értékére az EKB adatközlésében nincs külön információ.

A háztartási felmérés vagyoni adatait összehasonlítva az egyes országok nemzeti számláiban szereplő állományi adatokkal igen vegyes kép rajzolódik ki mindkét adatkör minőségét illetően. A háztartások tulajdonában lévő nem pénzügyi eszközök felmért állománya általában 60-100 százalékban fedi le a nemzeti számlában publikált mutatókat, ezzel szemben a pénzügyi eszközök átlagos lefedettsége csak 40-60 százalékos (4.1. táblázat). A különféle pénzügyi eszközök bevallott állományai általában jelentősen alulbecslik a helyesnek elfogadott makrostatisztikai adatokat, ugyanakkor a hitelviszonyt megtestesítő értékpapíroknál, a befektetési jegyeknél, illetve különösen a tulajdonosi részesedéseknél a nemzeti számlákat drasztikusan meghaladó felmérési eredményeket is láthatunk, ami a makroadatok minőségével, teljeskörűségével kapcsolatos kérdéseket is felvet. A hazai felmérésből származó háztartási vagyonadatok eltérése a nemzeti számláktól instrumentumonként viszonylag egyenletes, ezért a két adatszett illesztése és együttes használata komolyabb nehézségek nélkül megoldható volt. A kétféle statisztika információi minden résztvevő országban erősíthetik egymást és hozzájárulhatnak a nemzeti számlák állományi kimutatásainak, mérlegadatainak a fejlesztéséhez, részletesebb adatok előállításához a háztartási szektorra vonatkozóan.

5. Módszertani megjegyzések

5.1. A KIADVÁNYBAN HASZNÁLT FŐBB STATISZTIKAI FOGALMAK MAGYARÁZATA

Háztartások: magánszemélyek, illetve magánszemélyek együtt élő csoportjai, amelyek alapvetően fogyasztóként, valamint munkaerejük rendelkezésre bocsátásával vesznek részt a gazdasági folyamatokban (lakosság), de emellett termelő tevékenységet is végezhetnek a háztartás keretein belül (önálló vállalkozások, önálló tevékenységet végzők).

A hazai makrostatisztikákban a háztartások szektora (S.14) a rezidens magánszemélyek háztartásait, illetve az azoktól szervezetileg el nem különíthető vállalkozásokat tartalmazza. A vállalkozások szektorális besorolása gazdálkodási forma alapján történik: a társas vállalkozások a vállalati szektorokba, az önálló vállalkozások (egyéni vállalkozások, egyéb önálló tevékenységek) a háztartások szektorába kerülnek.

A háztartási vagyonfelmérés (HFCS) a magán háztartásokra terjed ki, az intézményi háztartásokban (intézetekben, börtönökben, otthonokban, egyéb közösségekben) élők nem kerülnek megkérdezésre. A magán háztartások vállalkozási tevékenysége, illetve vállalkozói vagyona is felmérésre kerül, így nincs lényegi eltérés az adatfelvétel és a makrostatisztikák háztartási kategóriái között. (Lásd még: ESA 2.118.)

Kibocsátás (termelés): adott gazdasági egység (termelő) által saját végső fogyasztásra, vagy más gazdasági szereplők számára előállított termékek és szolgáltatások értéke valamely időszakban. A felhasználás történhet termelési folyamatban (folyó termelő felhasználás), vagy közösségi, illetve egyéni fogyasztás keretében. A nemzeti számlákban a háztartások termelő tevékenységét jelenti (a piaci termékek és szolgáltatások előállításán túlmenően) a háztartások saját fogyasztásra történő (mezőgazdasági) termelése. (Lásd még: ESA 3.07; 3.14.)

Folyó termelő felhasználás: azoknak a termékeknek és szolgáltatásoknak az értéke valamely időszakban, amelyeket a termelő gazdasági egységek ráfordításként a termelési folyamat során felhasználnak (közbülső felhasználás). Nem tartoznak ebbe a termékkörbe az állóeszközök, amelyek elhasználódását az állóeszközök értékcsökkenéseként kell elszámolni. A termékeket és szolgáltatásokat vagy átalakítják, vagy teljesen felhasználják a termelési folyamat során. (Lásd még: ESA 3.88.)

Hozzáadott érték (bruttó): a kibocsátás (előállított termékek és szolgáltatások) és a folyó termelő felhasználás (felhasznált termékek és szolgáltatások) különbségeként keletkező érték valamely gazdasági szereplő, vagy szektor szintjén. Ez a bruttó hozzáadott érték, amelyből levonva az állóeszközfelhasználás értékét, a nettó hozzáadott érték adódik. A bruttó hozzáadott érték a gazdasági szereplő vagy szektor hozzájárulása a nemzetgazdaság bruttó hazai termékéhez (GDP). (Lásd még: ESA 8.11- 8.13.)

Működési eredmény (bruttó): a bruttó hozzáadott értékből levonva a kifizetett munkavállalói jövedelmet és az egyéb termelési adókat és hozzáadva az egyéb termelési támogatásokat kapjuk ezt az egyenlegező mutatót. Ez feleltethető meg a vállalkozások üzemi, üzleti eredményének, amely a tőketulajdonosok (hitelezők, befektetők) között felosztható. A háztartási szektorban a bruttó működési eredmény megegyezik a saját lakásszolgáltatás működési eredményével. (Lásd még: ESA 8.15.)

Munkavállalói jövedelem: a munkaadó által adott összes pénzbeli és természetbeni javadalmazás, amelyet a gazdálkodó szervezet a végzett munka ellenértékeként fizet a munkavállalónak a nemzeti számlák módszertana szerint. Két fő alkotórésze a bérek és keresetek, ill. a munkáltató által fizetett társadalombiztosítási hozzájárulás (amelyet a munkavállaló szintén megkap és egyúttal befizet a költségvetésbe). A háztartások számláin a munkáavállalói jövedelem kiadásként (önálló vállalkozók alkalmazottainak fizetett bér) és bevételként (önálló vállalkozástól, vagy más szektorba tartozó munkaadótól kapott bér) egyaránt megjelenhet. (Lásd még: ESA 4.13.)

Tulajdonosi jövedelem: a pénzügyi eszköznek vagy a természeti erőforrásnak (földnek) a pénzügyi eszköz vagy természeti erőforrás tulajdonosa által egy másik gazdasági egység rendelkezésére bocsátásáért járó jövedelem. A pénzügyi eszközök használatáért fizetendő jövedelem a befektetésből származó jövedelem, míg a természeti erőforrások használatáért fizetendő jövedelem a haszonbérleti díj. A pénzügyi eszközből, befektetésből származó tulajdonosi jövedelem alapvetően kamat, osztalék (vállalatból kivont jövedelem) és biztosítási jövedelem lehet. A háztartások esetében kapott tulajdonosi jövedelemként mindegyik előfordul, a fizetett tulajdonosi jövedelem csak kamat lehet (a hiteltartozások után). (Lásd még: ESA 4.41.)

Vegyes jövedelem: a háztartási szektorban lévő kisvállalkozások (önálló vállalkozók, adószámmal nem rendelkező vállalkozási tevékenységet végzők) jövedelme, valamint a háztartások saját fogyasztásra történő termelésből származó jövedelme. Ezeknél a vállalkozási tevékenységeknél nem lehet szétválasztani a munkavállalói jövedelmet és a tulajdonosi jövedelmet kifejező működési eredményt. (A háztartási szektorban lévő vállalkozók statisztikai értelemben sem nem tulajdonosai, sem nem alkalmazottai a vállalkozásuknak, az azokból származó jövedelem így vegyes jövedelemnek tekinthető.)

Rendelkezésre álló jövedelem: a gazdasági szereplőket a hozzáadott érték előállításához való hozzájárulásukért megillető jövedelmek (elsődleges) és az ezt kiegészítő transzferek (másodlagos jövedelmek) összessége. Ez az a jövedelemösszeg, amelyet az egyes szektorok fogyasztásra és felhalmozásra fordíthatnak. Általában a bruttó rendelkezésre álló jövedelem kategóriája használatos, amely nincs csökkentve az amortizációval (állóeszköz felhasználással), azonban csökkentve van az adókkal. (Lásd még: ESA 8.15.; 8.31.)

Fogyasztás, fogyasztási kiadások: a fogyasztási kiadások háztartások, a háztartásokat segítő nonprofit intézmények és a kormányzat által az egyéni és közösségi szükségletek kielégítése érdekében felhasznált javakra és szolgáltatásokra fordított kiadások. Ezzel szemben a tényleges végső fogyasztás a javak és szolgáltatások beszerzésére vonatkozik. A két fogalom közötti különbség a kormányzat vagy a háztartásokat segítő nonprofit intézmények által finanszírozott, de természetbeni társadalmi transzferként a háztartásoknak kínált javak és szolgáltatások értékében rejlik. (Lásd még: ESA 3.94.; 3.95.; 3.101.)

Megtakarítás: a rendelkezésre álló jövedelem el nem fogyasztott része a megtakarítás. (Lásd még: ESA 8.15.)

Felhalmozási kiadások: a megtakarított jövedelmek reál- és pénzügyi eszközökbe történő felhalmozása (beruházás és befektetés). Ezen belül a bruttó felhalmozás a bruttó állóeszköz-felhalmozás (beruházás), a készletváltozás, a nem termelt nem pénzügyi eszközök (föld) nettó beszerzése és a nettó pénzügyi vagyon felhalmozása (befektetés) együttvéve. A nettó felhalmozás az állóeszköz-felhasználás (amortizáció) levonásával képződik.

Tőketranszferek: nagyobb összegű, nem rendszeres transzferek (viszonzatlan átutalások). A tőketranszferek a tőkeadókat, a beruházási támogatásokat és az egyéb tőketranszfereket foglalják magukban. A háztartások esetében az uniós támogatások, nagy összegű nyeremények, illetve kártérítések (például betétbiztosításból, vagyonbiztosításból) jelennek itt meg elsősorban.

Nettó hitelnyújtás/ hitelfelvétel, nettó finanszírozási képesség/ igény: a nemzeti számlák tőkeszámlájának, illetve pénzügyi számlájának azonos tartalmú egyenleg mutatója valamely gazdasági szektorra vagy a nemzetgazdaság egészére vonatkozóan. A nettó hitelnyújtás vagy más néven nettó finanszírozási képesség a megtakarítás és a tőkefelhalmozás különbségeként keletkező összeg, amelyet egy-egy szektor vagy a nemzetgazdaság egésze pénzügyi eszközök formájában halmozhat fel, ezáltal más szektorok vagy a külföld (többlet) fogyasztását és tőkefelhalmozását finanszírozza. Amennyiben értéke negatív, az azt jelenti, hogy az adott szektor vagy a nemzetgazdaság egészének (többlet) fogyasztását és tőkefelhalmozását más szektor vagy a külföld finanszírozza. A háztartások szektora jellemzően (pozitív) nettó finanszírozási képességgel rendelkezik, amit pénzügyi megtakarításnak is szokás nevezni. (Lásd még: ESA 5.17., 5.18.)

Vagyon, nettó vagyon: az egyes szektorok, gazdasági szereplők tulajdonában lévő különféle eszközök és kötelezettségek (összefoglalva: vagyonelemek, instrumentumok) piaci értéken mért, időszak végi állományát vagyonmérleg keretében mutatják be a makrostatisztikák. A vagyonmérlegben az egyenlegező tétel a nettó vagyon, amely az eszközök (az összes eszköz) és kötelezettségek (az összes kötelezettség, beleértve a kibocsátott tulajdonosi részesedéseket is) különbsége. (Lásd még: ESA 5.16.; 7.01.; 7.02.)

Miközben a számviteli vagyonmérleg az eszközök és források egyensúlyban lévő kimutatása, amely a gazdasági szereplők vagyonát két szempontból összesíti, a statisztikai vagyonmérlegben az eszközök és a kötelezettségek rendszerint eltérő nagyságúak, és az egyenlegező nettó vagyon (saját vagyon) technikai tétel. A vagyonmérleg sajátos felépítése miatt a (bruttó) vagyon kifejezés a makrostatisztikákban általánosságban nem használatos. A jelen kiadványban a vagyonmérleg eszköz oldalán lévő eszközök összességét tekintjük (bruttó) vagyonnak. A háztartások vagyona tehát a tulajdonukban lévő pénzügyi és nem pénzügyi eszközök összessége. A bruttó vagyonérték az állóeszközök nettó, amortizációval csökkentett értékét tartalmazza, mivel ez közelíti jobban a piaci értéket.

Nettó pénzügyi vagyon: a pénzügyi eszközök és a kötelezettségek állományának különbsége, a pénzügyi mérleg(rész) egyenlegező tétele. A nettó pénzügyi vagyon mutatja egy szektor „külső pénzügyi pozícióját”, nettó tartozásait vagy hitelnyújtói helyzetét. (Lásd még: ESA 7.10.)

Termelt nem pénzügyi eszközök: olyan nem pénzügyi eszközök, amelyek termelési folyamatok eredményeképpen állnak elő. Az egy évnél hosszabb ideig, a termelésben rendszeresen vagy folyamatosan használt állóeszközök, a termelés során folyó termelőfelhasználásként felhasznált készletek, az értékesített vagy átadott készletek, valamint az értéktárgyak tartoznak ebbe a csoportba. Az értéktárgyakat elsősorban nem termelési vagy a fogyasztási célra használják fel, hanem értékőrző szerepük miatt vásárolják meg és birtokolják. A háztartások esetében az ingatlanok, az értéktárgyak, illetve a termelő (vállalkozási) tevékenységhez használt járművek, gépek, berendezések, egyéb eszközök és készletek tartoznak ebbe a kategóriába. (Lásd még: ESA 7.22-23.)

Nem termelt nem pénzügyi eszközök: olyan nem pénzügyi eszközök, amelyek nem termelési folyamatok eredményeként jönnek létre. Ezek a természeti erőforrások, a szerződések, lízingek és licencek, valamint a cégérték és a marketingeszközök a nemzeti számlák szerint. A háztartások esetében elsősorban a földtulajdon tartozik ebbe a kategóriába. (Lásd még: ESA 7.24.)

Pénzügyi eszközök: a pénzügy instrumentumok (a monetáris tömbarany kivételével) olyan aktívák, amelyek egyben valamely más gazdasági alany tartozásai is, így az egy instrumentumhoz kapcsolódó gazdasági események hatása mindkét szereplő mérlegében megjelenik, egyiküknél az eszközök, másikuknál a kötelezettségek között. A háztartások esetében releváns pénzügyi instrumentumok eszköz oldalon a készpénz, a bankbetétek (folyószámlák és lekötött betétek), a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok (kötvények, kincstárjegyek), a nyújtott hitelek, a részvények és egyéb részesedések (üzletrészek), a befektetési jegyek, a biztosítási díjtartalékok (életbiztosításból, egyéb biztosításból és nyugdíjpénztári megtakarításból származó követelések), a pénzügyi derivatívák és az egyéb követelések. Kötelezettség oldalon a különféle hiteltartozások (ingatlanhitelek, fogyaszási és egyéb hitelek), a pénzügyi derivatívák és az egyéb kötelezettségek jelennek meg a háztartások mérlegében. (Lásd még: ESA 5.03.)

5.2. MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK A NEMZETKÖZI ADATOKHOZ

A háztartási szektor (S.14) nemzetközi adatainak bemutatása (1. fejezet) elsősorban az Európai Unióra és annak tagországaira terjed ki, de néhány esetben egyéb fejlett gazdaságok statisztikai adatai is megjelenítésre kerülnek. Az adatok forrása az EU tagállamaira és más európai országokra vonatkozóan az Eurostat adatbázisa (nemzeti számlák, pénzügyi számlák). Az Európán kívüli országokra vonatkozó adatok az OECD adatbázisából származnak. A jelen kiadvány a 2016 végig elérhetővé vált információkon alapul. A leghosszabb követési idővel a nem pénzügyi eszközök állományára vonatkozó adatok állnak rendelkezésre (a vonatkozó adatszolgáltatásokat a tárgyidőszakot követő 2. év végéig kell teljesíteniük a tagországoknak az Eurostat felé), ezért a háztartások vagyonának vizsgálatára 2014-ig terjedően nyílt lehetőség. (A pénzügyi eszközökre vonatkozóan egyébként már 2015 végi adatok is rendelkezésre álltak.)

A nem pénzügyi eszközök a háztartásokra vonatkozóan állóeszközökből, készletekből (együtt: termelt eszközökből) és a földterület értékéből (nem termelt eszközökből) állnak. Több ország esetében ezek mindegyike nem áll rendelkezésre 2014-ig terjedően, vagy egyáltalán semelyik időszakra sem, ezért becsléssel kellett kiegészíteni a hiányzó részeket. A grafikonokban felsorolt országok körét befolyásolta, hogy milyen mértékben kellett, illetve kellett volna pótolni a hiányzó állományi adataikat. Azonban a teljes Európai Unió pénzügyi és nem pénzügyi vagyonának meghatározásához valamennyi tagországra vonatkozóan szükség volt valamilyen egyszerű becslésre. Az állóeszközök (háztartásoknál elsősorban ingatlanok tartoznak ide) értékéről a legtöbb ország ad tájékoztatást, egyedül Spanyolország esetében volt szükség szakértői becslésre. A háztartások tulajdonában lévő készletállomány értékének becslésére Ausztria, Dánia, Németország, Olaszország, Luxemburg, Szlovákia, Spanyolország, Ciprus, illetve Románia esetében egyaránt szükség volt. Még ennél is több országra kellett becslést készíteni a háztartási tulajdonban lévő földterület (telek, termőföld) értékére vonatkozóan.

A becslésnél figyelembe kellett venni, hogy az országok a háztartásokat segítő nonprofit intézmények (S.15) eszközállományával együtt adják meg a háztartási szektor (S.14) nem pénzügyi eszközeit (10 százalék alatti mértékű felülbecslést okoz), illetve hogy az ingatlanok (termelt nem pénzügyi eszközök) értékébe esetleg belefoglalják (nem tudják leválasztani) az ingatlanhoz tartozó földterület (telek, nem termelt eszköz) értékét is. A nem termelt nem pénzügyi eszközök kimaradása a készleteknél sokkal jelentősebb adathiányt okoz a háztartások vagyonának megfigyelése terén, ezért ennek pótlása elengedhetetlen az adatok összehasonlíthatósága és teljessége érdekében. A kelet-európai országokban a földterület értéke a háztartási nem pénzügyi eszközök értékének 20-30 százalékát, nyugat-európai országokban inkább 40 százalékát adhatja.

A pénzügyi eszközökre és kötelezettségekre vonatkozóan a legtöbb ország már közli a háztartások (S.14) állományi adatait is elkülönítve a háztartásokat segítő nonprofit intézmények (S.15) szektorának adataitól, ezért a pénzügyi eszközök állományának csökkentésére csak néhány ország esetében volt szükség. A különféle pénzügyi eszközök teljeskörű megfigyelése és piaci értékelése terén lehetnek hiányosságok a nemzetiszámlastatisztikákban, ezekre azonban az összesített adatokat tekintve kevéssé derülhet fény. Egyedül a szlovák háztartások pénzügyi eszközei kerültek kiegészítésre a jelen kiadvány céljaira a nem tőzsdei részvények és egyéb részesedések becsült állományával, mivel azok hiánya szembetűnő volt.

Az idősoros adatok bemutatása a nemzeti számlák 20 évnyi forgalmi adatát öleli fel (1995-2014). Az ehhez kapcsolódó állományi adatok bemutatására 1995 végétől 2014 végéig volt lehetőség. Az 1995-re vonatkozó folyóáras GDP minden ország esetében rendelkezésre állt, azonban a háztartási vagyon 1995 végi állományának megbecslésére több ország esetében szükség volt. A bemutatott országok közül Hollandia, Lengyelország, Portugália, Spanyolország és Románia háztartási vagyoni adatainál kellett becslést készíteni (a földterület értékén túlmenően is) 1995 végére vonatkozóan, későbbi adatok, illetve forgalmi adatok felhasználásával. A nemzeti számlák megújított módszertani előírásainak (ESA 2010) alkalmazása 2014-től vált kötelezővé az EU tagállamaiban. Ekkor elvárás volt, hogy legalább 1995-ig visszamenően revideálják a tagországok a nemzeti számláik éves adatait az új módszertannak megfelelően. Néhány országra vonatkozóan ennek ellenére nem állnak jelenleg rendelkezésre az ESA 2010 szerinti, 1995-ig visszavezetett idősorok, ezért ezekben az esetekben a korábbi, ESA 95 módszertan szerint összeállított adatokat használtuk. (Azt feltételeztük, hogy a háztartási szektorra vonatkozóan a módszertani váltás nem befolyásolta jelentősen az állományi adatokat.)

Európai és Európán kívüli országok neve, illetve az egyes ábrákon használt rövidítéseik megfeleltetése

AT – Ausztria
BE – Belgium
CY – Ciprus
CZ – Cseh Köztársaság
DK – Dánia
EE – Észtország
FI – Finnország
FR – Franciaország
GE – Németország
GR – Görögország
HU – Magyarország
IE – Irország
IT – Olaszország
LU – Luxemburg
LV – Lettország
NL – Hollandia
PL – Lengyelország
PT – Portugália
SK – Szlovákia
SP – Spanyolország
SW – Svédország
UK – Egyesült Királyság
AU – Ausztrália
CH – Svájc
JP – Japán
KO – Koreai Köztársaság
US – Amerikai Egyesült Allamok

5.3. MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK A HAZAI MAKROSTATISZTIKAI ADATOKHOZ

A hazai háztartási szektorra vonatkozóan bemutatott adatok forrása a KSH nemzetiszámla-statisztikája és az MNB pénzügyiszámla-statisztikája. A kiadványban a 2016 végéig közzétett statisztikai adatok figyelembevételére volt lehetőség. Az éves nemzeti számlák 2015-ig terjedő forgalmi adatait 2016. szeptember 30-án publikálta a KSH, az állóeszközök és a készletek 2014-ig terjedő állományi adatait pedig december 23-án hozta nyilvánosságra. Az MNB 2016. december 31-én tette közzé a nemzetgazdaság pénzügyi számláinak 2016. III. negyedévéig terjedő adatait, beleértve a korábbi, 1989-ig visszamenően felülvizsgált adatokat is.

Mivel a nem pénzügyi nemzeti számlák forgalmi adatai, illetve a pénzügyi számlák forgalmi és állományi adatai egyaránt elérhetők voltak 2015-re vonatkozóan, a jelen adatközlés is a 2015. évre (forgalmi adatoknál a 2015. évre, állományi adatoknál 2015 végére) vonatkozó adatokig terjed. A háztartási vagyon teljeskörű bemutatása érdekében azonban a háztartások nem pénzügyi eszközeinek 2015 végére vonatkozó állományi adatait meg kellett becsülni. Ehhez a 2014 végi állományi adatok és a 2015. évi forgalmi adatok (beruházás, állóeszköz felhasználás) adtak támpontot. Becslést kellett továbbá készíteni a teljes időszakra vonatkozóan a háztartások tulajdonában lévő nem termelt nem pénzügyi eszközök (döntően földterület) értékére, mivel a KSH állományi statisztikája a nem termelt eszközök értékét jelenleg még nem tartalmazza.

A hazai háztartások tulajdonában lévő nem termelt nem pénzügyi eszközök állományát illetően két részben készült becslés a kiadványhoz. Egyrészt az ingatlanokhoz tartozó földterület (telek) értéke került meghatározásra, az ingatlanok értékének 20 százalékában. Másrészt a háztartások tulajdonában lévő mezőgazdasági célú földterület (szántóföld, legelő, erdő, stb.) értékére készült becslés a területnagyságok és a KSH, illetve az FHB áradatközlései alapján. Mindkét állományi becslés aggregált szinten, a szektor egészére vonatkozóan állt elő.

A nemzeti számlák kitüntetett egyenleg típusú mutatószáma a szektorok nettó hitelnyújtása, illetve pénzügyi számlás szóhasználattal nettó finanszírozási képessége. Itt ér össze a tőkeszámla felülről, a bevételek és kiadások felől számított egyenlege és a pénzügyi számla alulról, finanszírozási oldalról számított egyenlege (azaz a nettó pénzügyi vagyon tranzakcióból eredő változása). A két oldalról, független adatforrásokból számított egyenlegek eltérnek egymástól, ami a statisztikai számbavétel hibáját mutatja. A statisztikai hiba lefedettségbeli és időzítési eltéréseket egyaránt tükrözhet a két számlarész összeállítása között, ezen felül eseti hibák is torzíthatják az egyenlegeket. Az időzítési eltérések az események eltérő időpontban való könyveléséből fakadhatnak és átmeneti jellegűek, a lefedettségbeli eltérések viszont tartósan fennmaradhatnak. Esetünkben a háztartási szektor egyenlege folyamatosan kedvezőbb a pénzügyi számlák felől mérve, mint a nem pénzügyi nemzeti számlákból számítva, ami lefedettségbeli, megfigyelési eltérésekre utal. A KSH és az MNB munkacsoport keretében rendszeresen áttekinti a nemzeti számlák harmonizációs lehetőségeit, az adatforrásokat és egyes ügyletek elszámolásának hatását a pénzügyi és a nem pénzügyi számlák adataira, illetve időről időre fejlesztéseket hajt végre az adatminőség és az összhang javítása érdekében. A kiadvány összeállítását megelőzően a pénzügyiszámla-statisztika átfogó adatrevíziót hajtott végre a háztartási szektor állományi és forgalmi adatait illetően, ami évente mintegy 100 milliárd forinttal csökkentette a szektor nettó finanszírozási képességét és ezáltal a statisztikai hiba nagyságát. A pénzügyi számlák oldaláról a diszkrepancia csökkentésére további lehetőséget jelenleg nem látunk. (A pénzügyi eszközök lefedettségbeli hiányosságai a pénzügyi megtakarítások alulbecslésének kockázatát vetik fel inkább.) Annak érdekében, hogy lehetővé váljon az integrált nemzeti számlák közlése, a fennmaradó statisztikai hibát a háztartások tulajdonosi jövedelmeinek növelése útján szüntettük meg a jelen publikációban. A két intézmény további egyeztetései, illetve a nemzeti számlák belső összefüggései és adatfelülvizsgálati gyakorlata határozzák meg, hogy mikor és milyen mértékben jelenhetnek meg a harmonizáció újabb eredményei a nemzeti számlák adataiban.

5.4. MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK A HÁZTARTÁSI FELVÉTELBŐL SZÁRMAZÓ ADATOKHOZ

Az első összefoglaló ismertetés a hazai HFCS-ről a Statisztikai Szemle 2016. júliusi számában jelent meg (Simon-Valentiny). Ez a tanulmány a 2014. évi hazai felmérés előzetes adataira épült. További adatjavítások történtek azonban a 2016 szeptemberi adatzárásig, ezért a jelen kiadványban bemutatott adatok kis mértékben eltérhetnek a korábban közöltektől. A jelen publikációhoz az EKB-nak 2016 őszén megküldött, euróra átszámított adatokat használtuk, a forintra való visszaváltásuk 306,07 HUF/EUR átlagárfolyammal történt. (Ez a felmérés vonatkozási ideje alatt, azaz 2013 október és 2014 szeptember között mért átlagárfolyam.)

A kiadványban a háztartási felmérés súlyozott, azaz a teljes népességre vonatkoztatott, teljeskörűsített adatait használtuk. A felmérésben szereplő minden háztartáshoz, illetve egyúttal minden személyhez (háztartástaghoz) is tartozik egy súlyszám, amely megadja, hogy hány háztartást (és személyt) képvisel a háztartási szektoron (a társadalmon) belül. A súlyozatlan adatok csak néhány helyen, a felmérés eredményeit bemutató 3.1. fejezetpontban jelennek meg (Érintett háztartások száma és Összeg a mintában elnevezés alatt), tájékoztató jelleggel. A hazai felmérésben az átlagos súlyszám 665, tehát egy megkérdezett háztartás (vagy személy) átlagosan 665 háztartást (vagy személyt) képvisel, jelenít meg. A súlyozás a teljeskörűsítésen túlmenően hozzájárult a mintajellemzőkben a megvalósulás során elszenvedett torzulások korrekciójához is.

A jelen kiadványban a hazai HFCS (súlyozott) adatainak négy, egymásra épülő állapotát különítjük el: az eredeti, a módosított, a kiegészített, illetve a nemzeti számlákhoz illesztett adatokat. Az eredeti adatok a HFCS felhasználók számára rendelkezésre álló, elérhető adatbázisát jelentik. Ezek tehát nem a megkérdezett, beérkezett nyers válaszok, hanem az adatjavításon, adatpótláson, imputáláson átesett, feldolgozott, súlyszámokkal és technikai azonosítókkal ellátott adatok, amelyek megküldésre kerültek az EKB részére. Módosított adatoknak nevezzük az eredeti adatállománynak a jelen kiadványban bemutatott korrekciókkal ellátott változatát. A végrehajtott korrekciókat a következő bekezdésben részletezzük. A kiegészített adatállomány a módosított adatállomány két további háztartással kiegészített állapotát jelenti. A kiegészítés a felmérésből kimaradt, legnagyobb vagyonú és jövedelmű háztartások figyelembevételét célozza. A kiegészítés az adminisztratív adatok alapján történt, így csak a bevallott jövedelmeket és vagyonértékeket tartalmazza. A nemzeti számlákhoz illesztett adatállomány a módosított és kiegészített adatok igazítását jelenti a nemzeti számlák 2014 végi állományi adataihoz. Az illesztés instrumentumonként történt, az összevethető instrumentumok esetében arányosítással (minden háztartás azonos szorzószámot kapott), a felmérésben nem szereplő instrumentumok esetében pedig a nemzeti számlákban lévő összeg más instrumentum arányában történő felosztásával.

A 2014. évi hazai HFCS eredeti adatain végrehajtott háztartási szintű módosítások összefoglalása

A háztartások fennálló lízingtartozásai nem kerültek megkérdezésre a felmérés keretében, a hiteltartozások között. Ennek az lehetett az oka, hogy a megkérdezettek nem feltétlenül ismerik a teljes tartozás összegét, mert a lízinget bérleti konstrukcióként kezelik. Ezért csak a lízingdíj került megkérdezésre. Statisztikai értelemben a háztartásokat érintő gépjárműlízing vagy a lakáslízing általában hitelfelvételi, hiteltörlesztési konstrukciónak számít, ezért szükséges volt az érintett háztartások lízingtartozásának megállapítása és figyelembevétele a hiteltartozások között. A lízingdíjak, azaz a törlesztőrészletek ismeretében becslés készült ezekre az állományokra, így a háztartások teljeskörűsített hiteltartozásai 297 milliárd forinttal bővültek. A becslés során egységesen 6 százalékos kamatlábat és 10 éves futamidőt feltételeztünk, illetve azt, hogy az érintett háztartások a felvétel idején átlagosan a futamidő felénél tartottak.

A felmérés céljai szerint a háztartások nevesített eszközei és kötelezettségei (hitelek, betétek, ingatlanok, járművek, stb.) elvileg tartalmazzák a vállalkozási célú (önálló vállalkozás vagy mezőgazdasági termelés keretében /is/ használt) instrumentumokat is. Erre azonban a kérdőív szövege külön nem hívta fel a figyelmet. Néhány háztartás esetében szükségesnek látszott a bankbetétek vagy a nem pénzügyi eszközök állományának kis mértékű növelése, mert az egyéni vállalkozás megadott értéke nem fért bele az eszközök értékébe. (Az egyéni

vállalkozás bevallott értékét plusz információnak tekintjük, azoknak az eszközöknek és kötelezettségeknek a nettó értéke, amelyekről a háztartás számot adott az érintett eszközök keretében.)

A megkérdezett háztartások nagy részének nehézséget jelentett a vállalati tőkebefektetéseik értékének megállapítása és megadása. Számos esetben került sor a megadott, vagy az adatfeldolgozás során imputált vállalati érték módosítására, mert az nem volt összhangban más eszközök, illetve a jövedelmek nagyságával. A növelő és csökkentő korrekciók egyenlegeként összesen 345 milliárd forinttal emelkedett a háztartások pénzügyi eszközeinek teljeskörűsített állománya. Az adatjavításhoz a vállalkozás, vállalat megadott jellemzői (gazdálkodási forma, tevékenység, alkalmazotti létszám, stb.), illetve a háztartás egyéb eszközeinek értéke szolgált támpontként. Elsősorban a háztartások pénzügyi vagyonába beleszámító, társas vállalkozásokban, vállalatokban lévő tőkebefektetések értékét érintette a korrekció, az egyéni vállalkozások megadott értéke változatlan maradt.

A kiadvány céljaira végzett adatmódosítás során több mint 100 háztartás kapott folyószámlát, illetve néhány esetben lekötött betétet (együttesen több mint 50 milliárd forint teljeskörűsített értékben), mert egyéb jellemzőik (például egyéni vállalkozás vagy banki hiteltartozás fennállása) valószínűsítették a bankszámla meglétét, azonban arról a megkérdezettek nem számoltak be.

Néhány háztartás esetében nagyságrendi korrekció történt a felmért ingatlanok, járművek, illetve adott magánkölcsönök más háztartási jellemzőkkel alá nem támasztott, kiugróan magas értékében. Ennek következtében a nem pénzügyi eszközök teljeskörűsített állománya 1085 milliárd forinttal, a hitelkövetelésekéé 156 milliárd forinttal mérséklődött.

Kevés háztartás ismerte föl és jelezte a felmérés során, hogy pénzügyi eszközei, befektetései után tulajdonosi jövedelmet szerzett a felvételt megelőző egy évben. Mivel a kamatozó instrumentumok (hitelek, betétek, értékpapírok) tulajdonosi jövedelmei viszonylag jól kiszámíthatók, a hiányzó kamatjövedelmekre készült számítás az adatfeldolgozás, imputálás során, azokat a HFCS eredeti adatállománya már tartalmazta. Azonban a vállalatokból, vállalkozásokból kivont jövedelmekre (osztalékra, részesedésre) vonatkozóan nem történt korábban adatpótlás, kiegészítés. Mivel a tulajdonosi jövedelmek hiánya torzítja az összes jövedelem szintjét is, most becslés készült ezek hiányzó összegére a tőkebefektetések állománya alapján, ami 417 milliárd forinttal növelte a háztartások teljeskörűsített éves jövedelmeit. A becslés során a pénzügyi számlák összeállításához használt vállalati adatbázis vizsgálatából nyert tapasztalatokat használtuk fel a különböző méretű és típusú vállalkozások, vállalatok osztalékfizetési gyakorlatát illetően.

Módszertani megjegyzések a vagyoni és jövedelmi csoportok képzéséhez a háztartási szektoron belül

A jelen kiadványban a háztartási felmérésből származó adatok (mikroadatok) általában a háztartási bruttó vagy nettó vagyon nagysága szerint képzett háztartási csoportokra (tizedekre) bontva kerülnek ismertetésre. Emellett néhány esetben az összes bruttó jövedelem nagysága alapján képzett háztartási csoportok (tizedek) szerint bontott adatok is megjelennek. A vagyonnagyság-kategóriák szerinti bontások használatát az indokolja, hogy elsősorban vagyoni adatok kerülnek bemutatásra. Külön jelzés nélkül a vagyonnagyság-kategóriák a háztartások bruttó vagyona (összes eszköze) alapján képzett csoportokat jelentenek. A nettó vagyon nagysága alapján képzett csoportok a háztartások kötelezettségekkel csökkentett eszközállománya figyelembevételével kerültek meghatározásra. A háztartások besorolása az egyes csoportokba a háztartás szintjére összesített vagyonelemek, illetve jövedelmek alapján történt.

5.5. FELHASZNÁLT ÉS AJÁNLOTT IRODALOM

The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey: results from the first wave. Statistics Paper Series No. 2., EKB, 2013.

The Household Finance and Consumption Survey: results from the second wave. Statistical Paper Series No. 19., EKB, 2016.

The Household Finance and Consumption Survey: methodological report for the second wave. Statistical Paper Series No. 17., EKB, 2016.

A nem pénzügyi eszközök felhalmozása és állománya, 2000-2004. Központi Statisztikai Hivatal, 2006.

Magyarország nemzeti számlái, 1995-2014. Központi Statisztikai Hivatal, 2015.

Magyarország pénzügyi számlái, 2014. Magyar Nemzeti Bank, 2016.

Simon Béla – Valentiny Ádám: Miből élünk? Az első átfogó hazai háztartási vagyonfelmérés bemutatása. Statisztikai Szemle, 94. évfolyam 7. szám.

Miből élünk? – A háztartások pénzügyei. Központi Statisztikai Hivatal, 2017.

Boldizsár Anna – Kékesi Zsuzsa – Kóczián Balázs – Sisak Balázs: A magyar háztartások vagyoni helyzete a HFCS felmérés alapján. Hitelintézeti Szemle, 15. évfolyam 4. szám.

A 100 leggazdagabb magyar, Napi.hu, 2014.

5.6. RÖVIDÍTÉSEK MAGYARÁZATA

Intézménynevek

EKB – Európai Központi Bank
Eurostat – Az Európai Unió Statisztikai Hivatala
IM – Igazságügyi Minisztérium (Céginformációs Szolgálat)
KSH – Központi Statisztikai Hivatal
NAV – Nemzeti Adó- és Vámhivatal
OECD – Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet

Egyéb fogalmak magyarázata

ESA 95, ESA 2010 – A nemzeti számlák európai rendszere (European System of Accounts), 1995-ös, illetve 2010-es változat. A nemzeti számlák összeállítását szabályozó módszertani előírás az Európai Unióban.
GFS – Államháztartási statisztika (Government Finance Statistics).
HFCS – Háztartási pénzügyi felmérés (Household finance and consumption survey).
HFCN – A háztartási pénzügyi felmérés kialakítását, fejlesztését és végrehajtását irányító munkacsoport az EKB keretein belül (Household finance and consumption network).

6. Táblázatok

6.1. táblázat
A háztartási szektor (S.14) vagyona, milliárd forintban

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Reáleszközök állománya	**9 413**	**12 092**	**14 976**	**16 902**	**19 884**	**22 344**	**24 835**	**26 757**	**28 896**	**30 782**	**32 495**
Állóeszköz nettó állománya	7 449	9 592	11 874	13 361	15 755	17 754	19 850	21 253	22 865	24 457	25 826
ebből: lakásállomány	6 418	8 337	10 339	11 649	13 747	15 479	17 331	18 594	20 048	21 495	22 790
Készletállomány	80	83	84	111	130	142	149	149	155	155	160
Földterület értéke	1 884	2 417	3 018	3 430	3 999	4 448	4 836	5 355	5 876	6 170	6 509
Pénzügyi eszközök állománya	**3 732**	**4 725**	**5 971**	**7 339**	**8 742**	**10 335**	**12 021**	**13 757**	**15 478**	**17 706**	**20 528**
Készpénz	423	466	527	622	788	821	905	1 045	1 184	1 156	1 387
Betétek	1 498	1 874	2 201	2 632	2 956	3 317	3 819	4 133	4 749	5 293	5 867
Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok	220	349	487	609	773	855	943	1 009	1 107	1 302	1 203
Hitelek	161	196	238	284	331	380	429	504	566	598	626
Részvények és részesedések	971	1 274	1 822	2 245	2 670	3 368	3 931	4 602	5 034	5 744	7 109
Biztosítástechnikai tartalékok	141	202	292	453	672	944	1 242	1 600	1 940	2 537	3 182
Pénzügyi derivatívák	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Egyéb követelések	317	365	404	494	552	650	752	865	899	1 077	1 155
Háztartások bruttó vagyona	**13 144**	**16 818**	**20 947**	**24 241**	**28 626**	**32 679**	**36 857**	**40 514**	**44 374**	**48 488**	**53 023**
Háztartások kötelezettsége	636	686	802	886	1 087	1 423	1 952	2 843	4 083	5 132	6 269
Háztartások nettó vagyona	**12 508**	**16 132**	**20 145**	**23 355**	**27 539**	**31 256**	**34 904**	**37 672**	**40 292**	**43 356**	**46 754**

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Reáleszközök állománya	**35 162**	**37 719**	**40 502**	**42 059**	**42 749**	**43 646**	**45 249**	**46 159**	**47 264**	**48 794**	
Állóeszköz nettó állománya	28 011	30 148	32 312	33 494	34 104	34 733	35 381	35 875	36 393	37 028	
ebből: lakásállomány	24 813	26 806	28 802	29 928	30 513	31 108	31 718	32 094	32 553	33 100	
Készletállomány	158	153	148	142	141	143	143	141	146	146	
Földterület értéke	6 993	7 418	8 042	8 423	8 504	8 770	9 725	10 143	10 725	11 620	
Pénzügyi eszközök állománya	**23 308**	**25 656**	**26 539**	**28 615**	**30 332**	**31 614**	**32 818**	**34 787**	**37 991**	**41 219**	
Készpénz	1 652	1 884	2 098	2 149	2 235	2 394	2 356	2 615	3 087	3 695	
Betétek	6 202	6 653	7 585	7 991	7 782	8 336	8 361	7 586	7 566	7 734	
Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok	1 313	1 174	1 442	1 380	1 591	1 726	2 134	2 752	3 052	3 756	
Hitelek	682	719	761	812	860	920	949	981	1 153	1 208	
Részvények és részesedések	8 280	9 338	9 106	9 700	10 615	11 095	11 694	13 338	15 237	16 729	
Biztosítástechnikai tartalékok	3 919	4 624	4 348	5 381	6 002	3 035	3 088	3 194	3 455	3 569	
Pénzügyi derivatívák	1	1	2	0	0	1	1	1	69	1	
Egyéb követelések	1 259	1 264	1 198	1 204	1 248	4 107	4 235	4 320	4 371	4 527	
Háztartások bruttó vagyona	**58 470**	**63 375**	**67 041**	**70 674**	**73 080**	**75 260**	**78 066**	**80 946**	**85 254**	**90 013**	
Háztartások kötelezettsége	7 435	8 832	11 080	11 143	11 934	11 792	10 364	9 770	9 672	8 703	
Háztartások nettó vagyona	**51 036**	**54 543**	**55 961**	**59 531**	**61 146**	**63 468**	**67 702**	**71 176**	**75 582**	**81 310**	

Forrás: MNB (pénzügyi számlák), KSH (nemzeti számlák). A földterület értéke a teljes időszakra, illetve a reáleszközök 2015 végi értéke saját becslés.

6.2. táblázat
A háztartási szektor (S.14) részletes éves pénzügyi számlái, állományok milliárd forintban

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Pénzügyi eszközök	**894,3**	**1 100,0**	**1 499,0**	**1 963,0**	**2 407,4**	**2 955,9**	**3 731,8**	**4 725,2**	**5 971,0**
Készpénz és betétek	**494,7**	**585,1**	**774,9**	**1 040,8**	**1 249,7**	**1 521,8**	**1 921,5**	**2 340,3**	**2 727,9**
Készpénz, forint	147,6	163,1	186,8	242,9	293,3	330,5	377,4	416,2	470,2
Készpénz, deviza	12,4	18,3	22,6	24,3	28,1	34,0	45,8	50,1	57,2
Betétek hitelintézeteknél, forint	298,9	320,2	418,7	605,9	706,3	841,6	1 031,0	1 355,1	1 636,6
Betétek hitelintézeteknél, deviza	25,2	71,5	132,2	152,5	204,4	293,6	438,0	485,0	523,1
Betétek központi kormányzatnál	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Betétek külföldön	10,7	11,9	14,6	14,6	16,4	20,1	26,8	31,2	37,4
Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok	**27,8**	**34,7**	**71,9**	**95,5**	**115,6**	**162,0**	**220,3**	**348,8**	**486,8**
Központi kormányzat rövid lejáratú értékpapírjai	1,7	2,4	2,2	9,0	28,9	80,0	117,5	171,2	334,8
Központi kormányzat hosszú lejáratú értékpapírjai	0,0	0,0	0,2	17,8	45,4	54,8	73,8	117,7	79,3
Nem pénzügyi vállalatok értékpapírjai	9,0	5,0	1,8	2,9	0,4	2,6	10,6	20,7	20,1
Hitelintézetek értékpapírjai	17,1	27,4	67,7	65,8	40,9	24,6	16,7	25,8	33,2
Külföld által kibocsátott értékpapírok	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egyéb szektorok értékpapírjai	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,8	13,4	19,5
Hitelek	**28,6**	**41,1**	**61,8**	**82,6**	**105,6**	**129,3**	**160,6**	**195,9**	**237,7**
Részvények és részesedések	**202,8**	**270,4**	**384,4**	**510,9**	**657,1**	**786,7**	**971,0**	**1 273,7**	**1 822,4**
Részesedések nem pénzügyi vállalatokban	185,0	245,1	346,6	465,1	607,0	702,3	860,6	1 091,1	1 480,1
Részesedések pénzügyi vállalatokban	1,5	9,3	16,4	18,7	9,8	20,5	24,4	41,4	87,1
Részesedések külföldi vállalatokban	16,3	16,0	19,7	21,9	26,3	28,9	36,4	43,0	53,1
Belföldi befektetési jegyek	0,0	0,0	1,7	5,2	14,0	35,0	49,6	98,2	202,2
Külföldi befektetési jegyek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Biztosítástechnikai tartalékok	**31,1**	**40,2**	**49,9**	**56,8**	**74,3**	**99,6**	**141,4**	**201,7**	**291,9**
Nem életbiztosítási díjtartalékok	3,2	9,7	12,6	15,5	19,6	33,5	49,7	62,7	75,7
Életbiztosítási díjtartalékok	27,9	30,5	37,3	41,3	54,7	65,8	85,1	115,6	158,9
Nyugdíjpénztári díjtartalékok	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	6,7	23,4	57,4
Magán-nyugdíjpénztári díjtartalékok	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egyéb pénztári díjtartalékok	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	6,7	23,4	57,4
Pénzügyi derivatívák	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Egyéb követelések	**109,2**	**128,4**	**156,2**	**176,4**	**205,1**	**256,5**	**316,9**	**364,8**	**404,2**
Ebből: adó- és járulékkövetelés	57,8	61,2	72,0	85,5	99,3	120,4	139,4	166,1	204,0
Ebből: nettómunkabér-követelés	36,9	44,3	49,8	44,1	46,3	61,0	80,4	80,5	72,0
Ebből: Nyugdíjpénztári átlépések miatti követelés	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kötelezettségek	**434,5**	**489,6**	**400,8**	**449,3**	**525,8**	**610,9**	**636,0**	**685,6**	**802,1**
Hitelek	**354,0**	**392,0**	**273,0**	**290,7**	**334,4**	**377,3**	**350,6**	**332,7**	**385,1**
Hitelek nem pénzügyi vállalatoktól	34,1	38,9	39,0	39,0	38,9	39,3	40,0	40,6	41,9
Ingatlanhitelek hitelintézetektől, forint	272,9	290,9	167,6	174,4	193,7	187,6	170,7	150,5	137,4
Ingatlanhitelek hitelintézetektől, deviza	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,5
Fogyasztási és egyéb hitelek hitelintézetektől, forint	46,9	61,0	63,4	69,2	88,6	131,3	117,8	115,0	138,8
Fogyasztási és egyéb hitelek hitelintézetektől, deviza	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2
Ingatlanhitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, forint	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ingatlanhitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, deviza	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Fogyasztási és egyéb hitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, forint	0,1	0,1	1,1	3,1	6,0	7,2	8,0	9,3	8,7
Fogyasztási és egyéb hitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, deviza	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9
Hitelek államháztartástól	0,0	1,0	1,9	4,9	7,1	11,9	14,1	17,2	56,8
Hitelek külföldről	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pénzügyi derivatívák	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Egyéb tartozások	**80,5**	**97,7**	**127,7**	**158,7**	**191,4**	**233,6**	**285,4**	**352,9**	**417,0**
Ebből: kereskedelmi hitelek és előlegek	13,2	20,2	31,9	44,0	56,0	66,7	84,1	109,2	130,3
Ebből: adó- és járuléktartozás	57,8	61,2	72,0	85,5	99,3	120,4	139,4	166,1	204,0
Nettó pénzügyi vagyon	**459,8**	**610,4**	**1 098,3**	**1 513,7**	**1 881,7**	**2 344,9**	**3 095,7**	**4 039,6**	**5 168,9**

6.2. táblázat (folytatás)
A háztartási szektor (S.14) részletes éves pénzügyi számlái, állományok milliárd forintban

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Pénzügyi eszközök	**7 339,1**	**8 741,8**	**10 334,6**	**12 021,2**	**13 757,0**	**15 478,3**	**17 706,0**	**20 528,5**	**23 308,4**
Készpénz és betétek	**3 254,2**	**3 744,3**	**4 138,0**	**4 724,5**	**5 177,4**	**5 932,4**	**6 448,8**	**7 253,5**	**7 853,6**
Készpénz, forint	557,3	720,7	748,8	880,8	985,0	1 115,4	1 088,3	1 309,7	1 501,2
Készpénz, deviza	64,8	67,5	72,0	24,6	59,5	68,1	67,7	77,0	150,6
Betétek hitelintézeteknél, forint	1 961,8	2 243,8	2 501,8	2 966,2	3 408,7	4 036,6	4 594,3	5 053,5	5 151,9
Betétek hitelintézeteknél, deviza	617,4	651,0	739,0	767,5	628,4	588,8	565,2	640,8	838,9
Betétek központi kormányzatnál	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,2
Betétek külföldön	48,7	56,6	71,1	82,3	92,9	120,9	130,1	172,3	207,9
Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok	**609,4**	**773,2**	**854,6**	**943,0**	**1 008,9**	**1 106,6**	**1 301,9**	**1 202,7**	**1 313,0**
Központi kormányzat rövid lejáratú értékpapírjai	449,3	552,9	592,1	640,1	727,6	805,5	855,3	738,8	811,4
Központi kormányzat hosszú lejáratú értékpapírjai	113,4	174,8	204,7	210,7	211,1	216,8	285,5	283,1	284,8
Nem pénzügyi vállalatok értékpapírjai	7,4	9,1	8,2	14,5	18,2	31,9	23,7	19,5	17,2
Hitelintézetek értékpapírjai	27,3	34,5	31,8	44,1	45,2	45,2	127,6	136,2	162,3
Külföld által kibocsátott értékpapírok	0,0	1,4	2,2	3,2	6,6	6,9	7,9	23,4	36,9
Egyéb szektorok értékpapírjai	12,0	0,5	15,6	30,3	0,1	0,3	1,8	1,6	0,4
Hitelek	**283,6**	**330,6**	**380,0**	**428,5**	**503,8**	**565,9**	**598,0**	**625,7**	**682,3**
Részvények és részesedések	**2 245,3**	**2 669,6**	**3 367,9**	**3 930,6**	**4 602,3**	**5 034,5**	**5 743,7**	**7 108,7**	**8 280,3**
Részesedések nem pénzügyi vállalatokban	1 827,2	2 156,3	2 714,1	3 183,7	3 645,9	4 087,3	4 604,4	5 210,2	5 835,4
Részesedések pénzügyi vállalatokban	90,3	73,1	92,3	64,7	87,8	99,6	152,7	208,6	212,3
Részesedések külföldi vállalatokban	59,6	75,1	98,5	108,9	123,2	157,6	201,9	278,6	379,0
Belföldi befektetési jegyek	268,1	365,0	463,0	573,3	745,4	689,7	778,2	1 392,2	1 765,6
Külföldi befektetési jegyek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	6,5	19,2	88,0
Biztosítástechnikai tartalékok	**453,1**	**671,7**	**944,5**	**1 242,2**	**1 599,8**	**1 939,9**	**2 536,6**	**3 182,4**	**3 919,4**
Nem életbiztosítási díjtartalékok	100,3	101,5	110,2	133,2	154,5	178,3	218,5	246,2	272,8
Életbiztosítási díjtartalékok	217,9	311,3	431,3	516,0	630,9	731,6	848,7	1 016,5	1 265,3
Nyugdíjpénztári díjtartalékok	134,9	258,9	402,9	593,0	814,3	1 030,0	1 469,4	1 919,8	2 381,4
Magán-nyugdíjpénztári díjtartalékok	32,8	95,1	182,6	292,3	433,2	578,9	892,1	1 246,4	1 621,9
Egyéb pénztári díjtartalékok	102,2	163,7	220,3	300,6	381,1	451,1	577,3	673,4	759,4
Pénzügyi derivatívák	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,7**
Egyéb követelések	**493,5**	**552,3**	**649,7**	**752,3**	**864,9**	**899,0**	**1 077,0**	**1 155,4**	**1 259,1**
Ebből: adó- és járulékkövetelés	247,0	273,8	321,5	374,6	424,6	441,4	486,8	509,7	585,4
Ebből: nettómunkabér-követelés	96,3	116,8	146,6	167,5	206,3	199,5	275,9	306,2	322,3
Ebből: Nyugdíjpénztári átlépések miatti követelés	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kötelezettségek	**886,3**	**1 086,7**	**1 423,1**	**1 952,3**	**2 843,0**	**4 082,7**	**5 132,2**	**6 269,0**	**7 434,8**
Hitelek	**398,5**	**523,2**	**779,0**	**1 204,4**	**1 997,7**	**3 188,2**	**4 153,4**	**5 236,5**	**6 294,2**
Hitelek nem pénzügyi vállalatoktól	43,5	45,1	45,6	68,0	82,0	82,0	91,5	124,8	145,1
Ingatlanhitelek hitelintétezetektől, forint	127,0	128,1	186,2	320,3	775,0	1 500,1	1 778,9	1 827,5	1 800,4
Ingatlanhitelek hitelintétezetektől, deviza	0,5	0,6	3,9	6,4	12,2	18,2	145,8	474,0	914,0
Fogyasztási és egyéb hitelek hitelintézetektől, forint	184,5	286,6	404,7	530,2	646,7	760,7	858,5	880,9	944,1
Fogyasztási és egyéb hitelek hitelintézetektől, deviza	0,3	1,8	6,7	25,8	38,1	83,0	233,9	631,6	1 119,5
Ingatlanhitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, forint	0,0	0,0	0,0	0,0	4,2	11,0	20,6	10,6	14,7
Ingatlanhitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, deviza	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	2,3	5,6	31,4	68,5
Fogyasztási és egyéb hitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, forint	14,1	25,1	59,1	97,9	115,1	170,9	188,2	254,1	293,2
Fogyasztási és egyéb hitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, deviza	1,9	6,9	34,8	104,8	256,2	483,6	732,1	879,5	856,1
Hitelek államháztartástól	26,7	26,4	29,6	36,2	46,8	46,8	44,7	43,0	42,4
Hitelek külföldről	0,0	2,5	8,5	14,8	20,8	29,6	53,7	79,1	96,3
Pénzügyi derivatívák	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**1,0**
Egyéb tartozások	**487,9**	**563,6**	**644,2**	**747,9**	**845,3**	**894,5**	**978,8**	**1 032,5**	**1 139,6**
Ebből: kereskedelmi hitelek és előlegek	149,8	174,1	192,8	222,1	250,9	273,9	300,7	326,6	342,2
Ebből: adó- és járuléktartozás	243,3	267,4	316,0	367,2	415,4	427,2	469,5	484,1	554,2
Nettó pénzügyi vagyon	**6 452,8**	**7 655,1**	**8 911,5**	**10 068,9**	**10 914,1**	**11 395,6**	**12 573,8**	**14 259,4**	**15 873,6**

6.2. táblázat (folytatás)
A háztartási szektor (S.14) részletes éves pénzügyi számlái, állományok milliárd forintban

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pénzügyi eszközök	**25 656,3**	**26 539,3**	**28 615,4**	**30 331,5**	**31 614,3**	**32 817,5**	**34 787,5**	**37 990,6**	**41 219,1**
Készpénz és betétek	**8 536,6**	**9 683,5**	**10 139,4**	**10 017,1**	**10 729,9**	**10 716,5**	**10 200,9**	**10 652,9**	**11 429,1**
Készpénz, forint	1 729,7	1 787,3	1 760,5	1 913,9	2 201,5	2 101,7	2 483,4	2 938,6	3 391,2
Készpénz, deviza	154,3	310,9	388,2	321,3	192,8	254,0	131,5	148,7	304,2
Betétek hitelintézeteknél, forint	5 469,9	6 205,2	6 432,7	6 279,2	6 787,0	6 739,8	6 103,9	6 010,5	6 067,1
Betétek hitelintézeteknél, deviza	940,6	1 097,1	1 247,0	1 161,2	1 090,9	1 062,4	903,5	916,8	1 006,4
Betétek központi kormányzatnál	6,6	9,9	16,5	20,1	23,0	33,1	33,0	34,4	40,7
Betétek külföldön	235,6	273,1	294,5	321,5	434,7	525,4	545,6	603,9	619,6
Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok	**1 174,2**	**1 441,8**	**1 379,8**	**1 590,8**	**1 726,5**	**2 134,4**	**2 752,0**	**3 052,5**	**3 755,5**
Központi kormányzat rövid lejáratú értékpapírjai	639,9	640,3	439,2	335,1	357,9	702,8	1 286,7	1 341,4	2 005,9
Központi kormányzat hosszú lejáratú értékpapírjai	265,7	321,9	307,5	394,8	390,3	542,9	703,8	988,4	1 153,9
Nem pénzügyi vállalatok értékpapírjai	11,8	15,3	17,2	38,0	37,9	29,7	28,1	24,2	23,2
Hitelintézetek értékpapírjai	182,8	348,0	510,2	730,4	793,5	703,7	573,2	488,6	333,9
Külföld által kibocsátott értékpapírok	69,4	105,0	90,6	72,3	118,1	118,3	112,1	151,5	201,9
Egyéb szektorok értékpapírjai	4,6	11,3	15,0	20,3	28,7	37,0	48,1	58,4	36,8
Hitelek	**719,2**	**761,2**	**811,5**	**859,6**	**920,4**	**948,7**	**981,1**	**1 153,2**	**1 207,6**
Részvények és részesedések	**9 337,7**	**9 105,6**	**9 700,3**	**10 614,5**	**11 094,8**	**11 694,1**	**13 337,9**	**15 237,3**	**16 729,4**
Részesedések nem pénzügyi vállalatokban	6 178,7	6 481,4	6 867,4	7 229,3	7 791,4	8 314,3	9 043,4	10 112,6	11 440,3
Részesedések pénzügyi vállalatokban	252,0	258,9	293,7	345,6	323,8	333,2	318,5	300,0	299,6
Részesedések külföldi vállalatokban	509,2	564,8	638,6	680,7	729,8	651,2	622,7	753,0	875,0
Belföldi befektetési jegyek	2 225,6	1 696,1	1 713,6	2 115,5	2 078,2	2 237,8	3 205,9	3 878,8	3 881,3
Külföldi befektetési jegyek	172,2	104,5	187,0	243,4	171,7	157,7	147,4	192,8	233,2
Biztosítástechnikai tartalékok	**4 624,2**	**4 347,9**	**5 380,6**	**6 001,6**	**3 035,2**	**3 088,5**	**3 194,3**	**3 454,7**	**3 569,3**
Nem életbiztosítási díjtartalékok	299,0	319,6	322,1	315,9	307,5	307,9	310,8	313,5	308,6
Életbiztosítási díjtartalékok	1 482,1	1 378,4	1 562,3	1 667,3	1 609,9	1 606,1	1 633,0	1 771,5	1 817,6
Nyugdíjpénztári díjtartalékok	2 843,0	2 649,8	3 496,2	4 018,4	1 117,7	1 174,4	1 250,5	1 369,7	1 443,0
Magán-nyugdíjpénztári díjtartalékok	2 012,1	1 901,2	2 636,4	3 100,4	226,3	192,0	193,1	208,7	218,9
Egyéb pénztári díjtartalékok	831,0	748,7	859,9	918,0	891,4	982,4	1 057,4	1 160,9	1 224,1
Pénzügyi derivatívák	**0,9**	**1,7**	**0,0**	**0,2**	**0,6**	**0,9**	**1,2**	**68,7**	**0,7**
Egyéb követelések	**1 263,6**	**1 197,6**	**1 203,8**	**1 247,7**	**4 106,9**	**4 234,5**	**4 320,1**	**4 371,3**	**4 527,4**
Ebből: adó- és járulékkövetelés	597,3	592,7	560,0	489,8	491,6	533,4	559,4	589,0	628,2
Ebből: nettómunkabér-követelés	299,4	248,8	258,3	303,9	336,4	359,3	334,4	304,7	360,6
Ebből: Nyugdíjpénztári átlépések miatti követelés	0,0	0,0	26,3	91,1	2 791,0	2 845,8	2 854,5	2 851,0	2 844,7
Kötelezettségek	**8 832,0**	**11 079,8**	**11 143,0**	**11 934,4**	**11 791,6**	**10 363,8**	**9 769,9**	**9 672,0**	**8 703,2**
Hitelek	**7 641,6**	**9 841,4**	**9 881,3**	**10 716,2**	**10 546,6**	**9 064,9**	**8 438,2**	**8 273,9**	**7 273,6**
Hitelek nem pénzügyi vállalatoktól	147,9	179,0	168,0	164,0	165,0	164,5	148,9	131,5	149,8
Ingatlanhitelek hitelintézetektől, forint	1 695,2	1 556,9	1 514,3	1 555,3	1 600,9	1 641,4	1 591,8	1 608,3	3 013,9
Ingatlanhitelek hitelintézetektől, deviza	1 466,7	2 380,8	2 488,3	2 850,9	2 664,6	1 914,9	1 767,1	1 749,0	6,7
Fogyasztási és egyéb hitelek hitelintézetektől, forint	982,7	1 032,5	1 165,0	1 283,9	1 424,5	1 571,9	1 583,2	1 585,8	2 843,2
Fogyasztási és egyéb hitelek hitelintézetektől, deviza	1 798,1	2 786,4	2 725,6	2 933,0	2 854,4	2 148,2	1 936,1	1 814,0	46,6
Ingatlanhitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, forint	15,1	19,9	27,4	35,5	49,5	70,5	35,2	20,3	84,2
Ingatlanhitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, deviza	102,6	157,3	180,0	225,6	283,8	237,7	103,1	79,0	1,3
Fogyasztási és egyéb hitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, forint	305,8	374,3	420,4	558,7	612,9	650,6	662,2	715,5	953,6
Fogyasztási és egyéb hitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, deviza	988,4	1 222,3	1 060,0	973,5	753,0	535,1	481,8	439,2	44,6
Hitelek államháztartástól	40,9	41,0	41,0	40,6	35,5	35,0	38,5	41,2	43,9
Hitelek külföldről	98,3	91,1	91,3	95,0	102,5	95,0	90,4	90,1	85,7
Pénzügyi derivatívák	**0,3**	**1,2**	**2,0**	**3,4**	**4,8**	**2,4**	**1,3**	**3,7**	**0,8**
Egyéb tartozások	**1 190,1**	**1 237,2**	**1 259,7**	**1 214,8**	**1 240,2**	**1 296,5**	**1 330,3**	**1 394,5**	**1 428,8**
Ebből: kereskedelmi hitelek és előlegek	366,0	403,6	443,5	480,6	502,3	516,7	515,4	504,5	510,5
Ebből: adó- és járuléktartozás	564,6	561,2	530,5	489,8	491,6	533,4	559,4	589,0	628,2
Nettó pénzügyi vagyon	**16 824,4**	**15 459,5**	**17 472,4**	**18 397,1**	**19 822,7**	**22 453,7**	**25 017,6**	**28 318,6**	**32 515,8**

6.3. táblázat
A háztartási szektor (S.14) részletes éves pénzügyi számlái, tranzakciók milliárd forintban

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Pénzügyi eszközök	**188,7**	**349,8**	**433,2**	**398,8**	**500,9**	**571,8**	**731,9**	**871,1**
Készpénz és betétek	**88,2**	**163,5**	**256,6**	**178,6**	**218,8**	**275,9**	**360,1**	**317,3**
Készpénz, forint	15,6	23,7	56,1	50,4	37,2	46,9	38,8	54,0
Készpénz, deviza	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Betétek hitelintézeteknél, forint	21,3	98,5	187,3	100,3	135,4	189,4	324,1	281,5
Betétek hitelintézeteknél, deviza	46,3	41,4	12,6	27,2	45,4	38,9	-3,3	-21,7
Betétek központi kormányzatnál	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Betétek külföldön	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,5	3,0
Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok	**6,9**	**37,2**	**23,6**	**22,6**	**59,4**	**69,3**	**111,6**	**136,4**
Központi kormányzat rövid lejáratú értékpapírjai	0,7	-0,2	6,8	19,9	51,1	37,5	53,8	164,1
Központi kormányzat hosszú lejáratú értékpapírjai	0,0	0,2	17,6	30,1	22,3	30,0	27,1	-40,5
Nem pénzügyi vállalatok értékpapírjai	-4,0	-3,2	1,1	-2,5	2,2	8,0	10,1	-0,6
Hitelintézetek értékpapírjai	10,3	40,4	-1,9	-24,9	-16,3	-7,9	9,0	7,4
Külföld által kibocsátott értékpapírok	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egyéb szektorok értékpapírjai	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,8	11,6	6,1
Hitelek	**12,5**	**20,6**	**20,8**	**23,0**	**23,7**	**31,3**	**35,3**	**41,8**
Részvények és részesedések	**52,8**	**91,0**	**105,1**	**128,4**	**122,3**	**93,0**	**116,7**	**245,9**
Részesedések nem pénzügyi vállalatokban	48,0	84,5	99,2	119,3	95,3	71,2	65,2	137,9
Részesedések pénzügyi vállalatokban	4,8	4,8	2,4	0,3	6,1	7,2	2,9	7,2
Részesedések külföldi vállalatokban	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Belföldi befektetési jegyek	0,0	1,7	3,5	8,8	21,0	14,6	48,6	100,8
Külföldi befektetési jegyek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Biztosítástechnikai tartalékok	**9,1**	**9,7**	**6,9**	**17,6**	**25,3**	**41,8**	**60,2**	**90,3**
Nem életbiztosítási díjtartalékok	6,5	2,9	2,9	4,1	13,9	16,2	13,0	13,0
Életbiztosítási díjtartalékok	2,6	6,8	4,0	13,4	11,0	19,3	30,5	43,3
Nyugdíjpénztári díjtartalékok	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	6,3	16,7	34,0
Magán-nyugdíjpénztári díjtartalékok	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egyéb pénztári díjtartalékok	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	6,3	16,7	34,0
Pénzügyi derivatívák	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Egyéb követelések	**19,1**	**27,8**	**20,2**	**28,7**	**51,4**	**60,4**	**47,9**	**39,4**
Ebből: adó- és járulékkövetelés	3,5	10,8	13,5	13,8	21,1	19,0	26,7	37,9
Ebből: nettómunkabér-követelés	7,4	5,5	-5,7	2,2	14,7	19,4	0,1	-8,5
Ebből: Nyugdíjpénztári átlépések miatti követelés	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kötelezettségek	**55,6**	**-88,1**	**49,8**	**78,0**	**87,2**	**27,6**	**52,6**	**120,0**
Hitelek	**37,9**	**-118,9**	**17,6**	**43,7**	**43,0**	**-26,7**	**-17,9**	**52,3**
Hitelek nem pénzügyi vállalatoktól	4,8	0,1	0,0	-0,1	0,4	0,7	0,6	1,3
Ingatlanhitelek hitelintétezetektől, forint	18,0	-123,3	6,8	19,3	-6,1	-16,9	-20,1	-13,1
Ingatlanhitelek hitelintétezetektől, deviza	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,3
Fogyasztási és egyéb hitelek hitelintézetektől, forint	14,1	2,4	5,8	19,4	42,7	-13,6	-2,8	23,8
Fogyasztási és egyéb hitelek hitelintézetektől, deviza	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,2
Ingatlanhitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, forint	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ingatlanhitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, deviza	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Fogyasztási és egyéb hitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, forint	0,0	1,0	2,0	2,9	1,2	0,8	1,3	-0,6
Fogyasztási és egyéb hitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, deviza	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9
Hitelek államháztartástól	1,0	0,9	3,0	2,2	4,8	2,2	3,1	39,6
Hitelek külföldről	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pénzügyi derivatívák	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Egyéb tartozások	**17,6**	**30,8**	**32,2**	**34,3**	**44,2**	**54,3**	**70,4**	**67,7**
Ebből: kereskedelmi hitelek és előlegek	7,5	12,5	13,3	13,6	12,8	19,9	28,1	24,6
Ebből: adó- és járuléktartozás	3,5	10,8	13,5	13,8	21,1	19,0	26,7	37,9
Nettó pénzügyi vagyon	**133,1**	**437,9**	**383,5**	**320,8**	**413,8**	**544,2**	**679,3**	**751,1**

6.3. táblázat (folytatás)
A háztartási szektor (S.14) részletes éves pénzügyi számlái, tranzakciók milliárd forintban

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Pénzügyi eszközök	**1 058,3**	**986,4**	**1 080,8**	**1 293,5**	**1 354,3**	**1 321,3**	**1 650,8**	**1 952,5**	**2 078,1**
Készpénz és betétek	**451,4**	**449,4**	**337,8**	**623,1**	**543,9**	**720,4**	**579,7**	**752,7**	**632,4**
Készpénz, forint	87,0	163,4	28,1	132,0	104,3	130,4	-27,1	221,4	191,5
Készpénz, deviza	0,0	0,0	0,0	-44,1	40,8	5,5	5,2	5,1	70,4
Betétek hitelintézeteknél, forint	325,3	282,0	258,0	464,4	442,5	627,9	557,8	459,2	98,4
Betétek hitelintézeteknél, deviza	32,8	-4,4	39,2	56,2	-57,8	-60,3	26,1	32,7	231,0
Betétek központi kormányzatnál	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,2
Betétek külföldön	5,8	8,0	12,1	16,8	14,5	17,0	17,3	37,5	38,0
Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok	**126,2**	**159,9**	**84,0**	**87,6**	**59,7**	**111,5**	**174,8**	**-102,0**	**114,3**
Központi kormányzat rövid lejáratú értékpapírjai	112,9	101,9	40,6	45,9	86,8	83,5	41,8	-118,7	72,4
Központi kormányzat hosszú lejáratú értékpapírjai	39,4	59,2	31,2	7,2	-4,4	13,9	56,1	-2,2	4,5
Nem pénzügyi vállalatok értékpapírjai	-12,7	1,7	-0,9	6,3	3,7	13,6	-8,2	-4,2	-2,4
Hitelintézetek értékpapírjai	-5,9	7,3	-2,8	12,3	1,1	0,0	82,4	8,6	26,1
Külföld által kibocsátott értékpapírok	0,0	1,3	0,8	1,1	2,6	0,2	1,2	14,7	14,9
Egyéb szektorok értékpapírjai	-7,5	-11,5	15,1	14,7	-30,2	0,2	1,4	-0,2	-1,2
Hitelek	**45,9**	**47,0**	**49,3**	**48,6**	**75,5**	**61,9**	**32,1**	**27,7**	**56,5**
Részvények és részesedések	**204,2**	**72,7**	**246,7**	**153,1**	**228,5**	**9,1**	**209,8**	**660,0**	**498,1**
Részesedések nem pénzügyi vállalatokban	145,2	10,7	122,7	55,1	42,0	21,5	71,4	11,9	-14,1
Részesedések pénzügyi vállalatokban	-19,0	-34,0	9,3	-16,7	6,0	-7,1	1,8	30,9	-29,5
Részesedések külföldi vállalatokban	2,5	6,5	14,0	12,5	36,0	43,8	66,1	45,9	133,5
Belföldi befektetési jegyek	75,5	89,5	100,6	102,1	144,4	-49,1	65,5	563,4	347,3
Külföldi befektetési jegyek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,9	7,9	60,9
Biztosítástechnikai tartalékok	**141,2**	**198,6**	**265,7**	**278,5**	**334,2**	**384,3**	**476,3**	**535,7**	**673,1**
Nem életbiztosítási díjtartalékok	24,6	1,2	8,7	23,0	21,3	23,8	40,1	27,7	26,6
Életbiztosítási díjtartalékok	39,0	93,4	120,0	64,7	94,9	109,7	93,3	142,2	230,2
Nyugdíjpénztári díjtartalékok	77,6	103,9	137,0	190,8	218,0	250,8	342,9	365,8	416,3
Magán-nyugdíjpénztári díjtartalékok	32,8	42,4	84,7	109,9	139,2	165,1	258,0	297,6	341,1
Egyéb pénztári díjtartalékok	44,8	61,6	52,4	80,9	78,8	85,7	84,9	68,1	75,2
Pénzügyi derivatívák	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Egyéb követelések	**89,4**	**58,8**	**97,4**	**102,6**	**112,6**	**34,1**	**178,0**	**78,4**	**103,6**
Ebből: adó- és járulékkövetelés	43,0	26,8	47,7	53,1	50,1	16,8	45,3	22,9	75,7
Ebből: nettómunkabér-követelés	24,3	20,6	29,8	20,9	38,7	-6,7	76,4	30,3	16,1
Ebből: Nyugdíjpénztári átlépések miatti követelés	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kötelezettségek	**88,0**	**204,9**	**340,4**	**541,3**	**908,1**	**1 205,0**	**1 107,2**	**1 104,0**	**1 309,7**
Hitelek	**13,2**	**124,7**	**254,8**	**432,1**	**804,2**	**1 148,8**	**1 013,9**	**1 041,3**	**1 193,6**
Hitelek nem pénzügyi vállalatoktól	1,7	1,6	0,5	22,4	14,0	0,0	9,5	33,3	20,3
Ingatlanhitelek hitelintétezetektől, forint	-10,4	1,1	58,1	134,1	454,6	725,1	278,8	48,6	-27,1
Ingatlanhitelek hitelintétezetektől, deviza	0,1	0,1	3,2	2,9	6,2	4,8	130,6	321,1	486,1
Fogyasztási és egyéb hitelek hitelintézetektől, forint	45,7	102,1	118,1	125,5	116,5	114,0	97,7	22,4	63,2
Fogyasztási és egyéb hitelek hitelintézetektől, deviza	0,1	1,6	4,8	19,8	13,3	40,3	158,7	388,1	518,9
Ingatlanhitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, forint	0,0	0,0	0,0	0,0	4,2	6,9	9,6	-10,0	4,1
Ingatlanhitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, deviza	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	1,4	3,5	25,2	41,3
Fogyasztási és egyéb hitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, forint	5,4	11,0	33,9	38,9	17,2	55,7	17,3	66,0	39,1
Fogyasztási és egyéb hitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, deviza	0,8	5,1	27,2	74,7	160,0	194,3	283,9	124,8	30,1
Hitelek államháztartástól	-30,1	-0,3	3,3	6,6	10,7	0,0	-2,1	-1,7	-0,6
Hitelek külföldről	0,0	2,5	5,7	7,2	6,8	6,3	26,3	23,5	18,3
Pénzügyi derivatívák	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Egyéb tartozások	**74,8**	**80,2**	**85,6**	**109,2**	**103,9**	**56,2**	**93,3**	**62,7**	**116,2**
Ebből: kereskedelmi hitelek és előlegek	23,5	28,8	23,7	34,8	35,3	30,0	35,8	34,9	24,5
Ebből: adó- és járuléktartozás	39,3	24,1	48,5	51,3	48,2	11,8	42,3	14,5	70,1
Nettó pénzügyi vagyon	**970,2**	**781,5**	**740,4**	**752,2**	**446,3**	**116,4**	**543,5**	**848,5**	**768,4**

6.3. táblázat
A háztartási szektor (S.14) részletes éves pénzügyi számlái, tranzakciók milliárd forintban

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pénzügyi eszközök	**1 915,0**	**1 677,9**	**881,4**	**860,9**	**525,0**	**565,7**	**1 027,2**	**1 488,9**	**1 495,0**
Készpénz és betétek	**701,7**	**1 061,8**	**426,9**	**-188,2**	**516,9**	**125,6**	**-541,3**	**442,9**	**840,8**
Készpénz, forint	228,5	57,6	-26,8	153,4	287,6	-99,7	381,7	455,2	452,5
Készpénz, deviza	1,7	143,1	81,9	-81,2	-159,8	70,9	-127,5	4,7	148,1
Betétek hitelintézeteknél, forint	318,0	735,3	227,5	-139,0	516,3	-14,9	-636,1	19,0	148,8
Betétek hitelintézeteknél, deviza	122,9	93,1	121,0	-143,6	-202,9	41,2	-170,0	-59,4	70,0
Betétek központi kormányzatnál	3,4	3,4	6,6	3,6	3,0	10,1	-0,1	1,4	6,2
Betétek külföldön	27,3	29,3	16,7	18,7	72,7	118,0	10,7	22,1	15,2
Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok	**-137,8**	**252,9**	**-82,9**	**221,4**	**136,3**	**374,5**	**585,0**	**247,6**	**698,8**
Központi kormányzat rövid lejáratú értékpapírjai	-171,3	-1,7	-200,9	-103,0	22,2	345,2	587,3	49,1	673,5
Központi kormányzat hosszú lejáratú értékpapírjai	-19,2	60,7	-24,4	91,6	-2,6	139,5	155,1	264,4	163,0
Nem pénzügyi vállalatok értékpapírjai	-5,4	3,7	1,6	7,3	10,1	-6,9	-2,9	-4,6	-2,0
Hitelintézetek értékpapírjai	20,5	153,7	152,8	231,6	70,4	-108,4	-144,1	-97,5	-155,9
Külföld által kibocsátott értékpapírok	33,5	30,0	-15,6	-11,4	27,8	-3,1	-21,3	24,9	43,1
Egyéb szektorok értékpapírjai	4,2	6,5	3,7	5,4	8,4	8,2	10,9	11,3	-22,8
Hitelek	**36,9**	**42,0**	**50,3**	**48,0**	**60,8**	**28,4**	**32,4**	**32,5**	**30,3**
Részvények és részesedések	**609,7**	**-169,4**	**-62,5**	**368,4**	**-133,0**	**-13,2**	**804,2**	**627,2**	**81,2**
Részesedések nem pénzügyi vállalatokban	-73,2	-31,4	-17,8	-37,5	-48,2	-10,2	-16,5	41,8	87,7
Részesedések pénzügyi vállalatokban	33,2	132,7	-90,0	32,4	20,7	-28,8	-21,0	0,2	-48,2
Részesedések külföldi vállalatokban	165,1	108,4	46,9	-12,3	-29,9	-34,2	-24,0	36,0	60,1
Belföldi befektetési jegyek	419,7	-355,7	-10,1	364,3	-25,9	78,3	877,0	526,5	-54,2
Külföldi befektetési jegyek	64,9	-23,3	8,6	21,6	-49,6	-18,2	-11,3	22,7	35,9
Biztosítástechnikai tartalékok	**701,2**	**556,7**	**543,4**	**370,2**	**-2 910,5**	**-72,6**	**67,2**	**104,4**	**86,1**
Nem életbiztosítási díjtartalékok	26,2	20,6	2,5	-6,2	-8,5	0,5	2,8	2,7	0,5
Életbiztosítási díjtartalékok	239,4	77,9	42,6	12,8	-47,7	-46,1	12,1	40,3	32,9
Nyugdíjpénztári díjtartalékok	435,6	458,3	498,4	363,6	-2 854,3	-27,0	52,3	61,4	52,6
Magán-nyugdíjpénztári díjtartalékok	361,0	362,5	425,0	303,8	-2 890,6	-49,0	-2,7	6,8	6,9
Egyéb pénztári díjtartalékok	74,6	95,7	73,3	59,9	36,3	22,0	55,0	54,6	45,7
Pénzügyi derivatívák	**-1,2**	**-0,2**	**0,0**	**-2,8**	**-3,4**	**-5,2**	**-5,7**	**-14,7**	**-397,4**
Egyéb követelések	**4,5**	**-66,0**	**6,1**	**43,7**	**2 857,8**	**128,2**	**85,5**	**48,9**	**155,1**
Ebből: adó- és járulékkövetelés	11,9	-4,5	-32,7	-70,2	1,8	41,8	26,0	29,6	39,2
Ebből: nettómunkabér-követelés	-22,9	-50,6	9,5	45,6	32,5	22,9	-24,8	-29,7	55,8
Ebből: Nyugdíjpénztári átlépések miatti követelés	0,0	0,0	26,3	64,8	2 699,8	54,8	8,7	-3,5	-6,3
Kötelezettségek	**1 508,4**	**1 397,1**	**-24,9**	**-322,4**	**-947,5**	**-881,9**	**-429,7**	**-275,0**	**-1 127,6**
Hitelek	**1 451,8**	**1 340,1**	**-65,3**	**-295,4**	**-990,3**	**-955,4**	**-482,4**	**-352,6**	**-1 154,8**
Hitelek nem pénzügyi vállalatoktól	2,8	31,1	-11,0	-4,0	1,0	-0,5	-15,6	-17,4	18,3
Ingatlanhitelek hitelintétezetektől, forint	-104,6	-137,6	-41,4	22,9	49,3	36,8	-42,4	28,4	1 430,4
Ingatlanhitelek hitelintétezetektől, deviza	578,6	589,0	54,8	-128,6	-586,2	-591,4	-128,2	-134,8	-1 873,7
Fogyasztási és egyéb hitelek hitelintézetektől, forint	57,0	67,6	161,4	190,4	180,4	221,7	33,4	60,4	1 325,9
Fogyasztási és egyéb hitelek hitelintézetektől, deviza	712,8	610,6	-102,9	-277,2	-462,1	-502,3	-245,8	-237,1	-1 904,5
Ingatlanhitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, forint	0,4	4,8	7,5	8,1	14,0	21,1	7,2	-14,9	63,9
Ingatlanhitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, deviza	36,0	35,8	18,9	11,2	22,6	-29,4	-24,4	-31,1	-84,9
Fogyasztási és egyéb hitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, forint	12,6	68,5	46,1	138,4	62,3	48,0	17,9	59,1	279,7
Fogyasztási és egyéb hitelek egyéb pénzügyi vállalatoktól, deviza	155,8	76,4	-197,0	-257,7	-264,8	-157,0	-81,8	-63,1	-408,7
Hitelek államháztartástól	-1,4	0,1	0,0	-0,4	-5,1	-0,5	3,5	2,8	2,7
Hitelek külföldről	1,7	-6,1	-1,7	1,5	-1,7	-1,8	-6,2	-4,9	-3,9
Pénzügyi derivatívák	**-2,8**	**-1,1**	**-0,1**	**-1,1**	**-2,2**	**-2,9**	**-3,1**	**-10,5**	**-34,4**
Egyéb tartozások	**59,4**	**58,1**	**40,6**	**-25,9**	**45,1**	**76,4**	**55,8**	**88,1**	**61,7**
Ebből: kereskedelmi hitelek és előlegek	32,8	48,6	57,9	56,1	41,7	34,3	20,7	13,1	31,0
Ebből: adó- és járuléktartozás	10,4	-3,4	-30,6	-40,8	1,8	41,8	26,0	29,6	39,2
Nettó pénzügyi vagyon	**406,6**	**280,8**	**906,3**	**1 183,2**	**1 472,5**	**1 447,5**	**1 456,9**	**1 763,9**	**2 622,5**

6.4. táblázat
A háztartási felmérés (HFCS) vagyoni és jövedelmi adatai, ezer háztartásra, illetve milliárd forintban

Megnevezés	Háztartások száma, ezer	Összeg	Háztartások száma, ezer	Összeg	Háztartások száma, ezer	Összeg
	Eredeti adatok		Módosított adatok		Nemzeti számlákhoz illesztett adatok	
Reáleszközök	**3 719**	**51 503**	**3 719**	**50 491**	**3 720**	**47 264**
Ingatlanok	3 574	48 690	3 574	47 678		
Lakóingatlanok (lakóhelyül szolgáló ingatlanok)	3 476	39 354	3 476	38 326		
Lakóhelyen kívüli első ingatlanok	948	7 580	948	7 558		
Lakóhelyen kívüli további ingatlanok	174	1 756	174	1 794		
Egyéb reáleszközök	2 101	2 813	2 101	2 813		
Gépkocsik	2 043	2 176	2 043	2 176		
Egyéb gépjárművek	254	307	254	307		
Egyéb vagyontárgyak (értéktárgyak)	186	330	186	330		
Pénzügyi eszközök	**4 128**	**17 583**	**4 128**	**17 852**	**4 129**	**38 670**
Készpénz	4 128	245	4 128	245	4 129	3 087
Bankbetétek	3 349	5 315	3 420	5 393	3421	7 566
Folyószámlabetétek	3 344	1 644	3 420	1 668		
Lekötött betétek	2 065	3 671	2 127	3 725		
Hitelviszonyú értékpapírok	302	1 924	302	1 924	303	3 052
Adott magánkölcsönök	393	733	393	577	393	679
Részvények, üzletrészek (társas vállalkozások)	335	5 709	335	6 054	336	11 166
Tőzsdén jegyzett	55	86	55	215	56	466
Tőzsdén nem jegyzett részvény, üzletrész	294	5 623	294	5 839	295	10 700
Befektetési jegyek	310	2 041	304	2 041	304	4 072
Nyugdíj- és életbiztosítások	630	1 616	630	1 618	631	3 455
Hitelek és egyéb kötelezettségek	**1 522**	**5 896**	**1 583**	**6 113**	**1 584**	**8 953**
Jelzáloghitelek	830	4 606	830	4 553		
Lakóingatlanra felvett jelzáloghitel	774	3 889	774	3 879		
Lakóingatlanon kívüli első ingatlanra felvett jelzáloghitel	73	648	73	605		
További ingatlanokra felvett jelzáloghitel	10	69	10	69		

Megnevezés	Háztartások száma, ezer	Összeg	Háztartások száma, ezer	Összeg	Háztartások száma, ezer	Összeg
	Eredeti adatok		Módosított adatok		Nemzeti számlákhoz illesztett adatok	
Egyéb hiteltartozások	1 052	1 290	1 133	1 560		
Lízingtartozás	-	-	163	270		
Folyószámlahitel	474	114	474	114		
Hitel- és kereskedelmi kártyatartozás	161	42	161	42		
Tartozás háztartáson kívüli személynek	408	485	408	485	408	679
Bármilyen egyéb tartozás	505	649	505	649		
Jövedelmek összesen	**4 102**	**13 619**	**4 105**	**14 042**	**4 106**	**14 291**
Háztartási szintű jövedelmek	2 794	925	2 809	1 348	2 810	1 495
Szociális és jóléti állami támogatás	1 134	408	1 134	407		
Rendszeres pénzbeli támogatás	242	80	242	80		
Ingatlan bérbeadásból származó jövedelem	127	88	127	89		
Pénzügyi befektetésekből származó jövedelem	2 181	249	2 192	255		
Vállalkozásból származó jövedelem	12	21	110	432		
Bármilyen egyéb forrásból származó jövedelem	138	79	146	84		
Személyi szintű jövedelmek	4 007	12 694	4 007	12 694	4 008	12 796
Alkalmazotti jövedelem	2 544	8 588	2 544	8 588		
Vállalkozói jövedelem	432	895	432	895		
Állami nyugdíj vagy nyugdíjszerű ellátás összege	1 946	3 142	1 946	3 142		
Államin kívüli egyéb nyugdíj összege	27	15	26	15		
Munkanélküli ellátás összege	276	54	276	54		
Fogyasztási kiadások	**4 128**	**6 202**	**4 128**	**6 202**		
ebből otthoni élelmiszer- és italfogyasztás	4 128	2 640	4 128	2 640		
ebből éttermi és menzai élelmiszer- és italfogyasztásra	4 128	900	4 128	900		
ebből lakásfenntartási kiadások	4 128	2 364	4 128	2 364		

A HÁZTARTÁSI SZEKTOR PÉNZÜGYI MEGTAKARÍTÁSAI MIKRO- ÉS MAKROSTATISZTIKAI ADATOK ALAPJÁN

2017

Nyomda: Prospektus–SPL konzorcium

8200 Veszprém, Tartu u. 6.